

ΚΡΗΠΙΣ

ΤΟΥ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ
ΤΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Συνταχθεῖσα πρὸς χρῆσιν τῶν σπουδαζόντων αὐτὴν κατὰ τὴν νέαν μέθοδον
παρὰ τῶν τριῶν ἐνδόξων Μουσικοδιδασκάλων

ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΟΥΣΗΣ,
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ
ΚΑΙ ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΟΥ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΟΣ
Ἐξεδόθη πρότερον διηγηματικῶς παρὰ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΠΕΛΟΠΙΔΟΥ.

Ἐκδόθεισα εἶτα κατ' ἐρωταπόκρισιν
ΠΑΡΑ
ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΦΩΚΑΕΩΣ.

Νῦν δὲ τὸ τέταρτον ἐκδίδεται παρὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ
ΜΗΝΑ ΔΟΜΕΝΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ
ΤΥΠΟΙΣ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ
(Παρεῖ τῇ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς ἀριθ. 4.)

1872

ΚΡΗΠΙΣ

ΤΟΥ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ
ΤΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

---

*Συνταχθεῖσα πρὸς χρῆσιν τῶν σπουδαζόντων αὐτὴν κατὰ τὴν νέαν μέθοδον
παρὰ τῶν τριῶν ἐνδόξων Μουσικοδιδασκάλων*

ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΟΥΣΗΣ,

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ

ΚΑΙ ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΟΥ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΟΣ

Ἐξεδόθη πρότερον διηγηματικῶς παρὰ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΠΕΛΟΠΙΔΟΥ.

Ἐκδοθεῖσα εἶτα κατ' ἐρωταπόκρισιν

ΠΑΡΑ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΦΩΚΑΕΩΣ

Νῦν δὲ τὸ τέταρτον ἐκδίδεται παρὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ

ΜΗΝΑ ΔΟΜΕΝΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

ΤΥΠΟΙΣ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

(Παρὰ τῇ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς ἀριθ. 4.)

1872

124041

ΚΡΗΠΙΣ

ΤΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Κατὰ θεωρίαν καὶ πράξιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἐρώτησις. Τί εἶναι ἡ Μουσική;

Ἀπόκρισις. Ἡ Μουσική εἶναι μάθησις μέλους, καὶ ἐκείνων ὅσα ἀκολουθοῦσι τριγύρω εἰς τὸ μέλος.

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ μέλος;

Ἀπ. Εἶναι σειρά φθόγγων, ἀνομοίων ἀλλήλοις κατὰ τὴν οἰζύτητα καὶ βαρύτητα, ἡγουν κατὰ τὴν ἀνάβασιν καὶ κατάβασιν τῆς διαδοχῆς, τουτέστιν ὅτε ὁ εἰς φθόγγος διαδέχεται κατόπιν τὸν ἄλλον, εἰς εὐχαρίστησιν τῆς ἀκοῆς.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ ἀκολουθοῦντα τριγύρω εἰς τὸ μέλος;

Ἀπ. Εἶναι τόνοι, ἤχοι, συστήματα, σχέσεις, χρόνοι, ῥυθμοί, ἀναλογίαι, συμφωνίαι.

Ἐρ. Τί εἶναι ὁ φθόγγος;

Ἀπ. Εἶναι φωνὴ ἀποβλέπουσα εἰς μέλος, ἡ ὁποία στέκεται εἰς μίαν βᾶσιν· ὅθεν καὶ πτώσις ἐμμελῆς τῆς φωνῆς λέγεται, δηλονότι ἡ φωνὴ ἢ ἐκ τοῦ κρουσθέντος σώματος τινάζομένη καὶ εἰς τὴν ἀκοὴν πίπτουσα, διὰ τὴν σχέσιν τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ φθόγγος, ἡγουν διὰ τὴν τελειωτικὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς σύστασιν τοῦ μέλους, διὰ τοῦτο ἀνευ σχέσεως, οὔτε φθόγγος γίνεται οὔτε μέλος.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται ἡ Μουσική;

Ἀπ. Ἡ Μουσική διαιρεῖται γενικῶς εἰς δύο, εἰς θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ θεωρητικὴ;

Ἀπ. Ἡ κατὰ θεωρίαν μάθησις τῶν βασιμῶν ὀρισμῶν τῆς Μουσικῆς.

Ἐρ. Πῶς θεωρεῖ ὁ θεωρητικὸς τοὺς βασιμους λόγους τῆς Μουσικῆς;
Ἀπ. Καταγινόμενος εἰς τὸ νὰ μαθάνῃ τὰς διαφορὰς ἀναφο-
ρὰς εἰς τὰς ὁποίας ἀναφέρεται τὸ βαρὺ πρὸς τὸ ὀξύ, καὶ τὸ ταχὺ
πρὸς τὸ βραδύ.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται;

Ἀπ. Εἰς δύο, εἰς Ἀρμονικὴν, ἣ γον εἰς τὸν τρόπον τοῦ προσ-
αρμόζειν, καὶ εἰς Ῥυθμικὴν.

Ἐρ. Εἰς τί καταγίνεται ἡ Ἀρμονικὴ;

Ἀπ. Εἰς τὴν μάθησιν τῶν φθόγγων, καὶ τοῦ μέτρου τῶν δια-
στημάτων τῆς.

Ἐρ. Ἡ δὲ Ῥυθμικὴ εἰς τί ἀποβλέπει;

Ἀπ. Εἰς τὴν μάθησιν τῆς μεταχειρίσεως τοῦ τακτικοῦ χρόνου.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ Πρακτικὴ;

Ἀπ. Τὸ νὰ ψάλλῃ τις τὰ πεποιημένα ἢ ψαλλόμενα μέλη
κατὰ συνήθειαν, ἄνευ παραδόσεως τῶν βασιμῶν ὀρισμῶν.

Ἐρ. Τί ἐρμηνεύει ἡ Πρακτικὴ;

Ἀπ. Ἐρμηνεύει πῶς νὰ συμφωνοῦν αἱ ἀρχαὶ τῆς Θεωρητικῆς
ὥστε νὰ προφέρῃ ὁ μουσικὸς, καὶ νὰ διορίζῃ τοὺς φθόγγους πρὸς
διαδοχὴν, εἰς τελειοποίησιν τοῦ μέλους τῆς Ἀρμονίας, καὶ οὕτω
νὰ γίνηται τὸ μέλος εἰς τὴν ἀκοὴν εὐάρεστον.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται;

Ἀπ. Εἰς δύο, εἰς Μελοποιίαν καὶ Ῥυθμοποιίαν.

Ἐρ. Εἰς τί καταγίνεται ἡ μελοποιία;

Ἀπ. Εἰς τὸ νὰ δίδῃ τοὺς κανόνας διὰ νὰ κάμνῃ τις εὐάρεστα
καὶ ἁρμονικὰ τὰ ἄσματα.

Ἐρ. Ἡ δὲ ρυθμοποιία;

Ἀπ. Αὕτη ἐρμηνεύει τοὺς κανόνας τῆς ἐφαρμογῆς, ἣ γον τοῦ
προσαρμοσματος τῶν μέτρων καὶ τῶν χρόνων.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται τὸ μέλος;

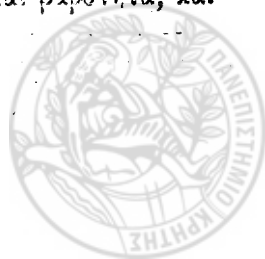
Ἀπ. Εἰς δύο, ἣ γον εἰς τέλειον καὶ ἀτελές.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ τέλειον;

Ἀπ. Εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνίσταται ἀπὸ μελωδίαν, ρυθμὸν
καὶ λέξιν.

Ἐρ. Ποῖον λέγεται ἀτελές;

Ἀπ. Ἀτελές λέγεται ἡ μελωδία ἐκεῖνη, ἣ τις πλέκει ἀνομοίους
φθόγγους χωρὶς ρυθμῶν, κατὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βαρύτητα, καὶ
φαίνεται εὐάρεστος εἰς τὴν ἀκοὴν.

Ἐρ. Ποῖος λέγεται ὅτι ψάλλει ἀτελῶς;

Ἀπ. Ἐκεῖνος ὅστις ψάλλει χωρὶς νὰ ἤξεύρῃ τοὺς κανόνας τῆς Μουσικῆς, καὶ τὴν φύσιν καὶ τὰ ἰδιώματα τῶν ἤχων, ἂν καὶ οἱ προφερόμενοι παρ' αὐτοῦ φθόγγοι ἀρέσκουσι κατὰ μέρος εἰς τοὺς ἀκροατὰς, ψάλλει ὅμως ἀτέχνως.

Ἐρ. Ποῖος λοιπὸν ψάλλει ἐπιστημονικῶς καὶ μὲ τέχνην;

Ἀπ. Ἐκεῖνος, ὅστις ἤξεύρει ἀλανθάστως τοὺς κανόνας τῆς Μουσικῆς, καὶ τὴν φύσιν καὶ τὰ ἰδιώματα τῶν ἤχων, καὶ προφέρει τὸ μέλος κανονικῶς προσηρμοσμένον εἰς τὴν φύσιν τοῦ ψαλλομένου ἤχου.

Ἐρ. Εἶναι δυνατόν ὁ ἐπιστήμων νὰ ψάλλῃ τεχνικῶς;

Ἀπ. Μάλιστα.

Ἐρ. Ὁ δὲ πρακτικὸς δύναται νὰ ψάλλῃ ἐπιστημονικῶς;

Ἀπ. Ὁχι βέβαια.

Ἐρ. Διατί;

Ἀπ. Διότι ὁ ἐπιστημονικὸς ἔχει καὶ τὰ μέσα τῆς τέχνης πολλῶν περισσότερον καὶ ὅσα τὸν βοηθῆ καὶ τὸ ὄργανον. Ὁ πρακτικὸς ὅμως, διότι δὲν γνωρίζει τοὺς βασίμους ὄρους τυχὸν καὶ νὰ ἡδύνη τοὺς ἀκροατὰς, ὅμως μὴ γνωρίζων ποῦ περιφέρεται.

Ἐρ. Ποῖος ψάλλει ἐπιστημονικῶς;

Ἀπ. Ἐκεῖνος, ὅστις ἤξεύρει τοὺς κανόνας τῆς Μουσικῆς, καὶ τὴν φύσιν καὶ τὰ ἰδιώματα τῶν ἤχων, καὶ προφέρει κανονικῶς τὸν ἤχον, καὶ ἡμπορεῖ νὰ διεγείρῃ τὰ ψυχικὰ πάθη τῶν ἀκροατῶν κατὰ ἰδίαν ἀρέσκειαν, ἤγουν εἰς κατάνυξιν καὶ λύπην, εἰς χαρὰν καὶ ὀργὴν κτλ.

Ἐρ. Τί πρέπει νὰ ἤξεύρῃ ὁ τοιοῦτος Μουσικὸς, διὰ νὰ διεγείρῃ τὰ ψυχικὰ πάθη τῶν ἀκροατῶν;

Ἀπ. Πρέπει νὰ ἤξεύρῃ ταῦτα τὰ πέντε μέσα.

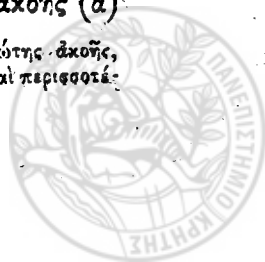
Α'. Νὰ ἤξεύρῃ καλῶς τὰ περὶ τὸ μέλος συμβαίοντα μετὰ λόγου καὶ θεωρίας καὶ νὰ μελοποιῇ ὀρθῶς, κατὰ τοὺς κανόνας ἐκάστου.

Β'. Πρέπει νὰ γράφῃ ἀσφαλῶς καὶ ὡς ἡ τέχνη τὸ ἀπαιτεῖ.

Γ'. Νὰ δύναται νὰ ψάλλῃ ἐλευθέρως καὶ ὀρθῶς καθὲν τῶν σημειωμένων μαθημάτων, χωρὶς προμελέτης.

Δ'. Νὰ ἴναι ἀρχετὸς νὰ γράφῃ καθὲν μέλος ἐκ πρώτης ἀκοῆς (α)

(α) Ἦξευρε, φιλολόγε τῆς Μουσικῆς, τοῦτο, ὅτι τὸ λεγόμενον ἐκ πρώτης ἀκοῆς, δὲν ἐννοεῖ τὸ ψαλλόμενον, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς χαρακτῆρας, ἢ καὶ περισσοτέρων.

τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἀκούσει παρ' ἄλλου λεγόμενον, Ἐκκλησιαστικὸν ἢ Ἐξωτερικόν, καὶ νὰ τὸ ψάλλῃ χωρὶς διαφορὰς ἀπαρᾶλ-
λάκτως (α).

Ε'. Νὰ διακρίνῃ ἀπὸ μόνης ἀκοῆς τὸ τυχὸν μέλος, ἀν ἦναι
καλῶς πεποιτημένον καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς τέχνης· ὅθεν
ταῦτα πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ πρέπει ὁ ἐπιστημονικὸς καὶ τέ-
λειος Μουσικὸς νὰ τὰ γνωρίζῃ ἀκριβῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ ποσότητος τῆς Μελωδίας.

Ἐρ. Πόσα εἶναι τὰ συστατικὰ τῆς μελωδίας;

Ἀπ. Δύο, ποσότης καὶ ποιότης, διὸ καὶ μὲ δύο εἰδῶν χαρα-
κτῆρας γράφεται ἡ μελωδία.

Ἐρ. Τί ἐστὶ ποσότης εἰς τὴν Μουσικὴν;

Ἀπ. Ἡ καταμέτρησις τῶν φωνῶν, αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται εἰς ἓν
μέλος, ἤτοι ἀπὸ πόσας φωνὰς αὐτὸ συνίσταται.

Ἐρ. Πῶς θεωρεῖται εἰς τὴν μελωδίαν;

Ἀπ. Δι' ἀναβάσεως, καὶ καταβάσεως, καὶ ἰσότητος.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἀνάβασις;

Ἀπ. Εἶναι σειρὰ φθόγγων, οἷτινες ψάλλονται μὲ τὰς ἐξῆς
συνλλαβὰς, κατὰ τάξιν τοιαύτην, οἷον.

Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, Πα.

Ἐρ. Τί εἶναι σειρὰ φθόγγων, οἷτινες ψάλλονται κατὰ τὴν ἐναν-
τίαν τάξιν τῆς ἀναβάσεως, δηλαδὴ κατ' ὀπισθοδρόμησιν, οἷον·

Πα, Νη, Ζω, Κε, Δι, Γα, Βου, Πα.

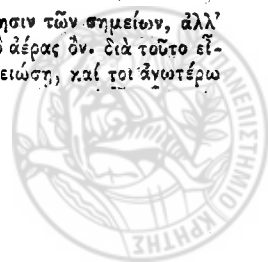
Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἰσότης;

Ἀπ. Ἰσότης δὲ εἶναι σειρὰ φθόγγων, οἷτινες ψάλλονται μὲ
τὰς αὐτὰς συνλλαβὰς εἰς μίαν βᾶσιν, οἷον·

Πα, Πα, Πα. ἢ Δι, Δι, Δι. ἢ Ζω, Ζω, Ζω.

ῥους συμποσοῦμενον μέλος, διότι καὶ ἡ λέξις μέλος· εἰς τὴν Μουσικὴν ἔννοεῖ ἓν κόμμα,
καθὼς καὶ τὰ μέλη τοῦ ὁποιοῦδήποτε ἄλλου σώματος· καὶ ὅρα ἐν τοῖς λεξικοῖς, διότι
τὸ ὅλον μάθημα ἐκ πρώτης ἀκοῆς εἶναι ἀδύνατον.

(α) Σημείωσις ὅτι ἀπαρᾶλλάκτως ἔννοεῖ τὸ κατὰ τὴν ἀπαιτήσιν τῶν σημείων, ἀλλ'
οὐχὶ κατὰ τὸ ὕψος· διότι τὸ ὕψος ἀπερίγραπτον εἶναι καθ' ὁ αἴρας ὄν. διὰ τοῦτο εἴ-
ναι ἀνάγκη παλλάκις τις νὰ ἀκούσῃ αὐτὸ, καὶ οὕτω νὰ τὸ σημειώσῃ, καὶ τοις ἰσχυτέρω
λέγει ἐκ πρώτης ἀκοῆς.

Ἐρ. Καὶ ἄλλως ὀνομάζεται ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις;

Ἀπ. Μάλιστα.

Ἐρ. Πῶς;

Ἀπ. Ἡ μὲν ἀνάβασις λέγεται ὀξύτης, καὶ ἀνιέναι· ἡ δὲ κατάβασις, βαρύτης, καὶ κατιέναι.

Ἐρ. Αὕτη ἡ τάξις τῶν εἰρημένων φθόγγων πῶς ὀνομάζεται;

Ἀπ. Κλίμαξ, ἧγουν σκάλλα, διατονικὴ κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα, εἰς τὴν ὁποίαν διδάσκονται οἱ πρωτόπειροι μαθηταὶ τὴν ποσότητα τῆς μελωδίας, καθὼς ἐσχεδιάσται.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ	π' 9	12	Πα	ΦΘΟΓΓΟΙ
	ν' 22	7	Νη	
	ζ' 7	9	Ζω	
	κ' 9	12	Κε	
	Δ' 8	12	Δι	
	Γ' 22	7	Γα	
	β' 7	9	Βου	
	π' 9		Πα	
	68			

Ἐρ. Αὐτὴ ἡ κλίμαξ ἀπὸ πόσους φθόγγους συγκροτεῖται;

Ἀπ. Συγκροτεῖται ἀπὸ φθόγγους ὀκτώ, οἱ ὁποῖοι περικλείουσι διαστήματα ἑπτὰ, καθὲν ἀπὸ τὰ ὁποῖα λέγεται τόνος, ἦτοι φωνή, ἔχουσα εἰς ἑαυτὴν διάστημα.

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ τμήμα;

Ἀπ. Τμήμα εἶναι μικρὸν τι διάστημα, ἡγουν τὸ ἐν ἀπὸ τὰ

δώδεκα τοῦ μείζονος τόνου, ἢ τοῦ ἐλάσσονος καὶ τοῦ ἐλαχίστου.

Ἐρ. Ἀπὸ πόσα τοιαῦτα τμήματα συμποσοῦται ὅλη ἡ κλίμαξ;

Ἀπ. Ἀπὸ ἐξήκοντα ὀκτώ.

Ἐρ. Πῶς ἄλλως λέγεται ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατὰβασις;

Ἀπ. Ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατὰβασις λέγεται συνεχῆς, καὶ ὑπερβατή.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ συνεχῆς;

Ἀπ. Ἡ συνεχῆς εἶναι ὅταν οἱ φθόγγοι διαδέχωνται ὁ εἰς τὸν ἄλλον ἀμέσως, ἤγουν κατὰ τὴν τάξιν των, καθῶς.

Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, Πα,

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ ὑπερβατή;

Ἀπ. Ἡ ὑπερβατή γίνεται τότε, ὅταν οἱ φθόγγοι διαδέχωνται ὁ εἰς τὸν ἄλλον οὐχὶ ἀμέσως, ἀλλὰ κατὰ παράλειψιν, ὅταν ἀπὸ τὴν τάξιν των ἐν τῷ μεταξύ σιωπᾶται εἰς φθόγγος, ἢ δύο, ἢ πολλοί, καὶ ὁ τελευταῖος μόνον φθόγγος κατὰ διάστημα τὸ ὁποῖον τύχη προφέρεται, καθῶς.

Πα, Δι, Νη. ἢ Δι, Βου, Ζω.

Ἐρ. Ὅταν γείνη χρεία περισσοτέρας συνεχοῦς ἀναβάσεως ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ φθόγγους, τότε τί πρέπει νὰ κάμωμεν;

Ἀπ. Τότε ψάλλομεν καὶ ἄλλους ἀνιόντας φθόγγους, πάλιν μὲ τὰς ἰδίας συλλαβὰς, ἤγουν κατὰ τὸ δις Διαπασῶν, λέγοντες τὸν μὲν ὄγδοον φθόγγον, Πα, τὸν δὲ ἔνατον Βου, καὶ τοὺς λοιποὺς καθεξῆς, ὡς ἤδη ἡ Κλίμαξ ὑπαγορεύει.

Δι	12	Δι
Γα	7	Γα
Βου	9	Βου
Πα	12	Πα
Νη	7	Νη
Ζω	9	Ζω
Κε	12	Κε
Δι	12	Δι
Γα	7	Γα
Βου	9	Βου
Πα	12	Πα
Νη	7	Νη
Ζω	9	Ζω
Κε	12	Κε
Δι	12	Δι

Μαθηρία κατά το δις Διατάσσων

Ἐπιχρᾶτο δις Διατάσσων Κλίμαξ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν χαρακτήρων τῶν φθόγγων.

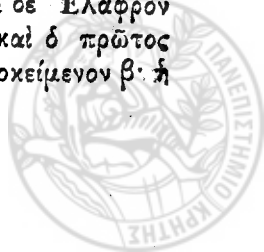
Ἐρ. Πόσοι εἶναι οἱ χαρακτῆρες τῆς ποσότητος ;

Ἀπ. Οἱ χαρακτῆρες μὲ τοὺς ὁποίους γράφεται ἡ ποσότης τῆς μελωδίας ἤγουν τὰ σημεῖα, ἅτινα παρασταίνουν τοὺς φθόγγους τοῦ γραφομένου μέλους, καθ' ἡμᾶς εἶναι δέκα· γράφονται δὲ καὶ ὀνομάζονται οὕτως :

Φωναὶ ἀνιούσαι	
Ἴσον	0
Ὀλίγον	α
Πεταστή	α
Κεντήματα	α
Κέντημα	β
Ἵψηλὴ	δ
Φωναὶ κατιούσαι.	
Ἀπόστροφος	α
Ἵποβροχή	2
Ἐλαφρὸν	β
Χαμηλὴ	δ

Ἐρ. Ὅποιαν ἐνέργειαν παρασταίνει ἕκαστος χαρακτήρ τῆς ποσότητος ;

Ἀπ. Τὸ μὲν Ἴσον , οὔτε ἀνάβασιν ἔχει, οὔτε κατάβασιν, ἀλλ' ἰσότητα, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον μηδὲν 0, φέρει δὲ πάντοτε τὸν φθόγγον τοῦ πρὸ ἑαυτοῦ χαρακτῆρος· τὸ δ' Ὀλίγον , ἡ Πεταστή καὶ τὰ κεντήματα , φανερόνουςι τὸν πρῶτον ἀνιόντα φθόγγον ἀπὸ τὴν βᾶσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα· ἡ Ἀπόστροφος φανερόνει τὸν πρῶτον κατιόντα φθόγγον ἀπὸ τὴν βᾶσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον ἄλφα-α· ἡ Ἵποβροχή φανερόνει δύο κατιόντας φθόγγους μὲ συνέχειαν, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον Ἀραβικὸν ἀριθμητικὸν σημεῖον 2· τὸ δὲ κέντημα φανερόνει τὸν δεῦτερον ἀνιόντα φθόγγον ὑπερβατῶς, καὶ ὁ πρῶτος φθόγγος αὐτοῦ σιωπᾶται, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον β· τὰ δὲ Ἐλαφρὸν φανερόνει τὸν δεῦτερον κατιόντα φθόγγον, καὶ ὁ πρῶτος φθόγγος αὐτοῦ σιωπᾶται, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον β· ἡ

Ἵψηλὴ φανερώνει τὸν τέταρτον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον δ, καὶ οἱ μεταξὺ αὐτῆς φθόγγοι σιωπῶνται· ἡ δὲ Χαμηλὴ φανερώνει τὸν τέταρτον κατιόντα φθόγγον, ὡσαύτως καὶ αὐτὸ δηλοῖ τὸ προκείμενον δ, καὶ οἱ μεταξὺ αὐτῆς φθόγγοι σιωπῶνται.

Ἐρ. Μὲ τοὺς παρόντας δέκα χαρακτῆρας πῶς ἠμποροῦμεν νὰ σημειώσωμεν τὴν ἀνάβασιν, κατάβασιν, καὶ ἰσότητα;

Ἀπ. Γράφοντες τὴν μελωδίαν, ὅταν ἔχωμεν χρεῖαν ἰσότητος, μεταχειριζόμεθα τὸ Ἴσον $\sim$, καὶ ὅταν θέλωμεν νὰ ἀναβῶμεν με συνέχειαν ἀνὰ μίαν φωνὴν πολλοὺς φθόγγους, μεταχειριζόμεθα τὸ Ὀλίγον — , τὰ Κεντήματα “ , καὶ τὴν Πεταστὴν “ , κατὰ τὴν περίστασιν· ὅταν δὲ θέλωμεν νὰ καταβῶμεν ὁμοίως, μεταχειριζόμεθα τὴν Ἀπόστροφον “ , τὴν Ἵποβρόχην “ , τὴν Χαμηλὴν, τὸ Ἐλαφρὸν, καὶ τὸ συνεχές Ἐλαφρὸν.

Ἐρ. Πῶς σημειώνεται ἡ ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατάβασις διὰ τῶν ἄνω χαρακτήρων;

Ἀπ. Ἡ ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατάβασις, ἐπειδὴ γίνεται κατὰ πολλοὺς τρόπους, γράφεται μὲν με τοὺς ἰδίους χαρακτῆρας, ἀλλ' οὐχὶ πλέον με ἄπλοους, ἀλλὰ συνθέτους· ἐπειδὴ ἡ σύνθεσις ἠμπορεῖ νὰ αὐξάνῃ τὴν ποσότητα τῶν χαρακτήρων ὠρισμένως, κατὰ τὴν χρεῖαν τοῦ σημειοῦντος.

Ἐρ. Πῶς λογαριάζεται ἡ ποσότης τῆς ὑπερβατῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως;

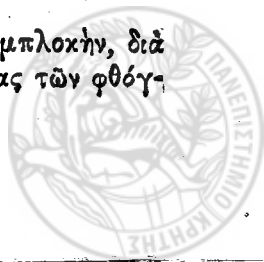
Ἀπ. Λογαριάζεται με τὸ μέσον τῆς Κλίμακος· ἐπειδὴ ὅταν εὐρεθῶσι δύο φθόγγοι, παραδείγματος χάριν, ὁ Πα, ἢ Δι, καὶ θέλωμεν νὰ εὐρωμεν τὴν ποσότητά των, βλέπομεν εἰς τὴν τάξιν τῆς Κλίμακος, ὁ Δι κατὰ πόσους φθόγγους ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν Πα, καὶ οὕτως εὐρίσκονται τρεῖς. Πα, Βου, εἰς τόνος· Βου Γα, δύο τόνοι· Γα, Δι, τρεῖς τόνοι· ὥστε ἡ ποσότης Πα, Δι, εἶναι τρία, ὁμοίως καὶ τὰ λοιπά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

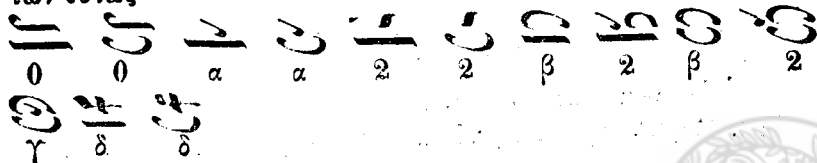
Περὶ συνθέσεως τῶν χαρακτήρων.

Ἐρ. Πῶς συνθέντονται οἱ Χαρακτῆρες;

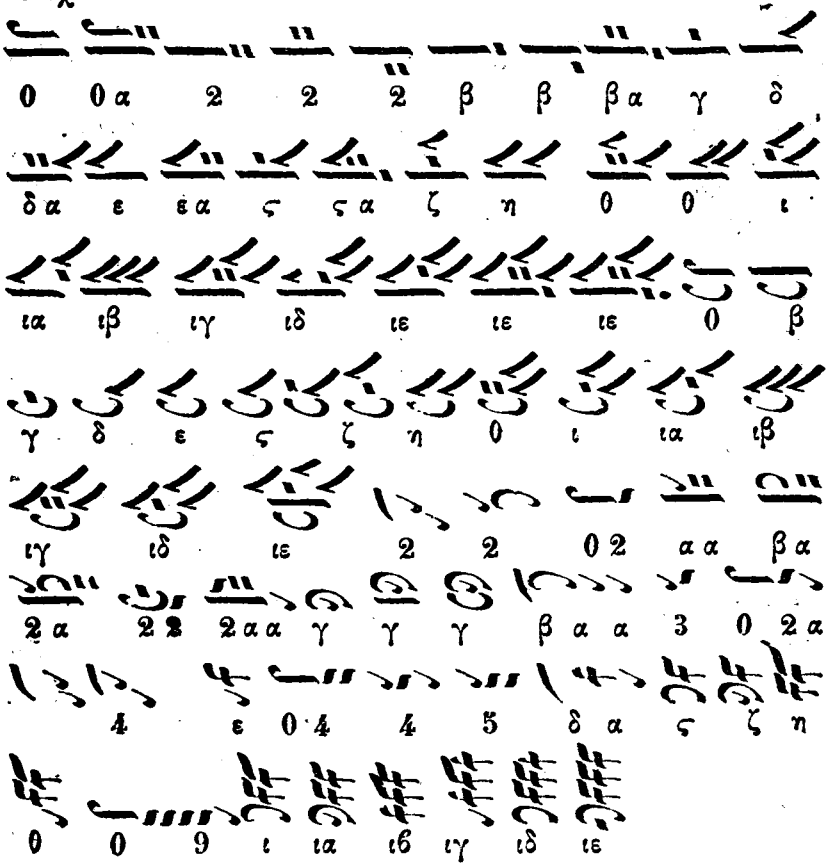
Ἀπ. Συνθέντονται οἱ χαρακτῆρες με εὐτακτον συμπλοκὴν, διὰ νὰ παρασταίνοῦν ὠρισμένως τὰς διαφόρους ποσότητας τῶν φθόγγων.

γων, πλὴν χωρὶς συνθέσεως ἢμποροῦν νὰ γράφωνται μόνον τὸ Ἴσον , τὸ Ὀλίγον , ἢ Πεταστὴ , ἢ Ἀποστραφός , τὸ Ἐλαφρὸν , καὶ ἡ Χαμηλὴ . Οἱ δὲ λοιποὶ χαρακτῆρες δὲν ἢμποροῦσι νὰ γράφωνται μόνον των, ἀλλὰ ἰστάμενοι ἔμπροσθεν, ἢ ἐπάνω, ἢ ὑποκάτω, τῶν χαρακτῆρων, αὐξάνουσι τὴν ποσότητά των, κατὰ τὴν θέσιν τὴν ὁποῖαν ἤθελον ἔχει, τοῦτ' ἔστι τὸ Κέντημα , ὅταν συντεθῇ μὲ τὸ Ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἢ κάτωθεν αὐτοῦ οὕτως , φανερόναι τὸν δεῦτερον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον· ἂν δὲ τεθῇ ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου οὕτω , φανερόναι τὸν τρίτον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον. Τὸ Ὀλίγον , ὑποτίθεται εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, ἐκτὸς τῶν Κεντημάτων , ὁ δὲ ὑποτασσόμενος χαρακτῆρ, ἢ γουν τὸ Ὀλίγον , χάνει τὴν ποσότητά του, καὶ λογαριάζεται ἢ ποσότης ἐκείνου μόνον τοῦ χαρακτῆρος, ὅστις τὸ ὑπέταξεν, ἢ γουν ὅταν ἢ Ὑψηλὴ τεθῇ ἔμπροσθεν εἰς τὸ Ὀλίγον οὕτως , ἢ δύναμις τοῦ Ὀλίγου χάνεται, καὶ λογαριάζεται ἢ ποσότης τῆς Ὑψηλῆς. Ὅταν δὲ τεθῇ ἢ Ὑψηλὴ ὀπισθεν οὕτως , ἢ ἐν μέσῳ , δὲν ὑποτάσσεται τὸ Ὀλίγον, ἀλλὰ λογαριάζεται ἢ ποσότης καὶ τῶν δύο χαρακτῆρων· ὁμοίως καὶ ἢ Πεταστὴ , ὑποτίθεται ὑπὸ ὅλους τοὺς χαρακτῆρας καὶ χάνει τὴν ποσότητά της, ὅχι ὁμως καὶ τὴν ὀξύτητα της, οἷον τὴν δύναμιν της, ἐκτὸς τοῦ Ὀλίγου , καὶ τοῦ Κεντηματος , πολλάκις καὶ ὑπὸ τὴν Ὑψηλὴν, ὅταν ἤθελε τεθῶσιν οὕτως   , τότε καὶ ὁ ὑποτιθέμενος χαρακτῆρ, ἢ γουν ἢ Πεταστὴ, ἔχει τὴν ἑαυτῆς ποσότητα, ἅμα δὲ καὶ τὴν ὀξύτητα, ἢ γουν τὴν δύναμιν της· τὸ Ἐλαφρὸν δὲ ὅταν ὑποτάξῃ τὴν Ἀποστροφὸν οὕτως , οἱ δύο φθόγγοι τοῦ Ἐλαφροῦ, προσφέρονται μὲ συνέχειαν, ἐννοουμένης τῆς Ἀποστροφῆς εἰς τόπον γοργῶ, διὰ τὸν πρῶτον φθόγγον τοῦ Ἐλαφροῦ· τὸ Ὀλίγον καὶ ἢ Πεταστὴ ὑποτάσσονται ἀκόμη καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς κατιόντας χαρακτῆρας, ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὸ Ἴσον, ὅταν τεθῶσιν ἄνωθεν αὐτῶν οὕτως·

Ἴδου καὶ ὁ πίναξ τῶν συνθέτων χαρακτήρων, ἐνθα δεικνύεται ὁ τρόπος, καθ' ὃν αὐξάνει ἡ σύνθεσις τὴν ποσότητα αὐτῶν ἄτινα χρησιμεύουσιν εἰς τὴν παραλλαγὴν. Ἦξευρε δὲ ὅτι τὰ μὲν γράμματα φανερόνουσι τὸ ὑπερβατόν, οἱ δὲ ἀριθμητικοὶ χαρακτῆρες τὴν συνέχειαν.

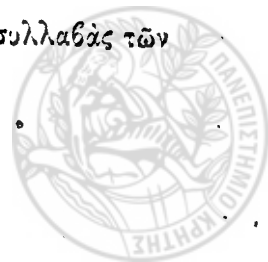

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ Παραλλαγῆς,

Ἑρ. Τί εἶναι ἡ παραλλαγή;

Ἀπ. Παραλλαγή εἶναι, τὸ νὰ συμφωνῶμεν τὰς συλλαβὰς τῶν

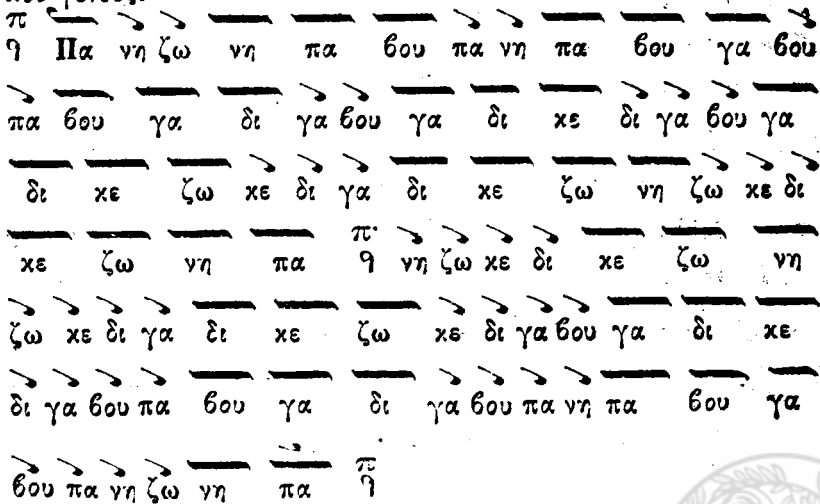

φθόγγων ἐπάνω εἰς τοὺς γεγραμμένους χαρακτῆρας τῆς μελωδίας· ἐπὶ τούτοις δὲ πρότερον ἀπὸ πάσης μελωδίας γραπτῆς τίθεται μαρτυρία, ἡ ὁποία φανερώνει τὸ, ποῖος φθόγγος γίνεται ἀρχὴ τῆς μελωδίας· ἔπειτα ἐμβαίνουν οἱ χαρακτῆρες τῶν φθόγγων· παρατηρεῖται λοιπὸν ἡ ποσότης τῶν χαρακτῆρων, καὶ προφέρεται ὁ φθόγγος ὁ ἀνήκων εἰς πάντα χαρακτῆρα, ὅταν ἦναι μόνος, ἢ μὲ ὁποῖαν δήτινα σύνθεσιν.

Ἐρ. Δὲν μοὶ φανερώνεις τοῦτο πραγματικῶς εἰς τὸ συνεχές πρῶτον, καὶ ἔπειτα εἰς τὸ ὑπερβατόν;

Ἄπ. Εἰς τὴν συνεχῆ παραλλαγὴν τοῦ διατονικοῦ γένους κατ' ἀρχὰς τίθεται τοῦ $\bar{\pi}$ ἡ μαρτυρία, ἡ ὁποία φανερώνει, ὅτι ὁ Πα φθόγγος γίνεται ἀρχὴ καὶ ἐπειδὴ ὁ πρῶτος χαρακτῆρ, ἦγουν (τὸ Ἴσον) δηλοῖ ἰσότητα, πρόφερε τὸν Πα φθόγγον κατὰ τὸ Ἴσον —, ἔπειτα μὲ τὰς δύο ἀποστρόφους —, —, πρόφερε ἀκολούθως τοὺς δύο κατιόντας φθόγγους, Νη, Ζω, εἴτα μὲ τὰ τρία Ὀλίγα —, —, —, πρόφερε αὖθις τοὺς τρεῖς ἀνιόντας φθόγγους, Νη, Πα, Βου, καὶ πάλιν μὲ τὰς δύο Ἀποστρόφους, τοὺς δύο κτιόντας φθόγγους, Πα, Νη, καὶ καθ' ἑξῆς οὕτω ποιεῖς, ἕως ὅτου θέλεις φθάσει εἰς τὴν διάμετρον Πα, τῆς πρώτης βάσεως, ἦγουν ἀπ' ἐκείνην τὴν βάση, ὅθεν ἔκαμες τὴν ἀρχήν.

Ἴδὸν καὶ παράδειγμα τῆς συνεχοῦς παραλλαγῆς τοῦ διατονικοῦ γένους.

Ἐρ. Δὲν μὲ πληροφορεῖς καὶ περὶ τῆς ὑπερβατῆς παραλλαγῆς;
 Ἀπ. Εἰς τὴν ὑπερβατὴν παραλλαγὴν τοῦ διατονικοῦ γένους,

κατ' ἀρχὰς τίθεται μαρτυρία τοῦ π , ἡ ὁποία φανερόναι ὅτι ὁ Πα φθόγγος γίνεται ἀρχή, καὶ ἐπειδὴ ὁ πρῶτος χαρακτήρ, ἦγουν τὸ (Ἴσον) —, δηλοῖ ἰσότητα, πρόφερε τὸν Πα, φθόγγον μὲ τὸ Ἴσον —, ἔπειτα εἰς τὸ ὑπερβατὸν, ἦγουν εἰς τὸ Κέντημα μὲ τὸ Ὀλίγον —, πρόφερε τὸν Γα φθόγγον, ἔπειτα εἰς τὴν Ἀπόστροφον —, πρόφερε τὸν Βου φθόγγον, ἔπειτα πάλιν πρόφερε εἰς τὸ κέντημα μὲ τὸ Ὀλίγον, —, τὸν Δι φθόγγον, ἔπειτα εἰς τὴν Ἀπόστροφον —, τὸν Γα, καὶ καθ' ἐξῆς, ἕως ὅτου ἤθελες φθάσει εἰς τὸν ὑψηλὸν φθόγγον π' , ἔπειτα πρόφερε εἰς τὸ Ἐλαφρὸν —, τὸν Ζω φθόγγον, ἔπειτα εἰς τὸ Ὀλίγον —, τὸν Νη φθόγγον, ἕως ὅτου πάλιν ἤθελες φθάσει εἰς τὴν ἐσχάτην μαρτυρίαν, οἷον τὸν π . ὅθεν ἤρχισες, καὶ τὰ λοιπὰ, ἀναλόγως κατὰ τὰς ποσότητας, αἵτινες συμπίπτουσι, παρατήρεις, καὶ οὕτω κάμνεις ἕως τέλους κατὰ τὸ ἐξῆς παράδειγμα.

π ————— π'
 η Πα γα βου δι γα κε δι ζω κε νη ζω πα η
 ζω νη κε ζω δι κε γα δι βου γα πα π πα δι βου
 κε γα ζω δι νη κε πα π' πα κε ζω γα δι πα π η
 πα κε βου ζω γα νη δι πα η πα δι νη γα ζω
 βου κε πα π πα ζω βου νη γα πα π' πα γα νη
 βου ζω πα π πα νη βου πα π πα βου νη πα π πα
 πα πα π πα κε δι δι πα πα π

Ἐρ. Οἱ διδάσκαλοι πῶς γυμνάζουσιν εἰς τὴν παραλλαγὴν τοὺς μαθητάς;

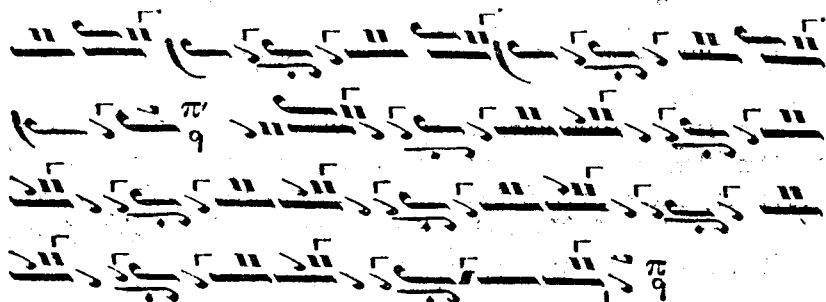
Ἄπ. Γράφοντες κάτωθεν τῶν χαρακτήρων τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων, καὶ ἐπειδὴ γίνεται τοῦτο διὰ τὴν εὐκολίαν, καὶ οὐχὶ διὰ τὴν τελείαν μάθησιν, ὕστερον ἐξαλείφουσι τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων, καὶ ἀφίνουσι μόνον τοὺς χαρακτῆρας διὰ νὰ συνειθίσωσιν οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ νὰ βλέπωσι τοὺς χαρακτῆρας, καὶ νὰ προφέρωσι τοὺς φθόγγους, καθὼς ἐνταῦθα.

The musical notation consists of ten staves. The first staff begins with a treble clef and a 9/8 time signature. The notation uses rhythmic symbols such as vertical lines with flags and beams, and Greek letters (π, χ) placed above or below the notes. The text "καὶ οὕτως" appears on the third staff. The notation continues with various rhythmic patterns and Greek characters throughout the remaining staves.

Handwritten musical notation on a page, featuring multiple staves of music. The notation includes rhythmic symbols (vertical lines with flags) and melodic lines. The page is numbered "18" at the top center. The notation is written in a style characteristic of early printed music, possibly from a 16th-century manuscript. The page contains approximately 15 staves of music, with various rhythmic values and melodic contours. The notation is written in black ink on aged paper. The page is numbered "18" at the top center. The notation is written in a style characteristic of early printed music, possibly from a 16th-century manuscript. The page contains approximately 15 staves of music, with various rhythmic values and melodic contours. The notation is written in black ink on aged paper.

Ἐρ. Πῶς ἔμπορεῖ τις νὰ διδαχθῇ τὸ ἀδόμενον μέλος ὁποῖον καὶ ἂν ἦναι ;

Ἀπ. Πρῶτον πρέπει νὰ μάθῃ νὰ ψάλλῃ τὴν παραλλαγὴν ἀσφαλῶς, καὶ ἔπειτα, ἀντὶ τῶν συλλαβῶν τῶν φθόγγων, νὰ προφέρῃ τὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων τοῦ μέλους.

Ἐρ. Δύναται ὁ μαθητὴς ἐκ μόνῃς μελέτης νὰ γείνη ἀριστος μουσικός ;

Ἀπ. Οὐχὶ βέβαια, ἀλλ' ὁ μαθητὴς πρέπει ὅταν καταγίνεται, νὰ ἐξετάζηται, καὶ νὰ γυμνάζεται ἀπὸ τὸν διδάσκαλον κατὰ τὸν χρόνον, κατὰ τοὺς φθόγγους, κατὰ τοὺς χαρακτῆρας, κατὰ τὰ διαστήματα, κατὰ τὸ συνεχές, κατὰ τὸ ὑπερβατὸν, κατὰ τὰς διαφορὰς, κατὰ τὰ γένη, κατὰ τὰ συστήματα, καὶ διαφόρως κατὰ τὴν ἀνάγκην τῆς συμφωνίας τῶν χαρακτήρων καὶ τοῦ μέλους, ὡς οἱ εἰς τὰ γραμματικὰ γυμναζόμενοι παῖδες, γυμνάζονται πρῶτον εἰς τεχνολογίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ Συμφωνίας.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ συμφωνία ;

Ἀπ. Εἶναι συνδυασμὸς, ἤτοι συνένωσις Μουσικῶν τόνων ἀνομοίων κατὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βαρύτητα.

Ἐρ. Ἄλλως τί θέλει νὰ εἴπῃ συνδυασμὸς ;

Ἀπ. Σύγχρονος ἀπαγγελία δύο ἀνομοίων τόνων κατὰ τὴν ὀξύτητα, καὶ τὴν βαρύτητα.

Ἐρ. Μὲ ποῖον τρόπον γίνεται ἡ σύγχρονος αὕτη ἀπαγγελία ;

Ἀπ. Ὅταν δύο Μουσικοὶ ἐκφωνοῦν δύο ὁμοίους, ἢ ἀνομοίους τόνους εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, μὲ ἀρέσκειαν τῆς ἀκοῆς.

Ἐρ. Πόσα εἶναι τὰ εἶδη τοῦ συνδυασμοῦ;

Ἀπ. Τέσσαρα· τὸ ὁμόφωνον· τὸ σύμφωνον· τὸ διάφωνον καὶ τὸ παράφωνον.

Ἐρ. Πῶς γίνεται κατὰ τὸ ὁμόφωνον;

Ἀπ. Ὄταν δύο, ἢ καὶ πολλοὶ Μουσικοὶ ἐκφωνοῦν ταυτοχρόνως ἓνα τόνον εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἤχον, ἥτοι εἰς τὸν αὐτὸν βαθμόν, ἢ ψάλλουν συγχρόνως ἐν Μουσικὸν μάθημα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν βάσιν.

Ἐρ. Πῶς κατὰ τὸ σύμφωνον;

Ἀπ. Ὄταν δύο, ἢ πολλοὶ Μουσικοὶ διηρημένοι εἰς δύο, ἐκφωνοῦν ταυτοχρόνως δύο τόνους, οἵτινες διαφέρουν μὲν κατὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βαρύτητα, ὑπάρχει ὅμως μεταξύ αὐτῶν ὁμοιότης· παραδείγματος χάριν, δύο Μουσικοὶ, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν εἰς ἐκφωνεῖ τὸν Πα, τόνον τῆς Κλίμακος, ὁ δὲ ἕτερος τὸν ὑψηλὸν Πα, ταυτοχρόνως ὅμως· καὶ τὸ τοιοῦτον μέλος λέγεται κρᾶσις. Ὄταν δὲ ὁ μὲν τὸν Πα, ὁ δὲ τὸν Κε, ὡς Πα· καὶ ὁ μὲν τὸν Πα, ὁ δὲ τὸν Δι, ὡς Πα, ἢ ὁ μὲν τὸν Νη, ὁ δὲ τὸν Γα ὡς Νη, τὸ τοιοῦτον μέλος λέγεται σχέσις.

Ἐρ. Πῶς κατὰ τὸ διάφωνον;

Ἀπ. Κατὰ τὸ διάφωνον εἶναι, ὅταν δύο φθόγγοι προφέρονται εἰς ἓνα καιρὸν, ἀνόμοιοι κατὰ τὴν βάσιν, καὶ ἔχουσι μεταξύ των μόνον μίαν κρᾶσιν, καθὼς Πα, Βου, ἢ Νη, Ζω, καὶ δὲν διακρίνεται μεταξύ αὐτῶν οὐδὲ μία ἐλκυστικὴ ποιότης, ἥγουν συμφωνία.

Ἐρ. Πῶς κατὰ τὸ παράφωνον;

Ἀπ. Τὸ παράφωνον εἶναι, ὅταν δύο Μουσικοὶ ψάλλουν, ἢ ἐκφωνοῦν ταυτοχρόνως δύο ἀνομοίους τόνους, ἥγουν ὁ μὲν τὸν Νη, ὁ δὲ τὸν Βου, ἢ ὁ μὲν τὸν Βου, ὁ δὲ τὸν Δι, οἵτινες παρεμφαίνοισι μὲν κάποιαν διαφωνίαν, ὄχι ὅμως καὶ ἐντελῆ συμφωνίαν.

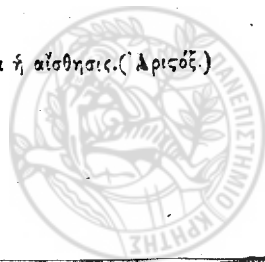
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Περὶ τοῦ ἐναρμονίου γένους.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ ἐναρμόνιον γένος τῆς Μουσικῆς;

Ἀπ. Τὸ ἐκ πλειόνων, ἢ ἐξ ἑνὸς τόνου ψαλλόμενον μέλῃς, ἥτοι ἄρμονία εἶναι, ὅταν ἐν Μουσικὸν μάθημα ψάλλεται ἀπὸ πολλοὺς εἰς διαφόρους ἀνομοίους φθόγγους μιᾶς ὁποίας δήποτε Κλίμακος (α).

(α) Τελευταίῳ γὰρ κῶτῳ, καὶ μόλις μετὰ πολλοῦ πόνου συνειθίζεται ἡ αἴσθησις. (Ἀριστῶς.)

Ἐρ. Τί ἐννοοῦμεν λέγοντες Ἄρμονίαν;

Ἀπ. Ἐφαρμογήν διαφόρων συστημάτων ἤγουν, ἀρμονία κυρίως εἶναι τάξις συμφωνιῶν, εὐτάκτως καὶ μετὰ λόγου προσηρμοσμένων.

Ἐρ. Πόθεν γεννᾶται ἡ Ἄρμονία;

Ἀπ. Ἐκ τῶν διαφορῶν τῆς Μουσικῆς συστημάτων.

Ἐρ. Πόσα εἶναι τὰ μέρη τῆς Ἄρμονίας;

Ἀπ. Τρία· τὸ ὑπατοειδές, τὸ μεσοειδές, καὶ τὸ νητοειδές ἤγουν, εἴαν ἐν ἀρμονικὸν μέλος ἦναι προσηρμοσμένον εἰς τὸ Διαπασῶν (τὸ ὁποῖον σύγκειται ἐκ δύο συστημάτων, ἤγουν ἐκ τετραχόρδου καὶ πενταχόρδου,) τότε τὸ ὑπατοειδές ἤγουν ὁ Νη, φθόγγος θέλει εἶναι ἡ πρώτη χορδὴ τῶν Διαπασῶν, τὸ δὲ μεσοειδές, θέλει εἶναι ὁ Δι, φθόγγος, ἤγουν ἡ πέμπτη χορδὴ, καὶ τὸ νητοειδές, ὁ δξὺς Νη, φθόγγος ἦτοι ἡ ὀγδόη χορδὴ.

Ἐρ. Μὲ ποῖον τρόπον γίνεται ἡ τοιαύτη ἐφαρμογὴ τοῦ ἐναρμονίου μέλους;

Ἀπ. Αὕτη γίνεται ὅταν δύο, ἢ καὶ περισσότεροι Μουσικοὶ, λαμβάνωσιν ὡς βάσιν τὸν πρῶτον φθόγγον τῆς Κλίμακος, ἤγουν τὸν Νη, ἄλλοι τὸν τρίτον, οἷον τὸν Βου, ἄλλοι τὸν ὀγδοον, ἦτοι τὸν δξὺν Νη, φθόγγον καὶ ἄλλοι τὸν δέκατον, ἦτοι τὸν δξὺν Βου, φθόγγον, καὶ ψάλλοντες εὐρῦθμως ἐν Μουσικῶν μάθημα ἀποτελοῦν Ἄρμονίαν. (α)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Περὶ ποιότητος τῆς μελωδίας.

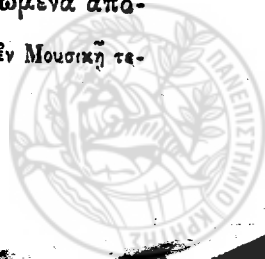
Ἐρ. Κατὰ ταῦτα μόνον θεωρεῖται ἡ Μουσικὴ, ἢ ἔχει καὶ ἄλλα θεωρίας ἀξία;

Ἀπ. Καὶ κατὰ ταῦτα μὲν, ἀλλ’ εἶναι ἀνάγκη, καὶ τῆς θεωρίας τῆς ποιότητος.

Ἐρ. Τί εἶναι ποιότης εἰς τὴν Μουσικὴν;

Ἀπ. Ποιότης εἰς τὴν Μουσικὴν λέγεται, ἡ καταμέτρησις τῶν φθόγγων, ἡ ἀνάβασις καὶ κατάβασις, ἡ ταχύτης καὶ βραδύτης, τὸ δυνατόν καὶ ἀδύνατον, τὸ ὀμαλὸν καὶ ἀνώμαλον, τὸ λεπτόν καὶ τραχὺ, καὶ ἄλλα πολλὰ, ἅτινα ὁμοῦ συνηνωμένα ἀπο-

(α) Ἀκριβέστερον δὲ τὸ ἐναρμόνιον, παρὰ γὰρ, τοῖς ἐπιφανεστάτοις ἐν Μουσικῇ τετύχηκε παραδοχῆς τοῖς δὲ πολλοῖς ἐστὶν ἀδύνατον. (Ἀριστείδ.)

τελοῦσι τὴν ποιότητα, καθ' ὁμοίωσιν τῶν σωμάτων, ἅπερ ὑπὸ ἀτόμων συνιστάμενα προσβάλλουσιν εἰς τὰς αἰσθήσεις, καὶ δεικνύουσι τῆς αὐτῆς, ἢ τῆς αὐτῆς ποιότητα.

Ἐρ. Ἡ ποιότης ἀπλῶς ἀπὸ πόσα τινὰ γνωρίζεται;

Ἄπ. Ἀπὸ δύο, οἷον ἀπὸ τὴν καταμέτρησην τοῦ χρόνου, ἤγουν τοῦ καιροῦ, ὅστις ἀπερνᾷ εἰς τὴν μελωδίαν, καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ἐκφωνήσεως τῶν φθόγγων, ἐν ᾧ ψάλλεται τὸ μέλος.

Ἐρ. Ποιοὶ εἶναι οἱ χαρακτῆρες, οἵτινες παριστῶσι τὴν ποιότητα διὰ χρόνου;

Ἄπ. Οἱ χαρακτῆρες μὲ τοὺς ὁποίους γράφεται ἡ ποιότης τῆς μελωδίας εἶναι, ἡ ἔγχρονοι, ἡ ἄχρονοι, ἤγουν ἡ ὑποκείμενοι εἰς χρόνον, ἡ ὑστερούμενοι χρόνου.

Ἐρ. Πόσοι εἶναι οἱ ἔγχρονοι;

Ἄπ. Τέσσαρες, τὸ Κλάσμα, $\rightarrow$, ἡ Ἀπλῆ, $\leftarrow$, τὸ Γοργόν Γ , καὶ τὸ Ἀργόν $\leftarrow$, ἅτινα χρησιμεύουσιν εἰς τὴν καταμέτρησην τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ρυθμοῦ.

Ἐρ. Τὸ Κλάσμα τί δύναμιν ἔχει;

Ἄπ. Τὸ Κλάσμα εἰς ὅποιον χαρακτῆρα ἤθελε τεθῆ, ὁ χαρακτῆρ ἐκεῖνος δαπανᾷ δύο χρόνους· ἓνα διὰ τὸν χαρακτῆρα, καὶ ἓνα διὰ τὸ Κλάσμα, τίθεται δὲ τὸ Κλάσμα εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, ἐκτὸς τῶν Κεντημάτων καὶ τῆς Ὑποβροῆς· ἐπειδὴ τὰ μὲν Κεντήματα δὲν ἀργοποροῦσι ποτὲ περισσώτερον ἀπὸ ἓνα χρόνον, ἡ δὲ Ὑποβροῆ ἀντὶ τοῦ Κλάσματος δέχεται τὴν ἀπλῆν.

Ἐρ. Ποίαν ἐνέργειαν ἔχει ἡ ἀπλῆ;

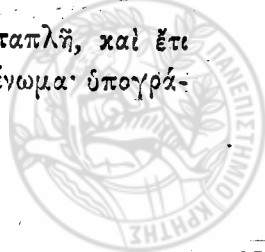
Ἄπ. Ἡ Ἀπλῆ τίθεται κάτωθεν τῆς Ὑποβροῆς διὰ τὸν δεῦτερον αὐτῆς φθόγγον, καὶ ὑποκάτω εἰς τὴν Ἀπόστροφον, ἡ ὁποία

ἠμπορεῖ νὰ δέχεται καὶ τὸ Γοργόν οὕτως $\leftarrow \rightarrow$, ἔτι τίθεται

καὶ ὑποκάτω εἰς τὸ Ἀντικένωμα ὡς $\rightarrow \leftarrow$, τὸ Ὀλίγον τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν Ἀπλῆν δαπανᾷ δύο χρόνους, ἓνα διὰ τὸν χαρακτῆρα καὶ ἓνα διὰ τὴν Ἀπλῆν· ὅταν δὲ χρειασθῶσι τρεῖς χρόνοι γίνεται διπλῆ, πλὴν μὲ Ἐτερον, καὶ οὐχὶ πλέον μὲ Ἀντικένωμα

οὕτως $\leftarrow \rightarrow \leftarrow$, ὅταν δὲ τέσσαρες, τριπλῆ, οὕτως $\leftarrow \rightarrow \leftarrow \rightarrow$, ὡ-

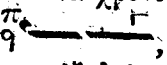
σαύτως γίνεται καὶ τετραπλῆ $\leftarrow \rightarrow \leftarrow \rightarrow \leftarrow$ καὶ πενταπλῆ, καὶ ἔτι περισσώτερον, πλὴν μὲ Ἐτερον καὶ χωρὶς Ἀντικένωμα· ὑπογρά-

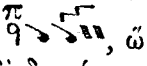

φεται δὲ ἡ διπλῆ, τριπλῆ, καὶ τετραπλῆ, εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, ἐκτός τῶν Κεντημάτων, καὶ τῆς Μεταστῆς.

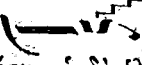
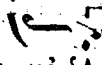
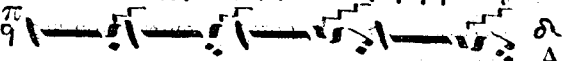
Ἐρ. Τίνα δύναμιν ἔχει τὸ γοργόν ὅταν τίθεται εἰς τοὺς χαρακτῆρας;

Ἄπ. Ὅταν ἦναι χρεία δύο φθόγγοι νὰ ἐξοδεύωσιν ἕνα χρόνον, τίθεται Γοργόν εἰς τὸν δεύτερον χαρακτῆρα οὕτως, $\overset{\pi}{\rho}$, καὶ εἰς μὲν τὸν πρῶτον χαρακτῆρα, ἤγουν τὸ Ἴσον, ἐξοδεύεται ἡ θέσις, εἰς δὲ τὸν δεύτερον, ἤγουν τὸ Ὀλίγον, ἐνθα εἶναι τὸ Γοργόν, ἐξοδεύεται ἡ ἄρσις.

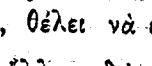
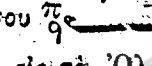
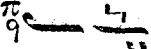
Ἐρ. Ὅταν δὲ χρειάζεται νὰ ἐξοδεύωσιν ἕνα χρόνον τρεῖς φθόγγοι;

Ἄπ. Τότε τίθεται δίγοργον εἰς τὸν δεύτερον καὶ τρίτον χαρακτῆρα οὕτως $\overset{\pi}{\rho}$, ὥστε ἡ μὲν πρώτη Ἀποστροφος ἔχει ὅλην τὴν θέσιν, ἡ δὲ δευτέρα μὲ τὰ Κεντήματα ἔχουσι ὅλην τὴν ἄρσιν.

Ἐρ. Ὅταν γένη χρεία νὰ ἐξοδεύωσι τέσσαρες φθόγγοι ἕνα χρόνον;

Ἄπ. Τότε τίθεται τρίγοργον εἰς τοὺς ὑστέρους τρεῖς φθόγγους οὕτως , καὶ τὸ μὲν Κέντημα μὲ τὸ Ὀλίγον λαμβάνουσι τὴν θέσιν, ἡ δὲ Ὑποβρόη μετὰ τῆς Αποστροφου, ὅλην τὴν ἄρσιν καὶ καθ' ἑξῆς. Ὅταν δὲ εἰς χαρακτήρ ἔχει καὶ Γοργόν καὶ Ἀπλῆν, πρῶτον ἐνεργεῖ τὸ Γοργόν καὶ ὕστερον ἡ Ἀπλῆ, , ὡσαύτως γίνεται καὶ ὅταν τύχη δίγοργον ἢ τρίγοργον μὲ Ἀπλῆν ἢ διπλῆν ὡς $\overset{\pi}{\rho}$ Δ

Ἐρ. Τὸ δὲ ἄργον τίνα δύναμιν ἔχει;

Ἄπ. Τὸ ἄργον ὅταν τεθῆ ἐπάνω εἰς τὸ Ὀλίγον, κάτωθεν τοῦ ὁποίου εἶναι κέντημα οὕτως $\overset{\pi}{\rho}$, θέλει νὰ ἐξοδεύωνται δύο χρόνοι ὁ εἰς τὸ Ὀλίγον καὶ ὁ ἄλλος διὰ τὸ ἄργον, τὰ δὲ Κεντήματα, θέλει νὰ λαμβάνωνται γοργῶς εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ πρὸ αὐτῶν χαρακτῆρος, καθὼς ἐνταῦθα τοῦ Ἰσου $\overset{\pi}{\rho}$, ὅταν δὲ χρειασθῆ νὰ ἐξοδευθῶσι τρεῖς χρόνοι εἰς τὸ Ὀλίγον, τότε διπλασιάζεται τὸ ἄργον μὲ μίαν κάθετον γραμμὴν ἄνωθεν οὕτως $\overset{\pi}{\rho}$, εἰδὲ χρειασθῶσι τέσσαρες χρόνοι, τότε τρι-

πλασιάζεται το ἄργον μὲ ἐτέραν εὐθείαν γραμμὴν ἐπὶ τῆς καθέτου οὕτω $\pi \leftarrow \overline{\quad} \overline{\quad}$, καὶ καθ' ἐξῆς ὅσας ἄλλας γραμμάς εὐθείας καὶ καθέτους ἤθελε δεχθῆ τὸ ἄργον, τόσους καὶ τοὺς χρόνους λαμβάνει.

Ἐρ. Εἴπομεν ἄνωτέρω, ὅτι τὸ Γοργὸν ὅταν ᾖ μόνον οὕτω $\overline{\quad} \overline{\quad}$, διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς δύο, καὶ ἐξοδεύουσιν οἱ δύο φθόγγοι ἀπὸ ἡμισυν χρόνον, ὅταν δὲ εἰς αὐτὸ εἶναι καὶ Ἀπλῆ, ποίαν δύναμιν ἔχει;

Ἀπ. Διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τρία· καὶ ἐὰν ἡ Ἀπλῆ εὐρίσκηται ἀπὸ τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ μέρος οὕτως $\pi \leftarrow \overline{\quad} \overline{\quad}$, ὁ πρῶτος φθόγγος, ἦτοι τὸ Ἴσον ἐξοδεύει δύο τρίτα τοῦ χρόνου, καὶ ὁ δεύτερος ἦτοι τὸ Ὀλίγον ἐξοδεύει ἓνα τρίτον· ἐὰν δὲ ἡ Ἀπλῆ τεθῆ ἀπὸ τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος οὕτω $\pi \leftarrow \overline{\quad} \overline{\quad}$, τότε τὸ Ἴσον ἐξοδεύει ἓνα τρίτον τοῦ χρόνου καὶ δύο τρίτα τὸ Ὀλίγον· τιθεμένης δὲ Διπλῆς εἰς τὸ Γοργὸν, ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς τέσσαρα, καὶ εἰ μὲν ἀριστερόθεν ἡ Διπλῆ κεῖται, οὕτω $\pi \leftarrow \overline{\quad} \overline{\quad}$, τρία τέταρτα τοῦ χρόνου ἐξοδεύει τὸ Ἴσον, καὶ ἓν τέταρτον τὸ Ὀλίγον· ἐὰν δὲ ἡ Διπλῆ τεθῆ ἀπὸ τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος οὕτω $\pi \leftarrow \overline{\quad} \overline{\quad}$, τὸ Ἴσον τότε ἐξοδεύει ἓν τέταρτον τοῦ χρόνου, καὶ τὸ Ὀλίγον τρία τέταρτα.

Ἐρ. Τὸ Δίγοργον πῶς;

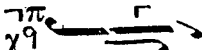
Ἀπ. Τὸ Δίγοργον μόνον κείμενον οὕτω $\overline{\quad} \overline{\quad}$, διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τρία, καὶ ἐξοδεύουσιν οἱ τρεῖς φθόγγοι ἀπὸ ἓν τρίτον τοῦ χρόνου· ὅταν δὲ λάβῃ Ἀπλῆν, διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τέσσαρα, καὶ ἐὰν ἡ Ἀπλῆ κεῖται ἀριστερόθεν οὕτως $\pi \leftarrow \overline{\quad} \overline{\quad}$, ὁ πρῶτος φθόγγος δαπανᾷ δύο τέταρτα τοῦ χρόνου, ἡ δὲ ἄλλοι δύο δαπανῶσιν ἀπὸ ἓν τέταρτον· ἐὰν δὲ πάλιν ἡ Ἀπλῆ τεθῆ ἄνωθεν τοῦ πρώτου Γοργοῦ οὕτως $\overline{\quad} \overline{\quad}$, ὁ πρῶτος φθόγγος τότε δαπανᾷ ἓν τέταρτον τοῦ χρόνου, ὁ δεύτερος δύο τέταρτα, καὶ ὁ τρίτος ἓν τέταρτον· ἐὰν δὲ ἡ Ἀπλῆ ἤθελε τεθῆ ἀπὸ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ Δίγοργου οὕτω, $\overline{\quad} \overline{\quad}$, τότε οἱ δύο πρῶτοι φθόγγοι ἐξοδεύουσιν ἀπὸ ἓν τέταρτον· ὁ δὲ τρίτος φθόγγος τὰ δύο τέταρτα τοῦ χρόνου· τιθεμένης Διπλῆς εἰς τὸ Δίγοργον, ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς πέντε, καὶ εἰ μὲν ἀριστερόθεν ἡ Διπλῆ κεῖται οὕτως $\pi \leftarrow \overline{\quad} \overline{\quad}$, ὁ πρῶτος φθόγγος δαπανᾷ τρία τέταρτα τοῦ χρόνου, οἱ δὲ ἄλλοι δύο δα-

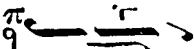
πανῶσιν ἀπὸ ἓν τρίτον· ἂν δὲ πάλιν ἡ Διπλῆ τεθῆ ἄνωθεν τοῦ πρώτου Γοργοῦ οὕτως , ὁ πρῶτος φθόγγος τότε δαπανᾷ ἓν τέταρτον τοῦ χρόνου, ὁ δεύτερος τρία τέταρτα, καὶ ὁ τρίτος ἓν· ἂν δὲ ἡ Διπλῆ τεθῆ ἀπὸ δεξιὸν μέρος τοῦ δευτέρου οὕτω, , τότε οἱ δύο πρώτοι φθόγγοι ἐξοδεύουσιν ἀπὸ ἓν τέταρτον, ὁ δὲ τρίτος φθόγγος τὰ τρία τέταρτα τοῦ χρόνου· ἡ ἀνάλογος διαίρεσις τοῦ χρόνου γίνεται καὶ ὅταν εὐρίσκηται εἰς τὸ Τρίγοργον καὶ Τετράγοργον Ἀπλῆ, ἢ Διπλῆ ὀπισθεν ἢ ἔμπροσθεν ἢ ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὡς τὸ σημειούμενον παράδειγμα.

Διαίρεσις τοῦ χρόνου.

Εἰς δύο

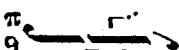
Τὸ Συνεπτυγμένον

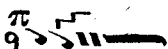
$\frac{\pi}{\rho}$
πα βου πα

$\frac{\pi}{\rho}$

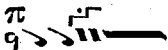
$\frac{\pi}{\rho}$

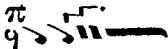
$\frac{\pi}{\rho}$

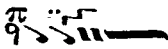
$\frac{\pi}{\rho}$

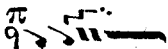
$\frac{\pi}{\rho}$

$\frac{\pi}{\rho}$

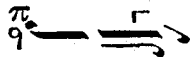
$\frac{\pi}{\rho}$

$\frac{\pi}{\rho}$

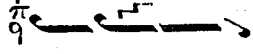
$\frac{\pi}{\rho}$

$\frac{\pi}{\rho}$

Τὸ Ἀναλελυμένον

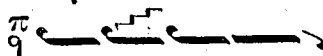
$\frac{\pi}{\rho}$ π

Εἰς Τρία

$\frac{\pi}{\rho}$ π

$\frac{\pi}{\rho}$ π

Εἰς Τέσσαρα

$\frac{\pi}{\rho}$ π

$\frac{\pi}{\rho}$ π

Εἰς Τρία

$\frac{\pi}{\rho}$ π

Εἰς Τέσσαρα

$\frac{\pi}{\rho}$ π

$\frac{\pi}{\rho}$ π

$\frac{\pi}{\rho}$ π

Εἰς Πέντε

$\frac{\pi}{\rho}$ π

$\frac{\pi}{\rho}$ π

π		π	π		π
			Εἰς Τέσσαρα		
π		ξ	π		ξ
			Εἰς Ἑξ.		
π		ξ	π		ξ
π		ξ	π		ξ
π		ξ	π		ξ
π		ξ	π		ξ

Ἡ ἀνάλογος διαίρεσις γίνεται καὶ ὅταν εὐρίσκηται εἰς τὸ Τριγورγόν Διπλῆ ὀπισθεν ἢ ἔμπροσθεν ἢ ἐν μέσῳ.

Ἐρ. Εἶναι καὶ ἄλλοι χαρακτῆρες ἐγγχρονοί ;

Ἀπ. Εἶναι δύο, ἡ Σιωπῆ, καὶ ὁ Σταυρός.

Ἐρ. Πῶς σημειώνεται ἡ Σιωπῆ ;

Ἀπ. Ὅταν ἡ Ἀπλῆ τίθεται μετὰ τὴν Βαρειάν οὕτως, $\sqrt{\quad}$, ἔξωθεν τῶν χαρακτῆρων.

Ἐρ. Τίνα δύναμιν ἔχει ;

Ἀπ. Τότε ὁ χρόνος αὐτῆς ἐξοδεύεται μετὰ σιωπῆν· ἐὰν δὲ γείνη μετὰ Διπλῆν οὕτω, $\sqrt{\quad}$, σιωπῶνται δύο χρόνοι· εἰδὲ μετὰ Τριπλῆν, $\sqrt{\quad}$, τρεῖς καὶ τέσσαρες, καὶ πέντε, καὶ καθ' ἐξῆς (α).

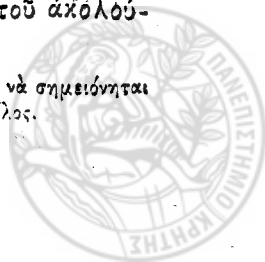
Ἐρ. Τίνα δύναμιν ἔχει ἡ Σιωπῆ ὅταν λάβῃ καὶ Γοργὸν ἄνωθεν οὕτω ; $\sqrt{\quad}$

Ἀπ. Τότε σιωπᾶται τὸ ἥμισυ τοῦ χρόνου, ἡγοῦν τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ χρόνου πρῶτον ὀμιλεῖται εἰς τὴν ἄρσιν, τὸ δὲ ἥμισυ σιωπᾶται εἰς τὴν θέσιν· ὁμοίως καὶ ὅταν θέλωμεν νὰ διαιρέσωμεν τὸ ἐν τρίτον τῆς Σιωπῆς τὸ σημειούμενον οὕτως $\sqrt{\quad}$, ὅταν δὲ ἐν τέταρτον οὕτω $\sqrt{\quad}$, καὶ τὸ ἀνάπαλιν, οὕτω $\sqrt{\quad}$, καὶ οὕτω $\sqrt{\quad}$ πράττοντες ἀπαραλλάκτως καθὼς καὶ εἰς τὴν χρονικὴν διαίρεσιν.

Ἐρ. Τίνα δύναμιν ἔχει ὁ Σταυρός ; †

Ἀπ. Διακόπτει τὴν φωνήν, καὶ ἀρχεται ἡ φωνὴ τοῦ ἀκολούθου χαρακτῆρος μετὰ νέον πνεῦμα.

(α) Ἐστὼ δὲ γνωστὸν ὅτι εἰς τὰς ἐξωτερικάς μελοποιίας συμπίπτει νὰ σημειώνηται ἡ Σιωπῆ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους, καὶ εἰς τὸ μέσον, καὶ εἰς τὸ τέλος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ χρόνου καὶ ἀγωγῆς χρονικῆς.

Ἐρ. Τί εἶναι χρόνος ;

Ἀπ. Χρόνος εἶναι ὁ καιρὸς ὁ ὁποῖος δαπανᾶται εἰς τὸ προσωρισμένον μέτρον.

Ἐρ. Πῶς ἐννοεῖται κατὰ τοὺς Μουσικούς ;

Ἀπ. Ὁ χρόνος κατὰ τοὺς Μουσικούς εἶναι καταμέτρησις τῆς κινήσεως τοῦ κινουμένου, ἡγουν μέτρομα εὐτάκτου κινήσεως ἑνὸς σώματος κατὰ θέσιν καὶ ἄρσιν.

Ἐρ. Πῶς δύναται νὰ μετρηῆται ὁ χρόνος ;

Ἀπ. Μετρεῖται ὁ χρόνος, ἡγουν ὁ καιρὸς, εἰς τὴν Μουσικὴν ὅταν ἡ χεὶρ κινήται κάτω καὶ ἄνω με εὐταξίαν, τύπτουσα τὸ γόνυ· ὁ δαπανώμενος καιρὸς λοιπὸν τῆς πρώτης θέσεως, ἡγουν τοῦ κρούσματος, ὅστις γίνεται διὰ τῆς χειρὸς, ἕως τὴν τελείαν ἄρσιν ὅπου ἄρχεται ἡ χεὶρ νὰ καταβαίνει πρὸς τὴν θέσιν, ἐννοεῖται ἓνας Χρόνος, καὶ ἄρχεται νὰ μετρηῆται ὁ δεύτερος· διὰ τοῦτο τὸ ἐκτελεστικὸν αἴτιον τοῦ χρόνου εἶναι ἡ πᾶσα κρούσις, εἴτε τῆς ἐμφώνου Μουσικῆς, εἴτε τῶν ὀργάνων, οἷον τυμπάνων, κωδῶνων καὶ λοιπῶν.

Ἐρ. Εἰς πᾶσαν ἀρχὴν τῆς μελωδίας πῶς ἄρχεται ὁ χρόνος ;

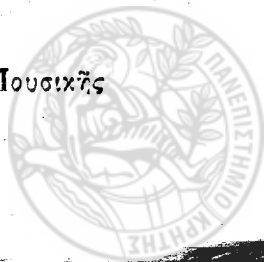
Ἀπ. Εἰς πᾶσαν ἀρχὴν πρέπει ὁ εἷς Μουσικὸς, ἢ πολλοί, νὰ ὑψώνουν συγχρόνως τὴν χεὶρά τους εἰς τὴν ἄρσιν, προφέρων ὁ καθεὶς τὸν φθόγγον τῆς προγεγραμμένης μαρτυρίας· ὁ δὲ δαπανώμενος καιρὸς ὅστις ἐξοδεύεται εἰς τὴν ἄρσιν, νὰ ἰσομετραῖται με τοὺς δύο Χρόνους τῆς τοιαύτης ἀγωγῆς χ, ἢ μὲ ἓνα χρόνον ταύτης χ, καὶ οὕτω νὰ ἀρχίσουν τὸν τακτικὸν Χρόνον τῆς τυχεύσεως ἀγωγῆς· ὁ δὲ καιρὸς τῆς προετοιμασίας τῆς χειρὸς, ὅστις δαπανᾶται διὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ χρόνου, ὡς εἴρηται, δὲν ἐμπεριέχεται εἰς τὴν καταμέτρησιν τοῦ πρώτου χρονικοῦ μέτρου τῆς αὐτῆς μελωδίας.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡρεμία ;

Ἀπ. Ἡρεμία εἶναι ἡ διατριβὴ τῆς χειρὸς, ἥτις γίνεται εἰς πᾶσαν θέσιν καὶ ἄρσιν τοῦ χρόνου.

Ἐρ. Χωρὶς χρόνου δύναται τις νὰ ψάλλῃ ;

Ἀπ. Οὐχὶ βέβαια· διότι ὅλα τὰ ὑποκείμενα τῆς Μουσικῆς

πᾶν μέλος μὲ τὸ νὰ γίνωνται ὁμολογουμένως ἐν Χρονῷ, καὶ ἐπει-
δὴ χωρὶς τοῦ Χρόνου τίποτε δὲν συνίσταται, ἄρα ἡ ψυχὴ τῆς
Μουσικῆς εἶναι ὁ Χρόνος.

Ἐρ. Εἰς πᾶν μέλος εἶναι ὁμοίος ὁ χρόνος τῆς Μουσικῆς ;

Ἀπ. Οὐχί, ἀλλ' ἄλλοτε μὲν βραδύτερος, ἄλλοτε δὲ ταχύτερος.

Ἐρ. Πῶς ὀνομάζεται ὁ τρόπος οὗτος ;

Ἀπ. Ἀγωγή τοῦ Χρόνου, ἡ γουν ὁδὸς τοῦ μέλους.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται ;

Ἀπ. Εἰς τέσσαρα καὶ ἡμισυ, ἡ γουν δύο καὶ ἡμισυ βραδύτη-
τας, καὶ δύο ταχύτητας, ὅθεν ὅταν ἡ ἀγωγή τοῦ Χρόνου διαρκῆ
ἐν δεύτερον λεπτὸν (α) ἕως οὗ ἤθελε κτυπηθῆ εἰς Χρόνος, εἰς τὴν

ἀρχὴν τοῦ Χρόνου σημειοῦται οὕτως χ, ὅταν διαρκῆ ἐν καὶ ἡμισυ
δεύτερον λεπτὸν οὕτως χ. ὅταν δὲ διαρκῆ δύο δεύτερα λεπτά,
ἕως οὗ νὰ ἤθελε κτυπηθῆ εἰς Χρόνος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους,
σημειοῦται οὕτως χ. Ὅταν δὲ ἡμισυ δεύτερον λεπτὸν, οὕτω, χ.

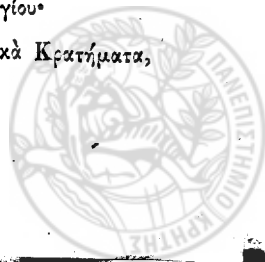
Ὅταν ἐν τέταρτον τοῦ δευτέρου λεπτοῦ, οὕτω, χ. Τὸ ὅποιον θέ-
λει νὰ εἰπῆ, ὅτι ἕως οὗ ἤθελε νὰ κτυπηθῆ εἰς χρόνος αὐτῆς τῆς
ἀγωγῆς, χ, δι' αὐτὴν χ κτυπῶνται Χρόνοι δύο, δι' αὐτὴν χ, Χρό-
νοι τέσσαρες, καὶ δι' αὐτὴν χ, Χρόνοι ὀκτώ, καὶ ἕως οὗ ἤθελε
κτυπηθῆ εἰς Χρόνος αὐτῆς τῆς ἀγωγῆς, χ, δι' αὐτὴν, χ, κτυπῶν-
ται Χρόνοι τρεῖς (β). ὅπου δὲ ἡ ἀγωγή τοῦ Χρόνου εἰς τὴν ἀρ-
χὴν τοῦ μέλους εἶναι ἀσημείωτος, ἐννοεῖται ἡ ἀγωγή αὐτῆ. χ.

Ἐρ. Μὲ αὐτὰς τὰς ἀγωγὰς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς
δυναμέθα νὰ σημειώσωμεν πᾶσαν τακτικὴν ἀγωγήν ἐξωτερικὴν ;

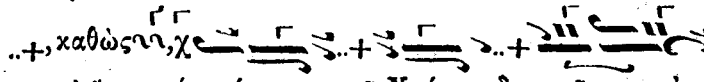
Ἀπ. Μάλιστα, ἐξ ὧν Ῥυθμὸν τινα (ὀνομαζόμενον εἰς τὴν Τουρ-
κικὴν διάλεκτον Γιουρούκ Σοφιάν) τὸν ὅποιον διὰ νὰ ἡμπορέσω-
μεν νὰ τὸν σημειώσωμεν τέλειον, πρέπει νὰ τὸν μεταβάλωμεν

(α) Δεύτερον λεπτὸν εἶναι τὸ ἐν ἐξηκιστὸν τοῦ ἐνός λεπτοῦ τῆς ὄρας, τὸ ὅποιον
παραβάλλεται μὲ τὸν κτύπον ἐνός ὀγιῶς σφυγμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἐπειδὴ δὲν εὑρίσκε-
ται ὁ σφυγμὸς πάντοτε εἰς τὴν ὁμοίαν κίνησιν, ἐξ αἰτίας τῆς διαφόρου διαθέσεως, πλέον
δρῶν παραβάλλεται μὲ τὸν κτύπον τοῦ κινήματος τοῦ ἀσφαλοῦς ὀρολογίου.

(β) Ἡ παρούσα ἀγωγή χ, συμπίπτει ἐνίοτε εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Κρατήματα,
καὶ εἰς τὰς ἐξωτερικὰς μελοποιίας.

εις τοιαύτην ἀγωγὴν οὕτως χ, προσθέτοντες μετὰ τέσσαρας Χρό-
νους τὸ σημεῖον τοῦ παρόντος Σταυροῦ με' δύο Ἀπλᾶς ἀριστερόθεν

οὕτω ..+, καθὼς +
π τοῦτ' ἔστι τρία τέταρτα τοῦ Χρόνου δαπανῶνται εἰς τὸν

Χρόνον τοῦ Κλάσματος, καὶ ἓν εἰς τὸ κόμμα τοῦ Σταυροῦ. Εἰς
τὰ ἐξωτερικὰ μέλη, πολλάκις καὶ εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικά, μ' ὄλον
ὅτι ἀκολουθοῦσιν ἀγωγαὶ ταχύτεραι, καὶ μᾶλλον ταχύτεραι· πλὴν
εἰς τοιαύτας ταχειάς ἀγωγὰς με' τὸ νὰ μὴ προφθάνῃ οὔτε ἡ χεῖρ
νὰ κτυπᾷ, οὔτε ἡ γλῶσσα νὰ προφέρῃ τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγ-
γων εἰς τὰ χρονικὰ κτυπήματα, διὰ τοῦτο δὲν διωρίσαμεν εἰς τὴν
ἀγωγὴν τοῦ Χρόνου τρόπους περισσοτέρους ἀπὸ τὰς εἰρημένας
ἀγωγὰς, ἀφήσαντες τὰς ταχύτερας τούτων εἰς τὴν ἐπιτηδειότητα
καὶ ἔξιν τοῦ καθ' ἑνός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν ἀχρόνων ὑποστάσεων.

Ἐρ. Αἱ δὲ ἀχρονοὶ ὑποστάσεις πόσαι;

Ἀπ. Αἱ ἀχρονοὶ ὑποστάσεις, ἧτοι οἱ χαρακτῆρες οἵτινες προ-
ξενοῦσι τὴν ποιότητα τοῦ μέλους καὶ δὲν ἔχουσι χρόνον, εἶναι ἕξ.

Ἡ Βαρεῖα	
Τὸ Ὁμαλόν	
Τὸ Ἀντικένωμα	
Τὸ Ψηφιστόν	
Τὸ Ἔτερον	
Καὶ τὸ Ἐνδόφωνον	

καὶ χρησιμεύουσι διὰ τὸν τρόπον τῆς προφορᾶς τῶν φθόγγων.

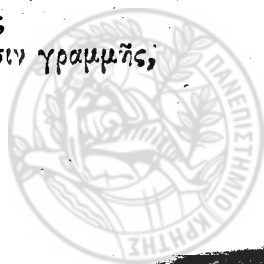
Ἐρ. Ἡ Βαρεῖα πῶς;

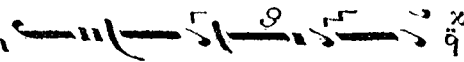
Ἀπ. Ἡ Βαρεῖα προφέρει μετὰ βάρους τὸν φθόγγον τοῦ χα-
ρακτῆρος, ὅστις εἶναι ἔμπροσθέν της, ὥστε νὰ διακρίνηται ἡ ζωη-
ρότης του καθὼς τοῦτο,

A το ο ο το ο ο το ο ο π

Ἐρ. Μόνον διὰ ζωηρότητα προγράφεται ἡ Βαρεῖα;

Ἀπ. Οὐχί, ἀλλὰ πολλάκις τίθεται καὶ πρὸς σύστασιν γραμμῆς,

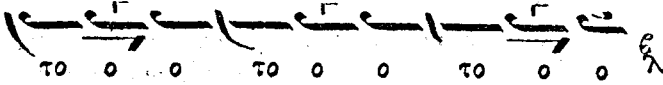

οὕτω,

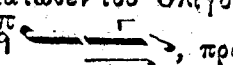
ου ου φε ε ε ε ε ρω

Ἐρ. Τὸ δὲ Ὀμαλὸν τίνα ἐνέργειαν ἔχει;

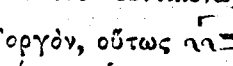
Ἀπ. Τὸ Ὀμαλὸν προξενεῖ ἓνα κυματισμὸν τραχὺν τῆς φωνῆς εἰς τὸν λάρυγγα μὲ κάποιαν ὀξύτητα, καθὼς,

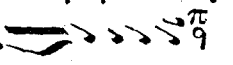
Ἐρ. Τὸ δὲ Ἀντικένωμα τίνα ἐνέργειαν ἔχει;

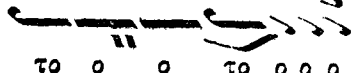
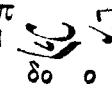
Ἀπ. Τὸ Ἀντικένωμα ὅταν τεθῆ κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου μὲ κατιόντα χαρακτῆρα ἔμπροσθεν, οὕτω, , προφέρει μὲ τὸνον τὴν φωνὴν τοῦ Ὀλίγου.

Ἐρ. Ὅταν ἔχη Ἀπλὴν κάτωθεν;

Ἀπ. Ὅταν δὲ τεθῆ Ἀπλὴ κάτωθεν τοῦ Ἀντικενώματος μὲ κατιόντα χαρακτῆρα ἔμπροσθεν καὶ Γοργόν, οὕτως ἢ φωνὴ τοῦ κατιόντος χαρακτῆρος προφέρεται ὡς κρεμαμένη τρόπον τινὰ καὶ ἀχώριστος.

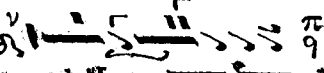
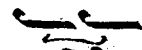
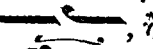
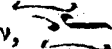
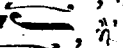
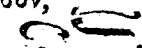
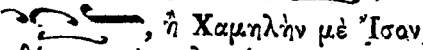

Ἐρ. Τὸ δὲ Ψηφιστὸν τίνα ἐνέργειαν ἔχει;

Ἀπ. Τὸ Ψηφιστὸν προξενεῖ ζωηρότητα εἰς τὸν φθόγγον τοῦ χαρακτῆρος ὅστις ὑπογράφεται, τίθεται δὲ ἔμπροσθεν εἰς κατιόντας χαρακτῆρας κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου, τοῦ Ἴσου

 καὶ τῆς Ηεταστῆς

Ἐρ. Τὸ δὲ Ἐτερον τίνα δύναμιν ἔχει;

Ἀπ. Τὸ Ἐτερον συμπλέκει χαρακτῆρας ἀνιόντας μὲ κατιόντας,

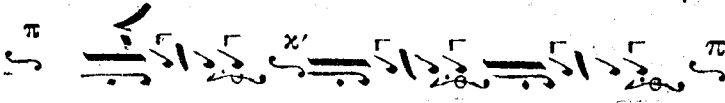
καθὼς ἢ Ἴσον μὲ Ἴσον
ἢ Ὀλίγον μὲ Ἴσον, , ἢ Ἀπόστροφον μὲ Ἴσον,
ἢ Ὑποβρόχην μὲ Ἴσον, , ἢ Ἐλαφρὸν μὲ Ἴσον,
, ἢ Χαμηλὴν μὲ Ἴσον, , προφέρονται δὲ οἱ φθόγγοι μὲ μαλακότητα, τρόπον τινὰ, καὶ μὲ κυματισμὸν τῆς φωνῆς ἀδύνατον, ὅταν εἶναι οὕτω συνδεδεμένοι.

Ἐρ. Τὸ Ἐνδόφωνον τίνα ἐνέργειαν ἔχει;

Ἄπ. Τὸ δὲ Ἐνδόφωνον προφέρει τὴν φωνὴν τοῦ χαρακτῆρος, ὅπου ὑπογράφεται, ἀπὸ τὴν μύτην κλεισμένου τοῦ στόματος, καὶ ἂν τύχη καὶ χρονικὸν σημεῖον εἰς τὸν χαρακτῆρα, ἐξοδεύεται ὁ Χρόνος ὁμοίως μὲ κλεισμένον στόμα ἐκ τῆς ῥίνος οὕτω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ διαφορᾶς τῆς ἐντονότητος τῶν φθόγγων τῶν χαρακτῆρων.

Ἐρ. Εἰς ὄλους τοὺς χαρακτῆρας εἴτινες ἀποτελοῦσι τὴν ποσότητα, ὁμοία εἶναι ἡ ἐντονότης τῶν φθόγγων, ἢ διάφορος;

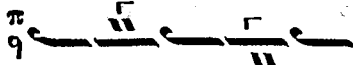
Ἄπ. Εἰς τοὺς χαρακτῆρας, μὲ τοὺς ὁποίους γράφεται ἡ ποσότης τῆς μελωδίας, εὐρίσκεται διαφορὰ ἐντονότητος τῶν φθόγγων· ἐπειδὴ, παραδείγματος χάριν, ἄλλως προφέρεται ὁ φθόγγος τοῦ Ὀλίγου, καὶ ἄλλως τῶν Κεντημάτων· ἐξαιρεῖται δὲ τὸ Ἴσον, τὸ Κέντημα, καὶ ἡ Ὑψηλὴ, ἐπειδὴ τὸ Ἴσον, τὰ Κεντήματα μὲ ἓνα μόνον ἐντονον τρόπον προφέρονται, τὸ δὲ Κέντημα καὶ ἡ Ὑψηλὴ φυλλάττουσι τὴν ἐντονον προφορὰν τοῦ Ὀλίγου καὶ τῆς Πεταστής, μὲ τὰ ὁποῖα πάντοτε εὐρίσκονται συνθεμένα. Ὅθεν τὸ μὲν Ὀλίγον ἀναβιβάζει τὴν φωνὴν χωριστὰ ἐλευθέρως· ὅπου λοιπὸν ἤθελε γείνει χρεία συνεχοῦς ἀναβιβάσεως μεταχειριζόμεθα τὸ Ὀλίγον· ὅταν δὲ αὐτὸ ὑποτάσσεται ἀπὸ τὸ Ἴσον, καὶ ἀπὸ τοὺς κατιόντας χαρακτῆρας, ὁ φθόγγος του προφέρεται ζωηρότερος· ἡ δὲ Πεταστὴ ἀναβιβάζει τὴν φωνὴν ὀλίγω περισσώτερον ἀπὸ τὴν φυσικὴν βάσιν τοῦ τυχόντος τόνου μὲ ταχθεῖαν ἐπιστροφὴν ἀνεπαισθήτως εἰς τὴν ἰδίαν βάσιν του· φυλάττει δὲ τοῦτο καὶ ὅταν ὑποτάσσεται ἀπὸ τὸ Ἴσον, καὶ ἀπὸ τοὺς κατιόντας χαρακτῆρας· ἐμβαίνει δὲ πάντοτε ἐμπρὸς εἰς κατιόντας χαρακτῆρας, αὐτοὶ δὲ, εἰ μὲν εἶναι πολλοὶ, λαμβάνει Κλάσμα ἢ Πεταστὴ· εἰδὲ εἶς, τότε τίθεται χωρὶς Κλάσματος, ἐξαιρουμένης

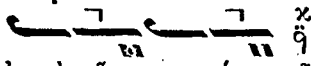
ταύτης τῆς θέσεως, π π
 9 Κυ υ ρι ι ι ι ε 9

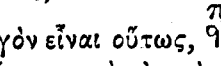
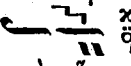
τὰ δὲ Κεντήματα δένουσι τὴν φωνὴν, καὶ δὲν χωρίζουσι τὸν

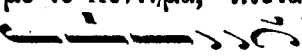
φθόγγον τους, οὔτε ἀπὸ τὸν ἡγούμενον, οὔτε ἀπὸ τὸν ἐπόμενον φθόγγον· μήτε δέχονται συλλαβὴν, εἰμὴ εἰς τὰ Κρατήματα· ὅταν δὲ γράφωνται ἄνωθεν, ἢ κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου καὶ τύχη Γοργόν, ἐννοεῖται πάντοτε εἰς τὰ Κεντήματα, καθὼς,

π
 η χ
 η τὰ ὁποῖα καὶ εἰς τὸν κτύπον τοῦ χρόνου λαμβάνονται πάντοτε εἰς τὴν ἄρσιν, ἂν δὲ τύχη Ἄρ-

γὸν οὕτω, χ
 η πάλιν τὰ Κεντήματα λαμβάνονται εἰς τὸν ἡμισὺν χρόνον τῆς ἄρσεως τοῦ Ἰσοῦ, καὶ εἰς τὸν κτύπον τοῦ χρόνου προφέρεται ὁ φθόγγος τοῦ Ὀλίγου ὅστις ἐξοδεύει δύο χρόνους, ἓνα διὰ τὸν Ἄργον καὶ ἓνα διὰ τὸ Ὀλίγον·

ἀνίσως δὲ τὸ Ἄργον εἶναι οὕτως, π
 η ἢ οὕτως χ
 η ἐξοδεύει τρεῖς χρόνους, καὶ εἰς τὸ διπλοῦν τέσσαρας καὶ οὕτως ἐφεξῆς. Προσέτι, ὅπου προξενεῖται σύγχυσις εἰς τὴν σύνθεσιν, τίθεται Ὀλίγον ἀντὶ Κεντημάτων, ὡς δείκνυται ἐπὶ παραδείγ-

ματος ἐνταῦθα τὰ Κεντήματα ἐπειδὴ ἐνόνον-

ται μὲ τὸ Κέντημα, τίθεται Ὀλίγον εἰς τὸν τόπον τους οὕτως, ν
 δ π
 η εἰς τὴν ὁποῖαν περιστασιν τὸ Ὀλί-

γον δὲν ἐπιδέχεται Ψηφιστόν, ὁμοίως καὶ εἰς ἄλλας τοιαύτας περιστάσεις. Ἡ Ἄποστροφος, τὸ Ἐλαφρόν καὶ ἡ Χαμηλὴ καταβιβάζουσι τὴν φωνὴν ξεχωριστὰ, καὶ ὑποδέχονται συλλαβὰς· ὅταν δὲ τὸ Ἐλαφρόν ὑποτάξῃ τὴν Ἄποστροφον, οὕτω τότε οἱ δύο αὐτοῦ φθόγγοι λαμβάνονται μὲ συνέχειαν, καὶ οὐχὶ ὑπερβατῶς· εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν σύνθεσιν ὁ πρῶτος φθόγγος τοῦ Ἐλαφροῦ λαμβάνεται πάντοτε μὲ Γοργόν εἰς τὴν ἄρσιν, καὶ δὲν δέχεται συλλαβὴν, μόνον ὁ δεύτερος αὐτοῦ φθόγγος, ὅστις καὶ προφέρεται εἰς τὸν κτύπον τοῦ χρόνου· ἡ Ὑποβροχὴ καταβιβάζει τοὺς δύο τῆς φθόγγους μὲ συνέχειαν πάντοτε, καὶ χωρὶς τομῆς τῆς φωνῆς, δέχεται δὲ Γοργόν εἰς τὸ ἄνωθεν μόνον μέρος αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἐννοεῖται διὰ τὸν πρῶτόν τῆς φθόγγον, εἰς δὲ τὸν κτύπον τοῦ χρόνου προφέρεται ὁ δεύτερος αὐτῆς φθόγγος· ὅταν δὲ τεθῇ εἰς αὐτὴν φθορὰ, εἰ μὲν ἄνωθεν, ἐννοεῖται εἰς τὸν πρῶτόν τῆς φθόγγον, εἰ δὲ κάτωθεν εἰς τὸν δεύτερον. Ἡ Ὑποβροχὴ δὲν ὑποδέχεται συλλαβὴν, εἰμὴ μόνον εἰς τὰ Κρατήματα.

τῶν τερερισμῶν, εἰς δὲ τοὺς νενανισμούς, ἀντὶ τῆς Ὑποβροῆς τίθεται πρὸ τῆς Ἀποστρόφου Ἐλαφρὸν καλῶς

π ρ ρεμ ε ρεμ ε ρεμ δ ρ ε ρα ε ρα ε ρα δ
 ρ ε ρεμ ε ρεμ ε ρεμ δ ρ ε ρα ε ρα ε ρα δ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ Διέσεως καὶ Ὑφέσεως.

Ἐρ. Αὐτὰ εἶναι ὅλα τὰ περιγράφοντα τὴν Μουσικὴν, ἢ εἶναι καὶ ἄλλα;

Ἄπ. Ἐξω ἀπὸ τοὺς δέκα χαρακτῆρας τῆς ποσότητος, καὶ τὰς ἑνδεκα ὑποστάσεις τῆς ποιότητος τῆς Μουσικῆς, εἶναι καὶ ἄλλα σημεῖα εἰς αὐτὴν διὰ τὰς φθοράς, καὶ διὰ τὰς ὁποίας ὕστερον θέλομεν ὀμιλήσει, ἤδη δὲ εἶναι ἡ Δίεσις καὶ Ὑφεςις.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ Ὑφεςις;

Ἄπ. Ἡ Ὑφεςις εἶναι ἐλλάττωσις τοῦ τονικοῦ διαστήματος, ἤγουν, ὅταν θεωρῆται ἀπὸ τὸ χαμηλὸν εἰς τὸ ὑψηλόν, καὶ λήψις τῆς ἡμισείας φωνῆς τοῦ ὀξέος τόνου, ὅτε καὶ γίνεται ἡ Ὑφεςις.

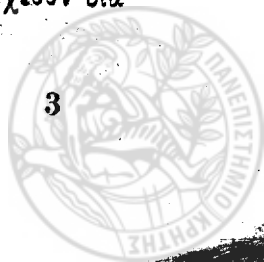
Ἐρ. Τί ἡ Δίεσις;

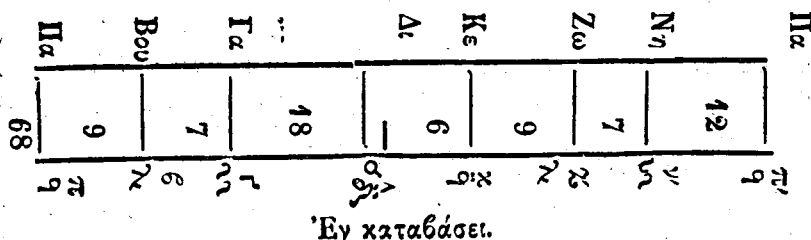
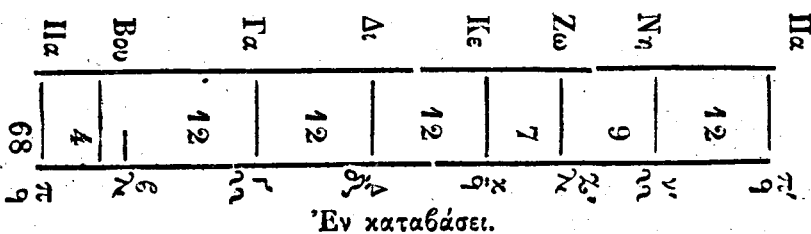
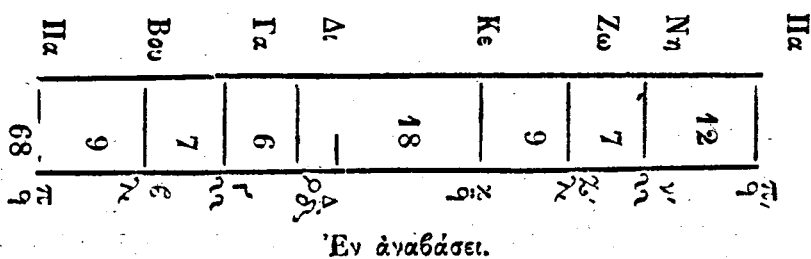
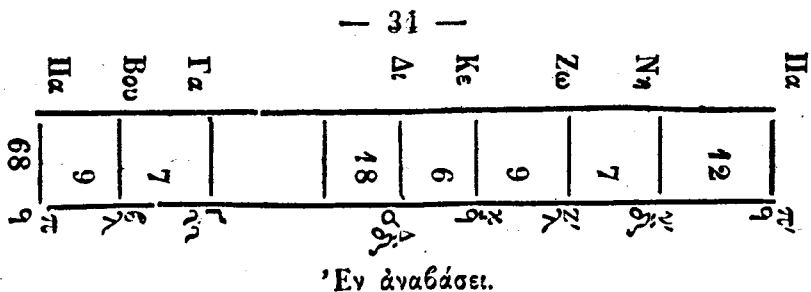
Ἄπ. Δίεσις δὲ εἶναι αὐξησης τοῦ τονικοῦ διαστήματος, πάλιν ἀπὸ τὸ χαμηλὸν εἰς τὸ ὑψηλόν, ἤγουν τοῦ Γα, Δι, διαστήματος, τὸ ὁποῖον εἶναι μείζων τόνος τὸ μὲν ἡμισυ κάμνει τὴν Ὑφεσιν, τὸ δὲ ἡμιόλιον, ἤγουν τὸ περισσότερον ἀπὸ τὸν μείζονα, κάμνει τὴν Δίεσιν.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ σημεῖα τούτων;

Ἄπ. Τὸ σημεῖον τῆς μὲν Ὑφέσεως εἶναι τοῦτο ρ, τῆς δὲ Διέσεως τοῦτο σ. ὅταν λοιπὸν τεθῇ ἡ Δίεσις ἢ ἡ Ὑφεςις εἰς ἓνα χαρακτῆρα, ἐκείνου μόνου τοῦ χαρακτῆρος ὁ φθόγγος λέγεται μὲ Δίεσιν ἢ μὲ Ὑφεσιν, καὶ οὐχὶ ἄλλου. ὅταν δὲ αὐταὶ τεθῶσιν εἰς τὸ ἴσον, ὁ φθόγγος τούτου προφέρεται ὀξύτερος σχεδὸν μὲ ἡμισυ τόνον διὰ τὴν Δίεσιν, ἢ βαρύτερος ἡμιτόνου σχεδὸν διὰ τὴν Ὑφεσιν.

Ἐρ. Δὲν εἶναι τρόπος νὰ ἐρμηνευθῇ εὐληπτοτέρως;

Απ. Πρόσεχε. Ἡ Δίεσις καὶ ἡ Ὑφεσις ὅταν ᾖ ἀπὸ τοῦ βαρέος ἐπὶ τὸ ὄξυ, ἡ μὲν Δίεσις θεωρεῖται μεταξύ εἰς δύο τό-
 νους, ἡ δὲ Ὑφεσις εἰς ἓνα· αὐταὶ λοιπὸν διὰ νὰ ἴκωσιν νὰ
 λαμβάνωσι τὰ τονικὰ διαστήματα κατὰ τὴν χρεῖαν καὶ θέλησιν
 τοῦ Μουσικοῦ, λαμβάνουσι διάφορα σχήματα, ὅθεν ὁ Μουσικὸς

δταν ὀδεύῃ ἀπὸ τοῦ βαρέος ἐπὶ τὸ ὀξύ, καὶ διαιρῶν τὸν μείζονα τόνον εἰς τέταρτα, ἢ εἰς τρίτα θελήσῃ νὰ λάβῃ καὶ ἀπὸ τὸν δεῦτερον τόνον διὰ τὴν Δίεσιν ἐν τεταρτημόριον, μεταχειρίζεται τὴν

Δίεσιν εἰς τὸ σχῆμα τοῦτο.	»	σ	. 15	24
Εἰ δὲ δύο τεταρτημόρια, εἰς τοῦτο . . .	»	σ	. 18	
Εἰ δὲ τρία τεταρτημόρια, εἰς τοῦτο . . .	»	σ	. 21	
Εἰ δὲ ἐν τριτημόριον, εἰς τοῦτο . . .	»	σ	. 16	
Εἰ δὲ δύο τριτημόρια, εἰς τοῦτο . . .	»	σ	. 20	

Διὰ τὴν Ὑφῆσιν πάλιν ἤτις θεωρεῖται εἰς ἓνα μόνον τόνον, ὅταν ὀδεύων ἀπὸ τοῦ βαρέος ἐπὶ τὸ ὀξύ θελήσῃ τις νὰ λάβῃ ἓνα τεταρτημόριον τοῦ μείζονος τόνου, μεταχειρίζεται τὴν Ὑφῆσιν εἰς τὸ σχῆμα τοῦτο,

Εἰ δὲ δύο τεταρτημόρια εἰς . . .	»	ρ	. 3	12
Εἰ δὲ τρία τεταρτημόρια εἰς . . .	»	ρ	. 6	
Εἰ δὲ ἐν τριτημόριον εἰς . . .	»	ρ	. 9	
Εἰ δὲ δύο τριτημόρια εἰς . . .	»	ρ	. 4	
Εἰ δὲ δύο τριτημόρια εἰς . . .	»	ρ	. 8	

Ἐρ. Αὐτὰ ὅπου τεθῶσιν, ἔπειτα χρειάζονται καὶ λύσιν;

Ἄπ. Ὑφῆσιν καὶ ἡ Δίεσιν δὲν ζητοῦσι λύσιν, ἐπειδὴ δὲν ἔχουσιν οὔτε δέσιν. Ἀνίσως δὲ εἶναι χρεῖα ἐν γένῃ δέσιν καὶ εἰς αὐτάς, μεταχειρίζομεθα ταῦτα τὰ τρία σημεῖα τῶν φθορῶν $\text{ϕ}^{-\theta}$, ἀπὸ τὰ ὅποια τοῦτο ϕ , θέλει τὸν κατιόντα πρῶτον φθόγγον Δίεσιν, ὁσάκις ἠθέλαμεν τὸ ἀπαντῆσαι. Τοῦτο δὲ ϕ , θέλει τὸν ἀνιόντα πρῶτον φθόγγον Ὑφῆσιν. Ὁμοίως καὶ τοῦτο $^{-\theta}$, θέλει τὸν μὲν ἀνιόντα πρῶτον φθόγγον Ὑφῆσιν, τὸν δὲ κατιόντα πρῶτον φθόγγον Δίεσιν. ὁσάκις ἀπαντῶνται ταῦτα τὰ τρία σημεῖα τῶν φθορῶν οὔτε φθείρουσι τὸν ἦχον, οὔτε λύονται ἀπ' ἀλλήλων, ἢ ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ λύονται ἀπὸ φθορὰν διατονικὴν, ἢ χρωματικὴν, ἢ ἑναρμόνιον, κατὰ τὴν περίστασιν.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ Δίεσιν, καὶ ἡ Ὑφῆσιν καθολικώτερον;

Ἄπ. Δίεσιν μὲν εἶναι τόνος τῆς Κλίμακος, ὀξεῖ ἡμιτόνω, Ὑφῆσιν εἶναι τόνος τῆς Κλίμακος βαρεῖ ἡμιτόνω· αὐτὸ δὲ τὸ ἡμιτόνον δὲν ἐννοεῖ τὸν τόνον ἀκριβῶς διηρημένον εἰς δύο, καθὼς τὰ δώδεκα εἰς ὀκτώ καὶ τέσσαρα, ἢ εἰς ἐννέα καὶ τρία, καὶ καθεξῆς.

Ἐρ. Χρειαζεται καὶ ἄλλη ἐξακρίβωσις δι' αὐτά;

Ἄπ. Ἡ Δίεσις καὶ ἡ Ὑφῆσις τῶν ἐλαχίστων τόνων Βου, Γα, καὶ Ζω, Νη, εἶναι μικρόταται, διὰ τοῦτο καὶ ἐν χωρίζοντα διὰ τοῦ λάρυγγος εἰς τριτημόρια καὶ τεταρτημόρια διὰ τὸ ἀνεπαίσθητον, ἀλλὰ μόνον θεωρεῖται ἀκριβέστερον εἰς τὸ φθογγόμετρον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ Ἦχων.

Ἐρ. Τί εἶναι ὁ ἦχος εἰς τὴν Μουσικὴν;

Ἄπ. Ἦχος εἶναι κατὰ τοὺς Μουσικοὺς, τρόπος τακτικῆς διαδοχῆς ἐμμελῶν φθόγγων, διωρισμένος οὕτω πῶς ἀπὸ τοὺς παλαιούς· ἀπὸ τὸν ὁποῖον τρόπον τὸ περιφερόμενον μέλος ὠνομάσθη ἦχος, ἢ εἶναι μία συστηματικὴ Κλίμαξ, εἰς τὴν ὁποῖαν ἀρχίζοντες οἱ Μουσικοὶ ἀπὸ ῥητοὺς φθόγγους, φυλάττοντες καὶ ῥητὰ διαστήματα, καὶ εἰς ῥητοὺς φθόγγους καταλήγοντες, κάμνουσι τὸ μέλος τοῦ τυχόντος ἤχου.

Ἐρ. Κατὰ τὴν Ἑκκλησίαν πόσοι εἶναι;

Ἄπ. Ἦχοι καὶ ἡμᾶς εἶναι ἑπτὰ διατονικοὶ κύριοι, Ζω, Νη, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε.

Ἐρ. Αὐτοὶ εἶναι ὅλοι;

Ἄπ. Αὐτοὶ μὲν εἶναι, ἀλλ' ἀπὸ αὐτοὺς γίνονται καὶ ἄλλοι δύο κύριοι χρωματικοὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν τῶν τονικῶν διαστημάτων, ἄλλων μὲν ἐπὶ τὸ βαρύτερον, ἄλλων δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύτερον· οἱ ὁποῖοι ἔχουσι τὴν βᾶσιν των, ὁ εἷς εἰς τὸν Πα, καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὸν Δι, χρωματικῶς καὶ οἱ δύο.

Ἐρ. Πῶς παρασταίνονται;

Ἄπ. Αὐτοὶ οἱ ἦχοι ὅλοι παρασταίνονται ἀπὸ τὴν διατονικὴν Κλίμακα τοῦ Διαπασῶν συστήματος, τῆς ὁποίας ἕκαστος φθόγγος συνιστᾷ ἓνα κύριον ἦχον ἀποδεικτικῶς, ἔχοντα ἐδικὴν του ξεχωριστὴν ιδέαν, καὶ διάφορα ιδιώματα, καὶ ποιῶντα ἴδιον μέλος εἰς πλάτος καὶ μετὰ ἐντέλειαν, ὥστε ὅλοι οἱ εἰρημένοι ἦχοι κατὰ λόγον φυσικὸν εἶναι κύριοι, ἐπειδὴ κύριος ἦχος ἐκεῖνος ἐννοεῖται καὶ λέγεται, ὅστις μετὰ τὴν ἐδικὴν του ιδέαν καὶ κλίμακα κάμνει μέλη ἐκτεταμένα καὶ τέλεια· ἀλλαμὴν τοιοῦτοι εἶναι οἱ Ζω, Νη, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, καθὼς καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν παραγόμενοι δύο χρωματικοὶ Πα, Δι, ἄρα πάντες εἰσιν ἦχοι κύριοι· ὅτι δὲ ἄλλων

ἡ βάσις εἶναι ὀξεῖα, καὶ ἄλλων βαρεῖα, τοῦτο δὲν ἐμποδίζει, οὔτε βλάπτει τὴν κυριότητά των· ἐπειδὴ προέρχεται ἀπὸ τὴν τάξιν τῆς Κλίμακος.

Ἐρ. Εἰς αὐτοὺς περιορίζεται ἡ Μουσικὴ ;

Ἄπ. Εἰς αὐτοὺς μὲν, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ὀξύτητος, καὶ βαρύτητος τῶν τόνων, πολλοὶ καὶ ἄλλοι ἤχοι γεννῶνται χρωματικοὶ καὶ ἐναρμόνιοι, ἔχοντες μέλη ἐκτεταμένα καὶ ιδεῶν χωριστὴν, μὲ διάφορα ἰδιώματα, τοὺς ὁποίους μάλιστα παραστήνουν οἱ ἐξωτερικοὶ Μουσικοὶ, προφέροντες αὐτοὺς περιέργως καὶ τακτικῶς, καὶ ἀποδεικνύοντές τους ὅλους κυρίους σχεδὸν, ἐπειδὴ τοὺς διακρίνουσι μὲ ἀκρίβειαν ἱκανὴν εἰς διεξοδικὰ μέλη, μὲ ἰδιαιτέρας ὀνομασίας, μὲ ῥυθμὸν, καὶ μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα. Ἡμεῖς ὁμῶς μὲ τὸ νὰ μὴ εὐρίσκωμεν τοιαῦτα ἐκτεταμένα μέλη εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν Μουσικὴν, δὲν ἐκτεινόμεθα περὶ τῶν τοιούτων χρεῖας δὲ τυχούσης τὰ παραστήνομεν μὲ τὸ μέσον τῶν φθορῶν, καὶ τῶν ὑποστάσεων.

Ἐρ. Πόθεν περιωρίσθη ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ εἰς ὀκτῶ ἤχους ;

Ἄπ. Ἀπὸ τοὺς παλαιούς Ἐκκλησιαστικοὺς Μουσικοὺς, οἱ ἤχοι πάντες εἶναι ὀκτῶ, τοὺς ὁποίους ὀνομάζουσι, Πρῶτον, Δεύτερον, Τρίτον, Τέταρτον, Πλάγιον τοῦ Πρώτου, Πλάγιον τοῦ Δευτέρου, Βαρὺν καὶ Πλάγιον τοῦ Τετάρτου. Διαιροῦντες αὐτοὺς ἐν γένει πάντες, εἰς Κυρίους καὶ εἰς Πλαγίους. Κυρίους λέγουσι τοὺς τέσσαρας, Πρῶτον, Δεύτερον, Τρίτον καὶ Τέταρτον. Καὶ Πλαγίους τοὺς λοιποὺς τέσσαρας.

Ἐρ. Ἀπὸ ὅλους τοὺς Μουσικοὺς εἰς αὐτοὺς τοῦ ἤχους περιορίζεται ἡ Μουσικὴ ;

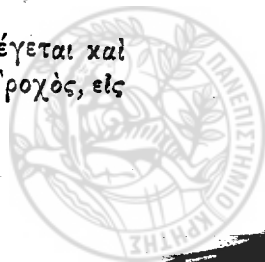
Ἄπ. Εἰς αὐτοὺς μὲν, πλὴν τοὺς ὑποδιαιροῦσιν εἰς Μέσους, Παράμεσους, Πλαγίους καὶ Παραπλαγίους· Τριφῶνους, Τετραφῶνους, Πενταφῶνους καὶ Ἑπταφῶνους. Πλὴν αὐταὶ αἱ ὑποδιαιρέσεις, ἐπειδὴ εἶναι ἀνωφελεῖς εἰς τὴν νῦν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν ἀποσιωπῶνται.

Ἐρ. Οἱ ὀκτῶ ἤχοι εἰς πόσα γένη ἀνάγονται καθολικῶς ;

Ἄπ. Εἰς τρία, εἰς Διατονικόν, Χρωματικόν, καὶ Ἐναρμόνιον.

Ἐρ. Εἰς πόσα συστήματα ;

Ἄπ. Εἰς τέσσαρα. Εἰς Ὀκτάχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Διαπατῶν, εἰς Πεντάχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Τροχός, εἰς

Τετράχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Τριφωνία, εἰς Τρίχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Διφωνία.

Ἐρ. Τί εἶναι γένος εἰς τὴν Μουσικὴν;

Ἄπ. Γένος εἰς τὴν Μουσικὴν εἶναι διαίρεσις τις Τετραχόρδου, ἢ ἰδιότης μέλους.

Ἐρ. Τί εἶναι σύστημα;

Ἄπ. Σύστημα δὲ, τὸ ἐξ ἐνὸς, ἢ πλειόνων διαστημάτων συγκείμενον.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ Διατονικὸν γένος;

Ἄπ. Εἶναι ἐκεῖνο τοῦ ὁποῖου ἡ Κλίμαξ περιέχει μόνον φυσικοὺς τόνους κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα.

Ἐρ. Πόσοι ἤχοι ἀνάγονται εἰς αὐτό;

Ἄπ. Εἰς αὐτὸ τὸ γένος ἀνάγονται τέσσαρες ἤχοι.

Ὁ Πρῶτος. $\overset{\text{L}}{\text{q}}$ Κε.

Ὁ Τέταρτος. $\overset{\text{L}}{\text{δ}}$ Δι.

Ὁ Πλάγιος τοῦ Πρώτου. $\overset{\text{L}}{\text{πq}}$ Πα.

Ὁ Πλάγιος τοῦ Τετάρτου. $\overset{\text{L}}{\text{πδ}}$ Νη.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ χρωματικὸν γένος;

Ἄπ. Εἶναι ἐκεῖνο, τοῦ ὁποῖου ἡ Κλίμαξ περιέχει καὶ ἡμίτονα.

Ἐρ. Πόσοι ἤχοι ἀνάγονται εἰς τοῦτο;

Ἄπ. Δύω,

Ὁ Δεύτερος. $\overset{\text{L}}{\text{π}}$ Δι.

Καὶ ὁ Πλάγιος τοῦ Δευτέρου. $\overset{\text{L}}{\text{πq}}$ Πα.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ Ἐναρμόνιον γένος;

Ἄπ. Εἶναι ἐκεῖνο, ἡ Κλίμαξ τοῦ ὁποῖου περιέχει καὶ τὸ τεταρτημόριον τοῦ μείζονος τόνου.

Ἐρ. Πόσοι ἤχοι ἀνάγονται εἰς τοῦτο;

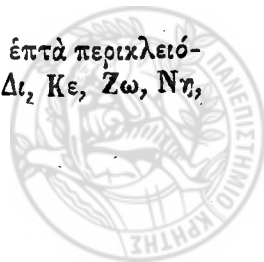
Ἄπ. Δύω, Στιχηρατικοὶ ὄντες.

Ὁ Τρίτος. $\overset{\text{L}}{\text{πq}}$ Γα.

Καὶ ὁ Βαρὺς. $\overset{\text{L}}{\text{π}}$ Ζω.

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ Διαπασῶν σύστημα;

Ἄπ. Εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον περιέχει διαστήματα ἑπτὰ περικλειόμενα ἀπὸ φθόγγους ὀκτώ, οἶον, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη,

Πα. Ἄπο τὰ ὅποια τὸ Πα : Βου : διάστημα εἶναι τόνος ἐλάσσων, τὸ : Βου : Γα : τόνος ἐλάχιστος, τὸ : Γα : Δι : καὶ τὸ Δι : Κε : τόνος μείζωνες ;, τὸ Κε : Ζω : τόνος ἐλάσσων, τὸ Ζω : Νη ;, τόνος ἐλάχιστος, καὶ τὸ : Νη : Πα ;, τόνος μείζων.

Ἐρ. Ὁ μείζων τόνος τίνα λόγον ἔχει πρὸς τὸν ἐλάσσονα ;

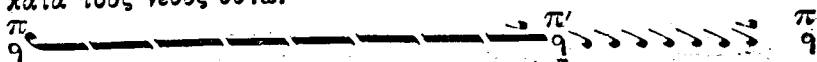
Ἄπ. Ὅν τὰ δώδεκα, πρὸς τὰ ἐννέα, πρὸς δὲ τὸν ἐλάχιστον, ὃν τὰ δώδεκα πρὸς τὰ ἐπτὰ, ἦγουν ἂν ὁ μείζων τόνος ὑποθετικῶς ἤθελε διαιρεθῆ εἰς δώδεκα ὅμοια, ὁ ἐλάσσων τόνος ἔχει ἐννέα τοιαῦτα, καὶ ὁ ἐλάχιστος ἐπτὰ.

Ἐρ. Ἄπο ποῖον Μουσικὸν δύναται νὰ μάθῃ ὁ μαθητὴς τοὺς φθόγγους τῆς Κλίμακος καλῶς ;

Ἄπ. Διὰ νὰ ἠμπορέσῃ ὁ ἀρχάριος μαθητὴς νὰ μάθῃ νὰ πρεφέρῃ τοὺς φθόγγους τῆς Κλίμακος καλῶς κατὰ τὰ διαστήματα τῶν τόνων τὰ ὅποια εἶπομεν, εἶναι χρεία νὰ διδαχθῆ νὰ ψάλλῃ τὴν Κλίμακα ἀπὸ Ψάλτην ἔχοντα ἐμπειρίαν καὶ ὕφος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἅμα δὲ καὶ προσέχῃ εἰς τὴν προφορὰν, ἐπειδὴ ὁ Μουσικὸς ὁ μὴ ἔχων ἐμπειρίαν, καὶ ὕφος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ὅταν ψάλλῃ, δὲν φυλάττει μὲ ἀκρίθειαν τὰ διαστήματα καθὼς διωρίσθησαν.

Ἐρ. Πῶς λοιπὸν γράφεται καὶ παραλλαγίζεται ;

Ἄπ. Γράφεται καὶ παραλλαγίζεται τὸ μέλλος τῆς Κλίμακος κατὰ τοὺς νέους οὕτω.

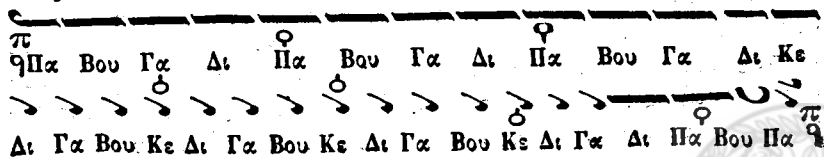

Ἐρ. Ὁ τροχὸς κατὰ τοὺς Μουσικοὺς τί εἶναι ;

Ἄπ. Ὁ τροχὸς εἶναι σύστημα, τὸ ὁποῖον περιέχει διαστήματα τέσσαρα, περικλειόμενα ἀπὸ φθόγγους πέντε, καὶ ὁ πρῶτος φθόγγος συμφωνεῖ μὲ τὸν πέμπτον, οὕτω Πα, Βου, Γα, Δι, Πα, Βου, Γα, Δι, Πα, Βου, Γα, Δι, Πα, ὅστις λέγεται καὶ πεντάχορδον.

Ἐρ. Πῶς γράφεται τὸ μέλος του ;

Ἄπ. Τὸ μέλος τοῦ τροχοῦ γράφεται καὶ παραλλαγίζεται κατὰ τοὺς νέους οὕτω.

Ἐρ. Κατὰ τοὺς παλαιούς πῶς ;

Ἄπ. Κατὰ δὲ τοὺς παλαιούς οὕτω.

π
 ρ α λες α λες λες α λες ρα ρα α γι α α
 ρα λες λες α λες ρα ρα α γι α α ρα λες λες
 α λες ρα ρα α γι α α ρα λες λες α γι ε
 α α λες λες χε α λες α λες α λες λες α γι ε α α λες λες χε α
 λες α λες α λες λες α γι ε α α λες λες χε α λες α λες α λες λες
 α γι ε α α λες λες α γι α α ρα λες λες α
 λες α λες α λες π
 ρ

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ Τριφωνία;

Ἄα. Τριφωνία δὲ εἶναι σύστημα, τὸ ὁποῖον περιέχει διαστήματα τρία, περικλειόμενα ἀπὸ φθόγγους τέσσαρας, καὶ ὁ πρῶτος φθόγγος συμφωνεῖ μὲ τὸν τέταρτον οὕτω· Νη, Πα, Βου, Νη, Πα, Βου, Νη, αὐτὸ τοῦτο λέγεται καὶ τετράχορδον.

Ἐρ. Πῶς γράφεται τὸ μέλος τῆς Τριφωνίας;

Ἄπ. Τὸ μέλος κατὰ τὴν Τριφωνίαν γράφεται καὶ παραλλαγίζεται κατὰ τοὺς νέους οὕτω·

ν ϕ
 δλ Νη πα βου ϕ νη πα βου
 ν
 γα βου πα γα βου πα νη δλ

Ἐρ. Οἱ παλαιοὶ πῶς ἐπρόφερον αὐτό;

Ἄπ. Οἱ δὲ παλαιοὶ Ἑκκλησιαστικοὶ Μουσικοὶ μὲ τὰς πολυσυλλάβους αὐτῶν διατονικὰς λέξεις, ἀνακτες, μεαιές, ρατα, καὶ λοιπὰς δὲν ἤμποροῦσι νὰ παραλλαγίσωσι τὸ τετράχορδον σύστημα, καθὼς καὶ τὸ Διαπασῶν. ἀκόμη μὲ τὰς χρωματικὰς λέξεις τῆς παραλλαγῆς τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ πλαγίου δευτέρου τῶν ἤχων, δὲν ἤμποροῦσιν ὑγειῶς νὰ διακρίνωσι τὴν παραλλα-

γῆν, οὔτε νὰ προφέρωσιν ἀκριβῶς τὰ διαστήματα τούτων τῶν δῶν ἤχων, παρὰ τὸ μέλος αὐτῶν προφέρουσι καλῶς ἀπὸ συνήθειαν.

Ἐρ. Τί εἶναι διαφωνία;

Ἄπ. Διαφωνία εἶναι σύστημα, τὸ ὁποῖον περιέχει διαστήματα δῶν, περικλειόμενα ἀπὸ φθόγγους τρεῖς, καὶ ὁ πρῶτος φθόγγος συμφωνεῖ μὲ τὸν τρίτον οἶον

Βου γα δι κε ζω κε δι γα

Βου πα νη πα Βου

Ἐρ. Ποῖος ἦχος παραλλαγίζεται δι' αὐτῆς;

Ἄπ. Δι' αὐτοῦ μόνου τοῦ συστήματος φάλλεται καὶ παραλλαγίζεται ὁ δεύτερος ἦχος; καὶ οὐχὶ δι' ἄλλου.

Ἐρ. Πόσα εἶναι τὰ συστατικά τῶν ἤχων;

Ἄπ. Συστατικά τῶν ἤχων εἶναι τέσσαρα, τὸ ἀπήχημα ἢ προήχημα, ἢ κλίμαξ, ἦγουν σκάλα, οἱ δεσπόζοντες φθόγγοι, καὶ αἱ καταλήξεις.

Τί εἶναι τὸ ἀπήχημα;

Ἄπ. Ἀπήχημα εἶναι προετοιμασία ἤχου τοῦ ψαλθησομένου μέλους, τὸ ὁποῖον οἱ παλαιοὶ πολυτρόπως μεταχειρίζοντο μὲ τὰς πολυσυλλάβους αὐτῶν λέξεις, ἀναλες, λεαλεές, παπὰ, ἄγια, καὶ λοιπὰς, εἰς ὄλους τοὺς ἤχους.

Ἐρ. Πῶς ἀπηχεῖται ὁ πρῶτος ἦχος κατὰ τοὺς παλαιούς, καὶ καθ' ἡμᾶς τοὺς νέους;

Ἄπ. Κατὰ τοὺς παλαιούς μὲ τὸ ἀναλες, τὸ ὁποῖον ἐπειδὴ φανερόναι ἀνάβασιν τόνου μείζονος, καθὼς τοῦτο

Δ λε ε ες γ

παρασταίνει τὴν ἰδέαν τοῦ πρώτου ἤχου, ὅταν αὐτὸς ἔχη ἴσον τὸν κε, ὅταν δὲ ἔχη ἴσον τὸν πα, δὲν εἶναι χρεῖα νὰ δεῖξη ἀνάβασιν, εἰμὴ μόνον τὸ λε, τὸ ὁποῖον προφέρεται εἰς τὴν προγραφομένην μαρτυρίαν τοῦ πα.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ κλίμαξ;

Ἄπ. Κλίμαξ εἶναι συνεχῆς σειρά φθόγγων, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ τὸ τυχόν σύστημα, εἴτε Διαπασῶν, εἴτε πεντάχορδον, ἢ τετράχορδον, ἢ τρίχορδον, εἰς τὸ διατονικόν, ἢ χρωματικόν, ἢ ἐναρμόνιον γένος.

Ἐρ. Ποῖοι εἶναι οἱ δεσπόζοντες φθόγγοι;

Ἄπ. Εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ ποιότης ἐνεργεῖ συνεχῶς εἰς τὸν ἦχον· ἢ εἶναι οἱ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀκουόμενοι φθόγγοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ ἦχος ἀγαπᾷ νὰ διατριβῆ περισσότερον.

Ἐρ. Ποιοὶ λέγονται φθόγγοι ὑπερβάσιμοι;

Ἄπ. Εἰς τὴν Μουσικὴν εἶναι καὶ οἱ φθόγγοι, λεγόμενοι ὑπερβάσιμοι· τοιοῦτοι εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ ποιότης ἀπρακτεῖ διόλου εἰς τὸν ἦχον, ἐπειδὴ προξενεῖ δυσαρέσκειαν εἰς τὴν ἀκοήν.

Ἐρ. Ὅλαι αἱ καταλήξεις τῶν θέσεων εἰς ἓν καταλήγουσιν;

Ἄπ. Αἱ καταλήξεις, ἦχουν τὰ τέλη τῶν θέσεων, μεταξύ τοῦ μέλους, ἄλλα εἶναι ἀτελῆ, καὶ ἄλλα ἐντελῆ, καὶ ἄλλα τελικὰ.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ ἀτελῆ, ἢ αἱ ἐντελεῖς καταλήξεις;

Ἄπ. Ἀτελής κατάληξις εἶναι, ὅταν τὸ μέλος μεταξύ κάμνη στάσιν τινά, πλὴν εὐρίσκεται ὡς κρεμάμενον, καὶ ζητεῖ καὶ ἄλλο, ὥστε νὰ λάβῃ τὴν ἀνάπαυσίν του.

Ἄρ. Ποῖαι αἱ ἐντελεῖς;

Ἄπ. Ἐντελής δὲ κατάληξις εἶναι, ὅταν τὸ μέλος ἀναπαύηται μερικῶς μεταξύ εἰς τὸ τυχὸν μάθημα, καθὼς, — π —

χ⁹ τὰς ε̄ σπε-

ρι νὰς ἢ μῶν εὐ χάς δ^Δ πρὸς δεξαι Ἄ γι ε̄ Κύ ρι ε̄ π⁹

Ἐρ. Ποῖα εἶναι ἐδῶ ἡ ἀτελής κατάληξις, καὶ ποῖα ἡ ἐντελής;

Ἄπ. Ἐδῶ τὸ εὐχὰς, εἶναι ἀτελής κατάληξις ἀτελής, τὸ δὲ Κύριε, ἐντελής κατάληξις.

Ἐρ. Ποῖα ἡ τελικὴ;

Ἄπ. Τελικὴ κατάληξις εἶναι ἡ εὐρίσκομένη ἐν τῷ τέλει τοῦ τυχόντος τροπαρίου, ἢ ἄλλου τινὸς μέλους, ἢ ὁποῖα πολλάκις συμβαίνει νὰ ἦναι ἡ αὐτὴ μετὰ τὴν ἐντελῆ κατάληξιν, πλὴν ὅταν εἶναι εἰς τὸ τέλος τοῦ μέλους, ὡς εἶπομεν, τότε λέγεται τελικὴ.

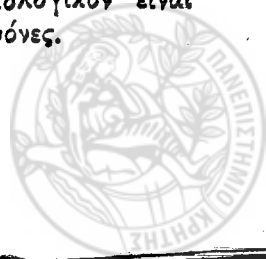
Ἐρ. Τίνα διαίρεσιν ἔχουσι τὰ μέλη τῆς Μουσικῆς;

Ἄπ. Διαιροῦνται εἰς σύντομα, καὶ ἀργά.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιροῦνται τὰ σύντομα;

Ἄπ. Τὰ σύντομα μέλη διαιροῦνται εἰς στιχηραρικά καὶ εἰς εἰρμολογικά· τὸ στιχηραρικὸν μέλος εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχουσι τὰ ἰδιόμελα ἐκκλησιαστικὰ τροπάρια, τὸ δὲ εἰρμολογικὸν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχουσι τὰ προσόμοια καὶ οἱ κανόνες.

Ἐρ. Τὸ δὲ ἀργὸν μέλος;

Ἄπ. Τὸ ἀργὸν μέλος δὲν ἔχει διαιρέσεις, ἀλλὰ πάντοτε ὁμοίως ἐξακολουθεῖ κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἤθελε τὸ τακτοποιῆσαι ὁ ψάλλων, ὅπερ ὠνομάσθη παπαδικόν· ὅταν δὲ ἐν μέσῳ τοῦ μέλους, ἢ περὶ τὰ τέλη εὐρεθῇ κράτημα, τότε ταχύνει τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρόνου, οὕτως, χ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ τοῦ πρώτου ἤχου.

Ἐρ. Τίνα κλίμακα μεταχειρίζεται ὁ πρῶτος ἤχος ;

Ἄπ. Ἡ πρῶτος ἤχος μεταχειρίζεται κλίμακα διατονικὴν κατὰ τὸν τροχὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὕτως.

Νη	Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω	Νη	Πα
12	9	7	12	12	9	7	12	12

ἤγουν ζητεῖ νὰ ἔχη δύο τετράχορδα ὁμοία, τὸ μὲν Πα Βου, διάστημα ὁμοιον μὲ τὸ Κε Ζω, τὸ Βου Γα, ὁμοιον μὲ τὸ Ζω Νη, καὶ τὸ Γα Δι, ὁμοιον μὲ τὸ Νη Πα· ὁ δὲ Νη φθόγγος εὐρίσκεται εἰς τὴν κλίμακα προσλαμβανόμενος, καὶ χρησιμεύει πρὸς ἀποπλήρωσιν τοῦ Πενταχόρδου, Νη Πα Βου Γα Δι, καὶ εἰς τὸ νὰ μετρήσῃ τὸ διάστημα τοῦ Νη Πα, τόνου, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁμοιον μὲ τὸ Δι Κε, ἐπειδὴ ὁ Δι νοεῖται προσλαμβανόμενος, τοῦ δευτέρου Πενταχόρδου, Δι Κε Ζω Νη Πα, εἰδὲ ζητηθῆ καὶ περισσότερα ἀνάβασις, πάλιν ἀπὸ τοῦ Πα, ὅστις νοεῖται προσλαμβανόμενος τοῦ τρίτου πενταχόρδου, γίνεται καὶ ἄλλο πεντάχορδον ἐπὶ τὸ ὄξυ, Πα Βου Γα Δι Κε, τὸ ἀνάλογον γίνεται ὅταν λάβωμεν χρεῖαν ἀπὸ περισσότεραν κατάβασιν.

Ἐρ. Τίνας φθόγγους ἔχει δεσπύζοντας;

Ἄπ. Ὁ πρῶτος ἤχος ὅταν βαδίξῃ στιχηραρικῶς, ἔχει δεσπύζοντας φθόγγους τοὺς Πα Γα, κατάλήξεις δὲ κάμνει, τὰς μὲν ἐντελεῖς καὶ τελικὰς εἰς τὸν Πα, τὰς δὲ ἀτελεῖς εἰς τοὺς Πα Γα· ὅταν δὲ βαδίξῃ εἰρμολογικῶς, ἔχει δεσπύζοντας φθόγγους τοὺς Πα Δι, καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Πα.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ φθορικὸν αὐτοῦ σημεῖον;

Ἀπ. Σημεῖον τῆς φθορᾶς τοῦ πρώτου ἤχου εἶναι τὸ ϕ , καὶ τίθεται φυσικὰ εἰς τὸν Κε, ὅταν δὲ τεθῆ εἰς ἄλλον τόνον, ἐκεῖνος ἀφίνει τὸν φθόγγον του, καὶ λαμβάνει τὸν φθόγγον τοῦ Κε, τότε τὸ ἐξῆς μέλος παραλλαγίζεται ὡς ἀπὸ τοῦ Κε ἀρχόμενον· εἰς τὰ διαγράμματα λοιπὸν τῶν κλιμάκων, καθὼς τὸ σημεῖον τοῦτο ϕ ἔχει φυσικὴν θέσιν τὸν Κε, οὕτω τὰ λοιπὰ, τοὺς λοιπούς.

Ἐρ. Αἱ Μαρτυρίαι τοῦ ποῖαι εἶναι;

Ἀπ. Αἱ μαρτυρίαι τούτου τοῦ ἤχου διὰ τὸν τόνον καὶ φθόγγον Κε, εἶναι αὕτη $\overset{\chi}{\eta}$, διὰ δὲ τὸν Δι, αὕτη $\overset{\Delta}{\delta}$, διὰ δὲ τὸν Γα, αὕτη $\overset{\Gamma}{\gamma}$, διὰ δὲ τὸν Βου, αὕτη, $\overset{\beta}{\beta}$, διὰ δὲ τὸν Πα, αὕτη, $\overset{\pi}{\pi}$, καὶ τὰ λοιπὰ, καθὼς φαίνεται εἰς τὸ ἐξῆς διάγραμμα, τὸ ὁποῖον εἶναι καθ' ὃν τρόπον ὁρᾶς ἐνταῦθα.

Διαστήματα

Ἐν Καταβάσει	νανά	δ'	7 9 12 7 9 12 7 9 12 7 9 12 7 9	φ ξ ο β φ ξ ο β φ ξ ο β φ ξ ο	νανά
	λεχάλες	ρ'			λεαλιές
	ἀλεάλες	ε'			ἀηηαλες
	λε ἄγιε	π'			ἄγια
	ἄαλες	δ'			νανά
	λεχάλες	ν'			λεαλιές
	ἀλεάλες	ζ'			ἀηηαλες
	λε ἄγιε	ξ'			ἄγια
	ἄαλες	δ'			νανά
	λεχάλες	ρ'			λεαλιές
	ἀλεάλες	ε'			ἀηηαλες
	λε ἄγιε	π'			ἄγια
	ἄαλες	ν'			νανά
	λεχάλες	ζ'			λεαλιές
	ἀλεάλες	ξ'			ἀηηαλες

Ἐν Ἀναβάσει

Ἡ κατὰ τὸν τροχὸν διατονικῆ Κλίμαξ τῆς παλαιᾶς Μεθόδου.

Ἐν καταβάσει φωνῆς.

ὉΚε	12	ζ ρ	φ
Δι	12	κ δ	
Γα	7	Δ ρ	
Βου	9	Γ ρ	
ὉΚε	12	β ρ	φ
Δι	12	π δ	
Γα	7	ν ρ	
Βου	9	ζ ρ	
ὉΚε	12	κ ρ	φ
Δι	12	Δ δ	
Γα	7	Γ ρ	
Βου	9	β ρ	
ὉΚε	12	π ρ	φ
Δι	12	ν δ	
Γα	7	ζ ρ	
Βου	9	κ ρ	
ὉΚε	9	ρ	Δ

Ἡ Ἀνάσσις φωνῆς.

Ἡ κατὰ τὸ Πεντάχρδον Διατονικὴ Κλίμαξ τῆς νέας μεθόδου.

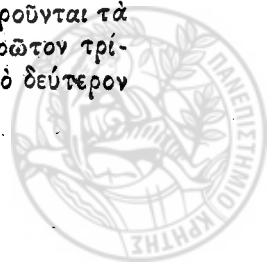
Ἐρ. Εἰς τὸν παλαιὸν καιρὸν πῶς ὠνομάζετο ὁ πρῶτος ἦχος ;
Ἄπ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνας πρόγονοι ἡμῶν ὠνόμαζον τὸν πρῶτον ἦχον, μέλος Δῶριον, τὸ ὁποῖον ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τοὺς Δωριεῖς· ἐπειδὴ αὐτοὶ πρῶτοι γνωρίζονται ὅτι τὸ μετεχειρίσθησαν· ἐφεῦρε δὲ τοῦτο, καθὼς λέγουσι, πρῶτος ὁ ἐκ Θράκης Θάμυρις· ἐκεῖνοι ὁμῶς μετεχειρίζοντο τὸ αὐτὸ μέλος καὶ εἰς τὸ χρωματικὸν καὶ εἰς τὸ ἐναρμόνιον γένος, ἡμεῖς δὲ μόνον εἰς τὸ διατονικὸν γένος μεταχειριζόμεθα αὐτὸ, ἀγνοοῦντες τοὺς λοιποὺς τρόπους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄.

Περὶ τοῦ δευτέρου ἦχου.

Ἐρ. Ὁ δεύτερος ἦχος ποίαν μεταχειρίζεται Κλίμακα ;

Ἄπ. Οὗτος μεταχειρίζεται κλίμακα χρωματικὴν ἢ ὁποῖα βαδίζει μὲ τὸ τρίχορδον σύστημα κατὰ διαφωνίαν ὁμοίαν, τόσον ἐπὶ τὸ ὄξυ, ὅσον καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ κλίμαξ αὕτη τοῦ χρωματικοῦ δευτέρου ἦχου, καὶ τὰ ἑαυτῆς διαστήματα δὲν ἀντιφωνεῖ, μὲ τὸ νὰ λείπωνται τέσσαρα διαστήματα, ἦγουν ἐπειδὴ ἐμπεριέχει 64 ἀντὶ τῶν 68, διήγειρε τὴν περιέργειαν τοῦ Διδασκάλου Χουρμουζίου, καὶ ἐμοῦ τοῦ ἐκδότου Θεοδ. Φωκαέως, εἰς ἀκριβέστεραν ἐρευναν τῆς φύσεως τοῦ ἦχου τούτου· καὶ οὕτως ἐξετάσαντες ἀκριβῶς ἤδη τὰ ὅμοια δῆθεν τρίχορδα τῆς κλίμακος ταύτης διὰ τοῦ φθογομέτρου μετὰ προσοχῆς ἄκρας, ἐξηκριβώσαμεν ὅτι ἡ κλίμαξ αὕτη ὀδεύουσα ἀπὸ τὴν βάσιν τοῦ Νη, ἐπὶ τὸ ὄξυ, τὸ πρῶτον τρίχορδον, Νη Πα Βου, λαμβάνει τόνον ἐλάσσοσα καὶ τόνον μείζονα· τὸ δεύτερον, Βου Γα Δι, τόνον ἐλάχιστον καὶ τόνον μείζονα· τὸ τρίτον, Δι Κε Ζω, τόνον ἐλάσσοσα καὶ τόνον μείζονα· τὸν δὲ τελευταῖον τόνον, Ζω, Νη, τόνον ἐλάχιστον, καὶ οὕτω πληροῦνται ἐντελῶς τὰ 68 διαστήματα τῆς Διαπασῶν· ἂν ὁμῶς ἡ ῥηθείσα κλίμαξ ἤθελεν ἀρχίσει ἀπὸ τοῦ Βου, ἢ ἀπὸ τοῦ Δι, ὀδεύουσα πάλιν ἀπὸ τοῦ βαρέος ἐπὶ τὸ ὄξυ, ἢ ῥηθείσα τάξιν τῶν τριχορδῶν δὲν μεταβάλλεται, ἀλλ' ἀπὸ μὲν τοῦ Βου, τὸ πρῶτον τρίχορδον λαμβάνει τόνον ἐλάχιστον καὶ τόνον μείζονα· τὸ δεύτερον, τόνον ἐλάσσοσα καὶ τόνον μείζονα, τὸν δὲ τελευταῖον τόνον, ἦγουν τὸν ὑψηλὸν Βου, τόνον ἐλάσσοσα, καὶ οὕτω πληροῦνται τὰ 68 διαστήματα τῆς Διαπασῶν· ἀπὸ δὲ τοῦ Δι, τὸ πρῶτον τρίχορδον λαμβάνει τόνον ἐλάσσοσα καὶ τόνον μείζονα, τὸ δεύτερον

ελάχιστον και μείζονα, τὸ τρίτον τρίχορδον ἐλάσσονα και μείζονα, και τὸ τελευταῖον, τόνον ἐλάχιστον, και πάλιν πληροῦνται σὺν τὰ 68 διαστήματα τῆς Διαπασῶν ὥστε γίνεται μία τοιαύτη κλίμαξ, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διατονικὴν Νη, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη. Αὐτὰ ἐξηκριβώσαμεν οἱ προεῖρημένοι, και ἂν ἄλλος τις μετέπειτα ἤθελεν εὑρεῖ τι περισσότερον, θέλομεν γνωρίσει μεγίστην και εἰς αὐτὸν τὴν χάριν διὰ τὴν γεννησομένην ὠφέλειαν εἰς τοὺς φιλομούσους ὁμογενεῖς μας.

Ἐρ. Μεταχειρίζεται και ἄλλην κλίμακα ὁ δεύτερος ἤχος;

Ἄπ. Ὁ ἤχος αὐτὸς πολλάκις ἐν τῷ μεταξῦ, ἢ και διόλου μεταχειρίζεται τὴν κλίμακα τοῦ πλαγίου δευτέρου, και μάλιστα εἰς τὰ εἰρμολογικά, τὸ ὁποῖον ὅταν ἀκολουθήσῃ, τὸ διακρίνομεν και τὸ παρασταίνομεν μετὰ τὰς φθορὰς τοῦ ῥηθέντος ἤχου.

Ἐρ. Διὰ ποίαν αἰτίαν μεταχειρίζεται ὁ δεύτερος ἤχος εἰς τὰ σύντομα εἰρμολογικά του μέλη τὴν κλίμακα τοῦ πλαγίου δευτέρου, ὁμοίως και ὁ πλάγιος τοῦ δευτέρου διὰ τί μεταχειρίζεται εἰς τὰ αὐτὰ μέλη του τὴν κλίμακα τοῦ δευτέρου;

Ἄπ. Οἱ διδάσκαλοι τῆς παλαιᾶς μεθόδου ἀπ' ἀρχῆς οὕτω τοὺς μετεχειρίζοντο· διὰ τοῦτο και οἱ τῆς νέας μεθόδου διδάσκαλοι δὲν ἠθέλησαν νὰ μεταθέσωσι τὰ σύντομα μέλη τούτων τῶν εἰρημένων ἤχων, ἐπειδὴ ἐσυνηθίσθησαν εἰς ὅλους τοὺς ἐκκλησιαστικούς μουσικούς.

Ἐρ. Πῶς ἀπηχεῖτο ὁ δεύτερος ἤχος κατὰ τοὺς παλαιούς;

Ἄπ. Ἀπηχεῖτο μετὰ τὸ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\acute{\sigma}$ τὸ ὁποῖον ἀπήχημα δεικνύει ἐπὶ τὸ δξὺ τόνον ἐλάχιστον, και τόνον μείζονα οὕτω

καθ' ἡμᾶς δὲ τοὺς νέους ἀπηχεῖται μετὰ μόνον το $\lambda\epsilon$, τὸ ὁποῖον παρασταίνει ποσότητα τοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\acute{\sigma}$, ἔχει δὲ ἴσον ὁ δεύτερος ἤχος τὸν Δι, διὰ δὲ τὴν ὁμοιότητα τῆς διφωνίας λαμβάνει ἴσον και τὸν Βου, ἐνίοτε δὲ και τὸν Νη, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ κρατήματα.

Ἐρ. Ποιοὶ εἶναι οἱ δεσπύζοντες φθόγγοι;

Ἄπ. Δεσπύζοντες φθόγγοι εἰς τὸν δεῦτερον ἤχον εἶναι στιχηρᾶρικῶς μὲν οἱ Βου Δι, καταλήξεις δὲ γίνονται, ἀτελεῖς μὲν, και τελικαὶ εἰς τὸν Δι, ἐντελεῖς δὲ εἰς τὸν Βου· κατὰ δὲ τὸ εἰρμολογικόν, ὅτε χωρεῖ, ὡς εἶπομεν, τὴν ιδέαν και κλίμακα τοῦ πλαγίου δευτέρου, τότε δεσπύζοντας φθόγγους ἔχει τοὺς Πα Δι, και γί-

νονται αἱ καταλήξεις του ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικαὶ εἰς τὸν Πα.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ σημεῖά του ;

Ἄπ. Σημεῖα τῆς φθορᾶς τοῦ δευτέρου ἤχου εἶναι δύο, τοῦτο, θ καὶ τοῦτο σ , καὶ αὐτὸ μὲν θ , τίθεται εἰς τοὺς τόνους Νη Βου Δι Ζω, καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς διφώνους τίθεται αὐτὸ σ , ἤγουν εἰς τοὺς Πα Γα Κε Νη, (α) ὅταν ὁμοῦς τεθῶσιν εἰς ἄλλον τόνον, αὐτὸς πρέπει νὰ ἀφήσῃ τὸν ἰδιόν του φθόγγον, καὶ νὰ προφέρῃ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον δεικνύει ἡ φθορὰ μὲ τὴν ποιότητά της, καὶ νὰ παραλαγίζηται τὸ ἐξῆς μέλος κατὰ τὴν ἰδέαν τῆς τεθειμένης φθορᾶς.

Ἐρ. Σημεῖα τῶν μαρτυριῶν ποῖα εἶναι ;

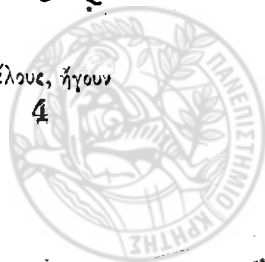
Ἄπ. Σημεῖα μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἤχον διὰ μὲν τὸν Νη εἶναι τοῦτο, ν , διὰ δὲ τὸν Πα τοῦτο, π , διὰ τὸν Βου τοῦτο, β , διὰ τὸν Γα, τοῦτο, γ , καὶ διὰ τὸν Δι τοῦτο δ , διὰ τὸν Κε τοῦτο χ , διὰ τὸν Ζω, τοῦτο, ζ καὶ διὰ τὸν ἄνω Νη τοῦτο ψ , καὶ οὕτως ἐφεξῆς· δηλαδὴ τὸ μέρος τῆς μαρτυρίας, τὸ ὁποῖον φανεραίνει τὸν φθόγγον, εἰς πᾶσαν διφωνίαν εἶναι τὸ ἴδιον, καὶ μόνον τὰ γράμματα τὸν τόνον ἀλλάζουσι, καθὼς φαίνεται εἰς τὴν ἐξῆς κλίμακα, ἡ ὁποία ὀδεύει κατὰ τὸ τρίχορδον, ἤγουν κατὰ διφωνίαν ὁμοίαν.

Ἐν Καταβάσει

Νη ν ν εα ν εσ θ	Νη ν ν εα ν εσ θ	Νη ν ν εα ν εσ θ	Νη ν ν εα ν εσ θ	Νη ν ν εα ν εσ θ	Νη ν ν εα ν εσ θ	Νη ν ν εα ν εσ θ	Νη ν ν εα ν εσ θ
7	9	12	7	12	9	12	7
Νη ν ν εα ν εσ θ	Πα π ν εα ν εσ θ	Βου β ν εα ν εσ θ	Γα γ ν εα ν εσ θ	Δι δ ν εα ν εσ θ	Κε χ ν εα ν εσ θ	Ζω ζ ν εα ν εσ θ	Νη ν ν εα ν εσ θ

Ἐν Αναβάσει.

(α) Ἰστέον ὅτι ἐκάστης μαρτυρίας ὁ φθόγγος φανεραίνει τὴν βᾶσιν τοῦ μέλους, ἤχου

Ἐρ. Αὐτὴ εἶναι ἡ κλίμαξ τοῦ χρωματικοῦ μέλους με ὅλας τῆς τὰς ἀκριβεῖς παρατηρήσεις ;

Ἄπ. Κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον αὐτὴ εἶναι, πλὴν οἱ περιεργότεροι δύνανται νὰ τὴν ἀνακαλύψωσι πλέον ἀκριβεστέραν.

Ἐρ. Τοῦτον τὸν ἦχον πῶς τὸν ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες;

Ἄπ. Οὗτοι ὠνόμαζον τὸν δεύτερον ἦχον μέλος Λύδιον, ἐπειδὴ ἐφευρέθη ἀπὸ λαὸν τῆς Λυδίας, ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι ἐφευρετὴς τοῦ τοῦ ἦχου εἶναι ὁ Ἀμφίων, καὶ ἄλλοι πάλιν ὅτι ὁ Ὀλυμπος κῦλησε πρῶτον λυδιστὴ ἐπικήδειον εἰς τὸν Πύθωνα· ἀδεῖται δὲ λόγος, ὅτι ὁ Ὀρφεὺς με τὸ μέσον αὐτοῦ τοῦ ἦχου ἡμέρωνε τὰ θηρία.

Ἐρ. Οἱ Ἕλληνες εἰς πόσα γένη μετεχειρίζοντο τὸν β' ἦχον ;

Ἄπ. Εἰς τρία, εἰς τὸ διατονικόν, εἰς τὸ χρωματικόν καὶ εἰς τὸ ἑναρμόνιον· ἀλλὰ οἱ τρόποι αὐτοὶ εἰς ἡμᾶς ἐγένιναν ἄγνωστοι διὰ τὸν πανδαμάτορα χρόνον, καὶ μόνον τὸ χρωματικόν γένος γνωρίζομεν· καὶ τὸ μὲν διατονικόν μέλος τοῦ δευτέρου ἦχου εἶναι, ὡς φαίνεται, ὁ λέγετος ἦχος, τὸν ὁποῖον ἡμποροῦμεν νὰ τὸν ἐννοήσωμεν διατονικόν ἦχον δεύτερον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

Περὶ τοῦ τρίτου ἦχου.

Ἐρ. Ὁ δὲ τρίτος ἦχος τίνα κλίμακα μεταχειρίζεται ;

Ἄπ. Ὁ τρίτος ἦχος ὅταν μεταχειρίζεται διατονικὴν κλίμακα πλαγιάζει εἰς τὸν διατονικὸν Ζω, τέσσαρας τόνους ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἦχον ἀπὸ τὸν Γα, εἰς τὸν Κω, καὶ τὸν δεικνύει πλάγιόν του· ὅταν δὲ τεθῆ εἰς τὸν Γα, ἡ ἑναρμόνιος αὐτῆ φθορὰ Ϛ, τότε θέλει κλίμακα ἑναρμόνιον, ἡ ὁποία τὸ πρῶτον ἐπὶ τὸ βαρὺ διάστημα, ζητεῖ τεταρτημόριον τοῦ μείζονος τόνου, τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ τὸ τρίτον διάστημα ζητεῖ τόνους μείζονας· ἐπὶ τὸ ὀξύ δὲ πάλιν, ζητεῖ δύο τόνους μείζονας, ὥστε δεσπόζει πέντε διαστήματα, δύο ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ τρία ἐπὶ τὸ βαρὺ, τοῦτ' ἔστι θέλει τὸ Γα Βου, διάστημα τρία τῶν δώδεκα, τὸ δὲ Βου Πα, δεκατρία, καὶ τὸ Πα Νη, δώδεκα· ἐπὶ τὸ ὀξύ δὲ πάλιν, θέλει τὸ Γα Δι, καὶ τὸ Δι Κε, ἀπὸ δώδεκα τὸ ἀνάλογον γίνεται καὶ ὅταν τεθῆ αὐτὴ ἡ φθορὰ Ϛ, εἰς

εἰς πῶον φθόγγον εὐρίσκαται ἡ ψάλλον, τὸ δὲ ὑποκάτωθεν σημεῖον φανερώσει τὸ τῶν νῆστον διάστημα τῆς φθορᾶς.

τὸν Ζω ἢ εἰς ἄλλον τόνον, ὁδεύει δὲ κατὰ τριφωνίαν ὁμοίαν, καὶ γίνεται μία τοιαύτη κλίμαξ, Νη Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη· εἰς τὴν ὁποίαν κλίμακα δὲν εὐρίσκεται τόνος, οὔτε ἐλάσσων, οὔτε ἐλάχι-
στος· ὅταν δὲ τεθῇ αὐτῇ ἡ φθορὰ ϕ, εἰς τὸν Κε, θέλει τὸν μὲν Κε εἰς τὴν φυσικὴν του βᾶσιν, τὸν δὲ Ζω, ὕψεσιν, καὶ τὸ διάστημα τοῦ Κε Ζω, εἰς ἐλάχιστον τόνον σχεδόν· θεωρεῖται δὲ ἡ τριφωνία τοῦ τρίτου ἤχου εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον· τὸ διάστημα Νη Γα, εἶναι ὁμοιον μὲ τὸ Γα Ζω, καὶ μὲ τὸ Ζω Βου· αὐτὰ τὰ τρία τετράχορδα εἶναι ὅμοια κατὰ τὰ διαστήματα εἰς τὸ ἑναρμόνιον μέλος τοῦ τρίτου ἤχου.

Ἐρ. Πῶς ἀπηχεῖται;

Ἄπ. Ἀπηχεῖται ὁ τρίτος ἤχος κατὰ μὲν τοὺς παλαιούς μὲ τὸ ραα, καθ' ἡμᾶς δὲ τοὺς νέους μόνον μὲ τὸ λιε, τὸ ὁποῖον ζητεῖ προφορὰν βομβῶδη καὶ σοβαρὰν, διὰ νὰ δείξῃ τὴν ποιότητα τοῦ ραα, ἔχει δὲ ἴσον τὸν Γα.

Ἐρ. Ποῖοι εἶναι οἱ δεσπόμενοι φθόγγοι;

Ἄπ. Δεσπόμενοι φθόγγοι εἰς τὸν τρίτον ἑναρμόνιον ἤχον εἶναι οἱ Κε Γα Πα, κάμνει δὲ καταλήξεις, ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν Κε, ἐντελεῖς δὲ εἰς τὸν Πα, καὶ τελικὰς εἰς τὸν Γα.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ σημεῖον τῆς φθορᾶς αὐτοῦ;

Ἄπ. Σημεῖον τῆς φθορᾶς τοῦ τρίτου ἤχου, εἰς μὲν τὸ διατονικὸν γένος εἶναι τοῦτο, ϕ, εἰς τὸ ἑναρμόνιον τοῦτο, ϑ· τὸ ὁποῖον ὅταν εὐρίσκεται εἰς τὸν Γα, θέλει τὸν Γα εἰς τὸν τόπον του, τὰ δὲ ἀνιόντα καὶ κατιόντα διαστήματα καθὼς διωρίσθησαν ὀπισθεν· ὅταν δὲ τεθῇ εἰς τὸν Ζω, ἢ εἰς τὸν Βου, τοὺς θέλει καθ' ὕψεσιν· καὶ ὅταν τεθῇ εἰς ἄλλον τόνον, θέλει νὰ ἀφίνη ἐκεῖνος ὁ τόνος τὸν φθόγγον του καὶ νὰ προφέρηται ὡς Γα, καὶ νὰ συνιστᾶται ἡ ποιότης αὐτοῦ καθ' ὅλα.

Ἐρ. Ποῖα τῶν μαρτυριῶν τὰ σημεῖα;

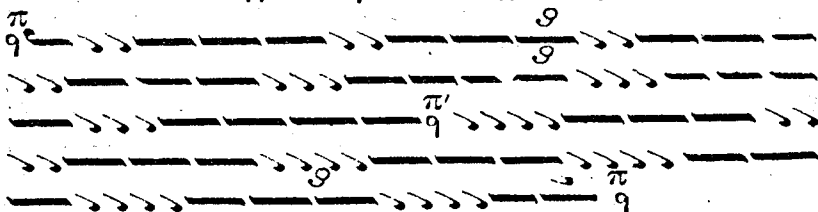
Ἄπ. Σημεῖα δὲ τῶν μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἤχον, ὅταν προχωρῇ διατονικῶς, εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα διωρίσθησαν καὶ διὰ τὸν πρῶτον ἤχον· ὅταν δὲ προχωρῇ κατ' ἑναρμόνιον κλίμακα, διὰ μὲν τὸν Νη, εἶναι τοῦτο δι, διὰ δὲ τὸν Πα, εἶναι τοῦτο δι, διὰ δὲ τὸν Γα τοῦτο ρα, καὶ τὰ λοιπὰ ἀναλόγως.

Ἡ τοῦ Τρίτου ἤχου
ἐναρμόνιος Κλίμαξ

γ	δ	ε	στ	ζ	η	θ	ι	κ	λ	μ	ν
11	12	13	3	12	12	12	5	5	5	5	68
Νη	Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω					

Ἡ τοῦ ἐναρμονίου γένους συνεχῆς Παραλλαγή.

Ἐρ. Πῶς ὠνομάζεται ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς ὁ ἤχος αὐτός ;

Ἄπ. ὠνομάζεται ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας φρύγιος, διότι τὸν ἐφεύ-
ρεν, ὡς λέγουσιν, ὁ Φρύξ Μαρσύας· τὸν μετεχειρίζοντο δὲ εἰς τὰ
δύο γένη μόνον, εἰς τὸ διατονικὸν καὶ εἰς τὸ χρωματικόν· ὁ δὲ
Ἔθολμπος ἔβαλεν ἔπειτα καὶ τὸ ἐναρμόνιον γένος εἰς τὸν φρύγιον
τρόπον, τὸ ὁποῖον πρὸ αὐτοῦ ἦτο εἰς τοὺς Ἑλληνας ἄγνωστον,
καθὼς καὶ τὸ χρωματικὸν εἰς ἡμᾶς ἤδη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄.

Περὶ τοῦ Τετάρτου ἤχου.

Ἐρ. Ὁ τέταρτος τίνα μεταχειρίζεται κλίμακα ;

Ἄπ. Οὗτος ὁ ἤχος μεταχειρίζεται κλίμακα διατονικὴν κατὰ τὸ
Διαπασῶν σύστημα, τὰ διαστήματα τῆς ὁποίας ἐξετέθησαν εἰς τὸ
δωδέκατον κεφάλαιον.

Ἐρ. Εἰς πόσα εἶδη διαιρεῖται ;

Ἄπ. Διαιρεῖται εἰς εἶδη τρία· παπαδικόν, στιχηραρικόν καὶ εἰρ-
μολογικόν· καὶ τὸ μὲν παπαδικόν ἔχει ἴσον τὸν Δι, ὅστις εἶναι ἡ
φυσικὴ βᾶσις του καὶ ἀπηχεῖται μὲ τὸ ἄ γ ι α, τὸ δὲ στιχηραρικόν
ἔχει ἴσον τὸν Πα, καὶ τὸ εἰρμολογικόν τὸν Βου, καὶ ἀπηχεῖται μὲ
τὸ λ ι ε.

Ἐρ. Ποῖσι εἶναι οἱ δεσπύζοντες αὐτοῦ φθόγγοι;

Ἄπ. Δεσπύζοντες φθόγγοι εἰς τὸν τέταρτον ἦχον στιχηραρικῶς εἶναι ὁ Πα, καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελῶς δὲ εἰς τὸν Πα, καὶ τελικῶς εἰς τὸν Πα, ἢ εἰς τὸν Βου· εἰρμολογικῶς δὲ καταλήγει, ἀτελῶς μὲν εἰς τοὺς Δι, Βου, σπανίως δὲ εἰς τὸν Πα, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Βου.

Ἐρ. Δὲν φαίνεται νὰ ἔχη τὸ μέλος του ἀπὸ τοῦ πρώτου ἦχου;

Ἄπ. Ὁ στιχηραρικός τέταρτος ἦχος, μ' ὄλον ὅτι ἔχει ἴσον τὸν Πα, τὸν ὁποῖον ἔχει καὶ ὁ πρῶτος ἦχος, διαφέρει ὅμως ἀπὸ αὐτὸν κατὰ τὸ Σύστημα, κατὰ τοὺς δεσπύζοντας φθόγγους, καὶ κατὰ τὰς ἀτελεῖς καὶ τελικὰς καταλήξεις.

Ἐρ. Πῶς κατὰ τὸ Σύστημα;

Ἄπ. Κατὰ τὸ Σύστημα μὲν διαφέρει, ἐπειδὴ ὁ στιχηραρικός τέταρτος ἦχος ὀδεύει κατὰ τὸ Διαπασῶν Σύστημα, ὁ δὲ πρῶτος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὸν τροχόν, ἦχου κατὰ τετραφωνίαν.

Ἐρ. Πῶς κατὰ τοὺς δεσπύζοντας φθόγγους;

Ἄπ. Κατὰ δὲ τοὺς δεσπύζοντας φθόγγους διαφέρει, ἐπειδὴ ὁ μὲν τέταρτος ἦχος ἀγαπᾷ νὰ δεικνύῃ τὸν Βου συνεχῶς, ὁ δὲ πρῶτος τὸν Γα.

Ἐρ. Πῶς κατὰ τὰς καταλήξεις;

Ἄπ. Κατὰ τὰς ἀτελεῖς καὶ τελικὰς καταλήξεις διαφέρει· ἐπειδὴ ὁ μὲν τέταρτος ἦχος καταλήγει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς Δι Βου, ὁ δὲ πρῶτος εἰς τοὺς Πα Γα, τὰς δὲ τελικὰς καταλήξεις, ὁ μὲν τέταρτος ποιεῖ πολλάκις εἰς τὸν Βου, ὁ δὲ πρῶτος οὐδέποτε.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ σημεῖον τῆς φθορᾶς του;

Ἄπ. Σημεῖον τῆς φθορᾶς τοῦ τετάρτου ἦχου εἰς μὲν τὸ παιδικὸν μέλος εἶναι τοῦτο ς, καὶ ἔχει τὴν φυσικὴν του βᾶσιν εἰς τὸν Δι, εἰς δὲ τὸ στιχηραρικὸν εἶναι τοῦτο ὀ, καὶ τίθεται εἰς τὸν Πα, καὶ εἰς τὸ εἰρμολογικὸν τοῦτο ξ, καὶ τίθεται εἰς τὸν Βου.

Ἐρ. Τὰ δὲ Σημεῖα τῶν μαρτυριῶν ποῖα;

Ἄπ. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν τοῦ τετάρτου ἦχου εἶναι τὰ αὐτὰ μὲν τὸν πρῶτον· ἐκεῖνος ὅμως κατὰ τὸν τροχόν, αὐτὸς δὲ κατὰ τὸ Διαπασῶν· τί δὲ διχέρουσιν αἱ κατὰ τὸν τροχόν μαρτυρίαι ἀπὸ τῆς μαρτυρίας τῶν Διαπασῶν, γίνεται φανερόν ἀπὸ τὸ ἐξῆς διάγραμμα.

Διαστήματα

Αί κατά τόν τροχόν μαρτυρίαί τών παλαιών.

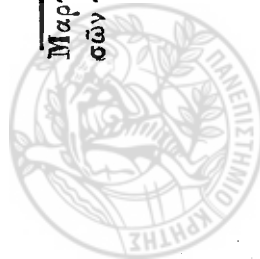
Ἡ Κατά τόν τροχόν Κλίμαξ.

3	7	12	δ
9	9	7	γ δ
12	9	9	β γ δ
12	12	12	α β γ δ
7	7	7	ν ζ η θ
9	9	9	ν ζ η θ
12	12	12	γ δ
12	12	12	δ
7	7	7	γ δ
9	9	9	γ δ
12	12	12	γ δ
7	7	7	δ
9	9	9	δ
12	12	12	δ

Ἡ κατά τὸ Διαπασῶν Κλίμαξ.

Φθόραι τοῦ Διατονικοῦ γένους.

Μαρτυρίαί τοῦ Διαπασῶν τῆς νέας μεθόδου.

Ἐρ. Πῶς ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ;

Ἄπ. Ὁ τέταρτος ἦχος παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὠνομάσθη μιξολύδιος, τὸν ὁποῖον ἐπενόησεν ἡ Σαπφῶ, καθὼς λέγει ὁ Χριστόξενος· ἐπειδὴ πρὸ αὐτῆς οἱ Ἕλληνες τρεῖς μόνους τρόπους τοῦ ἦχου ἐγνώριζον, τὸν Δώριον, τὸν Λύδιον, καὶ τὸν Φρύγιον· τὸν δὲ μιξολύδιον ἔμαθον οἱ τραγωδοποιοὶ ἀπὸ τῆν εἰρημένην Σαπφῶ· ὅστις ἔχει χαρακτῆρα πανηγυρικὸν καὶ χορευτικὸν μὲ τὸ μεγαλοπρεπὲς μεμιγμένον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ.

Περὶ τοῦ Πλαγίου Πρώτου ἦχου.

Ἐρ. Ὁ δὲ πέμπτος ἦχος διατί ὠνομάσθη πλάγιος τοῦ πρώτου;

Ἄπ. Ἐπειδὴ ἔχει ἴσον τὸν Πα, καὶ δὲν ἔχει ἐδικήν του χωριστὴν κλίμακα, παρὰ τὴν ἰδίαν τοῦ πρώτου ἦχου· ἡ βᾶσις τοῦ ὁποίου μὲ τὸ νὰ ἦναι εἰς τὸν Πα, Κε, τέσσαρας τόνους ἐξωτέρους ἀπὸ τὸν Πα, καὶ πλαγιάζει τρόπον τινὰ ἀναπαυόμενος εἰς αὐτὸν, διὰ τοῦτο ἐκλήθη αὐτὸς πλάγιός του.

Ἐρ. Πόθεν διακρίνονται τὰ διαστήματα τῆς κλίμακος τούτου ἀπὸ τῆς τοῦ πρώτου ἦχου;

Ἄπ. Ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου ἦχος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θέλει τὸν Ζω ὑρεσιν, μὲ αὐτὴν τὴν ἐναρμόνιον φθορὰν Ϛ , τὸ δὲ, Κε Ζω, διάστημα ἐξεταζόμενον κατὰ τὸ σύστημα τῆς εἰρημένης φθορᾶς, ἐπειδὴ εὐρίσκεται τεταρτημόριον τοῦ μείζονος τόνου, ἦγουν τρία τῶν δώδεκα, λαμβάνει κλίμακα, ἡ ὁποία συνίσταται ἀπὸ δύο τετραχορδα, τὸ μὲν διατονικόν, Πα Βου Γα Δι, τὸ ἐναρμόνιον Κε Ζω Νη Πα.

Ἐρ. Πῶς ἀπηχεῖται;

Ἄπ. Αὐτὸς ὁ ἦχος δὲν ζητεῖ προσλαμβανόμενον διὰ νὰ σχηματίσῃ τὸ διάστημα τοῦ Νη Πα, ἀλλὰ ἀπηχεῖται ἀπὸ τοὺς παλαιούς μὲ τὸ Λιέα Λιες , καὶ μετρούμενος μὲ τὰ τονικά διαστήματα Πα Γα Βου Πα, οὕτως· π — α — Λιες — α — Λιες — π φανερόναι τὸν

ἑαυτὸν του, καθ' ἡμᾶς δὲ ἀπηχεῖται μόνον τὸ Λιέ . διαφέρει ὅμως αὐτὸ τὸ ἴσον ἀπὸ τὸ ἴσον τοῦ πρώτου ἦχου κατὰ τὴν βαρύτερην ἐπειδὴ ὁ πρῶτος ἦχος ἀρχίζει ἀπὸ ἐξωτέραν βᾶσιν τρεῖς τόνους

σχεδόν· ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου ἤχου εἰρμολογικός ὧν ἔχει ἴσον τὸν Κε, καὶ ὀδεύει ἀπὸ τοῦ Κε, ὡς ἀπὸ τοῦ Πα, τοῦτ' ἔστι κατὰ τὴν ιδέαν τοῦ πρώτου ἤχου.

Ἐρ. Στιχηραρικῶς πῶς;

Ἄπ. Ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου ἤχου κατὰ τὸ στιχηραρικόν, ὅταν μὲν ὀδεύῃ διατονικῶς, ἔχει δεσπύζοντας φθόγγους τοὺς Πα Δι Κε, καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τοὺς Κε Δι, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Πα· ὅταν δὲ βαδίζῃ ἐναρμόνιον κλίμακα, τότε δεσπύζοντας φθόγγους ἔχει τοὺς Ζω Δι, καταλήγων ἀτελῶς μὲν εἰς τοὺς Κε Δι, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Πα, καὶ εἰς τὸν Δι, ὅταν δὲ εἰρμολογικῶς ὧν, ὀδεύῃ ἀπὸ τοῦ Κε, ὡς ἀπὸ τοῦ Πα, τότε δεσπύζοντας φθόγγους ἔχει τοὺς Ζω Δι, καταλήγων ἀτελῶς μὲν εἰς τοὺς Δι Κε, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Κε.

Ἐρ. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς του ποῖον εἶναι;

Ἄπ. Σημεῖον φθορᾶς εἰς αὐτὸν τὸν ἤχον, διατονικῶς εἶναι τοῦτο Ϙ, καὶ τίθεται φυσικὰ εἰς τὸν Πα, ὅταν δὲ τεθῇ εἰς ἄλλον τόνον ὅστις καὶ ἂν ᾖ, προφέρει τὸν Πα φθόγγον μὲ τὴν ποιότητά του καὶ παραλλαγίζεται τὸ ἐξῆς μέλος ὡς ἀπὸ τοῦ Πα· ὅταν δὲ ἐπὶ τοῦ Ζω τεθῇ αὐτὴ ἢ ἐναρμόνιος φθορὰ Ϙ, τότε τὸ μέλος ὀδεύει τὴν ἐναρμόνιον κλίμακα.

Ἐρ. Οὗτος ὁ ἤχος ὅταν ὀδεύῃ διατονικὸν κλίμακα, ἢ ἐναρμόνιον, ποῖα σημεῖα μαρτυριῶν μεταχειρίζεται;

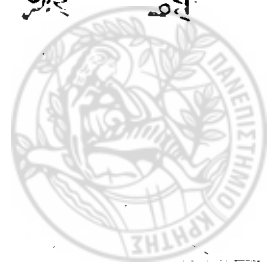
Ἄπ. Σημεῖα μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἤχον, ὅταν ὀδεύῃ τὴν διατονικὴν κλίμακα, εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔχει καὶ ὁ πρῶτος ἤχος κατὰ τὸν τροχόν, καὶ ὁ τέταρτος κατὰ τὸ Διαπασῶν, καὶ ὅταν ὀδεύῃ ἐναρμονίως εἶναι κατὰ τὸ ἐξῆς διάγραμμα.

Ἡ ἐκ τοῦ Διατονικοῦ καὶ Ἐναρμονίου μικτὴ Κλίμαξ.

Φθόγγοι

Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω	Νη	Πα
68	9	7	12	12	3	13	12
Ϙ	ϙ	Ϛ	ϛ	Ϝ	ϝ	Ϟ	ϟ

Μαρτυρίαι

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ τοῦ Πλαγίου Δευτέρου ἤχου.

Ἐρ. Ὁ δὲ ἔκτος τίνα μεταχειρίζεται κλίμακα, καὶ διὰ τί ὠνομάσθη πλάγιος τοῦ δευτέρου;

Ἄπ. Οὗτος ὁ ἤχος κλίμακα μεταχειρίζεται τὴν χρωματικὴν (α), διὸ καὶ ὠνομάσθη πλάγιος τοῦ δευτέρου.

Ἐρ. Ἐχει διαφορὰν ἢ κλίμαξ αὐτοῦ ἀπὸ τὴν κλίμακα τοῦ δευτέρου;

Ἄπ. Αἱ κλίμακες τούτων τῶν δύο ἤχων ἔχουσι μεγάλην διαφορὰν εἰς τὰ χρωματικὰ διαστήματα· ἐπειδὴ ἡ μὲν τοῦ δευτέρου ἤχου κλίμαξ ὀδεύει κατὰ διαφωνίαν τόσον ἐπὶ τὸ βαρὺ, ὅσον καὶ ἐπὶ τὸ ὀξύ, τόνον ἐλάσσονα, καὶ ἐλάχιστον, καὶ μείζονα, ἡ δὲ τοῦ πλαγίου δευτέρου συνίσταται ἀπὸ δύο χρωματικὰ τετράχορδα ὁμοία· Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη Πα· τὰ ὀδεύουσι τὸν πρῶτον φθόγγον ἤχουν τὸν Πα, Βου, τόνον ἐλάχιστον, τὸν δὲ Βου Γα, ἡμιόλιον, ἤχουν 18 ἀριθμὸν, καὶ τὸ Γα Δι, τεταρτημόριον τοῦ μείζονος τόνου, ἤχουν τρία τῶν 12· εἶναι δὲ ὁμοία τὰ δύο τετράχορδα, ἐπειδὴ τὸ Πα Βου διάστημα εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ Κε Ζω, τὸ Βου Γα, ὅμοιον μὲ τὸ Ζω Νη, καὶ τὸ Γα Δι, ὅμοιον μὲ τὸ Ζω Νη, καὶ τὸ Γα Δι, ὅμοιον μὲ τὸ Νη Πα· καὶ ἂν ἦναι χρεια νὰ ὀδεύσῃ καὶ ἄλλο τετράχορδον ἢ ἐπὶ τὸ βαρὺ ἀπὸ τὴν βάσιν του, ἢ ἐπὶ τὸ ὀξύ ἤχουν ἀπὸ τὸν ὑψηλὸν Πα, πάλιν μὲ τὰ αὐτὰ διαστήματα ὀδεύει.

(α) Ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν δεῦτερον ἤχον εὐρίσκειται τὸ χρωματικὸν γένος, ἂν καὶ ἀφέρουσι μεταξύ των κατὰ τὰ χρωματικὰ διαστήματα.

Αἱ δύο Κλίμακες χρωματικαί, ἡ μὲν εἰς
 δύο τετράχορδα, ἡ δὲ εἰς τέσσαρα.

Φθοραὶ χρωματικαί.

3	π'
18	ϝ'
7	ϝ'
12	ϝ'
3	ϝ'
18	ϝ'
7	ϝ'
68	ϝ'

Μαρτυρίαι χρωματικαί.

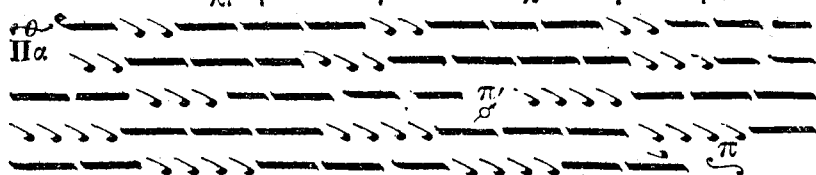
Φθοραὶ χρωματικαί.

3	ϝ'
18	ϝ'
7	ϝ'
12	ϝ'
3	ϝ'
18	ϝ'
7	ϝ'
12	ϝ'
3	ϝ'
18	ϝ'
7	ϝ'
12	ϝ'
3	ϝ'
18	ϝ'
7	ϝ'
12	ϝ'
3	ϝ'
18	ϝ'
7	ϝ'
136	ϝ'

Μαρτυρίαι χρωματικαί.

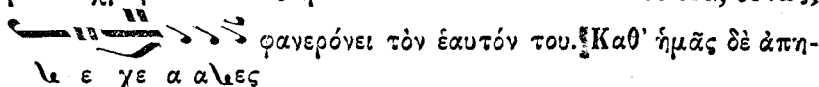

Ἡ τοῦ χρωματικοῦ γένους συνεχῆς παραλλαγή.

Ἐρ. Στιχηραρικῶς πῶς;

Ἄπ. Αὐτὸς ὁ ἦχος κατὰ τὸ στιχηράριον ἔχει ἴσον τὸν Πα, καὶ ἀπηχεῖται κατὰ τοὺς παλαιούς μετ' ὡς λέγεσθαι, ἀπηχούμενος δὲ μετ' αὐτὰ χρωματικά διαστήματα Πα Βου Γα Δι Γα Βου Πα, οὕτως,

φανερόναι τὸν ἑαυτὸν του. Καθ' ἡμᾶς δὲ ἀπηχεῖται μετ' ἴσον τὸ Λε· εἰρμολογικὸς δὲ ὢν, ὀδεύει κατὰ τὴν ἰδέαν καὶ κλίμακα τοῦ δευτέρου ἦχου, καὶ ἔχει ἴσον τὸν Δι, μεταχειριζόμενος τὴν εἰς τὸν δεύτερον ἦχον ἐκτεθεισάν κλίμακα.

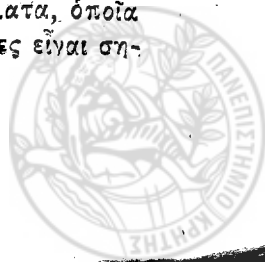
Ἐρ. Σημεῖα μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον εἶναι δύο ταῦτα ς, ἄνωθεν ἢ κάτωθεν τῶν ὁποίων ἐμβαίνουν τὰ σύμφωνα τῶν φθόγγων διὰ τὰς βάσεις· εἰς δὲ τὴν μικτὴν κλίμακα, ἦγουν τὸ διατονικὸν τετράχορδον, ἔχει καὶ τὰς μαρτυρίας διατονικὰς, καθὼς φαίνεται εἰς τὴν ἐξῆς μικτὴν κλίμακα.

Ἐρ. Ποίους δεσπόζοντας φθόγγους ἔχει;

Ἄπ. Δεσπόζοντας δὲ φθόγγους ἔχει στιχηραρικὸς ὢν, τοὺς Δι Πα, καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελῶς δὲ εἰς τὸν Πα, καὶ τελικῶς ἦγουν εἰς τὸ τέλος παντὸς μαθήματος, εἰς τὸν Πα, καὶ εἰς τὸν Δι· κατὰ δὲ τὸ εἰρμολόγιον, ἐπειδὴ ὀδεύει μετ' ἴσον τὴν ἰδέαν καὶ κλίμακα τοῦ δευτέρου ἦχου, ὡς εἶπομεν, ἔχει δεσπόζοντας φθόγγους τοὺς Δι Βου, καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Βου.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ σημεῖα τῶν φθορῶν;

Ἄπ. Σημεῖα τῆς φθορᾶς τοῦ πλαγίου δευτέρου ἦχου εἶναι δύο, τοῦτο ς, τὸ ὁποῖον τίθεται εἰς τὸν Πα, καὶ εἰς τὸν Κε, εἰς τὴν ἀρχὴν δηλαδὴ ἐκάστου τετραχορδου, καὶ τοῦτο ς, τὸ ὁποῖον τίθεται εἰς τὸν Δι, καὶ εἰς τὸν ὑψηλὸν Πα, εἰς τὸ τέλος δηλαδὴ ἐκάστου τετραχορδου· καὶ αὐτὸ μὲν ς, ἐνεργεῖ ἐπὶ τὸ ὄξυ καὶ ὀλίγει ἡμιτόνιον, ἦγουν ἑπτά ἀριθμὸν, μετὰ ταῦτα διαστήματα, ὁποῖα εἶπομεν, καὶ ὅπως τὰ παραστήθουν οἱ ἀριθμοί, οἵτινες εἶναι ση-

μειωμένοι εις τὴν ἐξῆς κλίμακα τοῦ πλαγίου δευτέρου· τοῦτο δὲ σ, ἐνεργεῖ ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ θέλει ἡμιτόνιον, ἤγουν 3 ἀριθμὸν, καὶ τριημιτόνιον 18 ἀριθμὸν, καὶ ἡμιτόνιον 7 ἀριθμὸν· κυριεύει δὲ ὁμοίως καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο κλίμακα ὁλόκληρον, καὶ ἔτι πρὸς.

Ἐρ. Μόνον χρωματικῶς προβαίνει;

Ἄπ. Αὐτὸς ὁ ἦχος μεταχειρίζεται πολλάκις καὶ τὴν ἐξῆς μικτὴν κλίμακα, Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη Πα· ἡ ὁποία τὸ μὲν πρῶτον τετράχορδον ἔχει χρωματικὸν μετὰ τὰ ῥηθέντα διαστήματα, τὸ δὲ δεῦτερον διατονικόν· καὶ πάλιν τὸ ἀνάπαλιν· Πα Νη Ζω Κε Δι Γα Βου Πα.

Αἱ τρεῖς μικταὶ κλίμακες τοῦ Πλαγίου Δευτέρου ἦχου,

68	12	18	3	12	9	7	12
σ	ρ	λ	δ	κ	ζ	ν	π

68	9	7	12	12	7	18	3
π	ζ	ν	δ	κ	ρ	λ	σ

68	9	7	12	7	18	3	12
π	ζ	ν	λ	δ	κ	ρ	σ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ΄.

Περὶ τοῦ Βαρέως ἤχου.

Ἐρ. Ὁ ἑβδομος ἤχος πῶς ὀδεύει ;

Ἄπ. Ὁ ἑβδομος ἤχος ὅταν ὀδεύῃ διατονικῶς κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα, εἶναι καὶ λέγει πλάγιος τοῦ τρίτου, ἐπειδὴ ὁ διατονικός τρίτος ἤχος, τοῦ ὁποίου ἡ βάσις εἶναι εἰς τὸν Γα, εἰς αὐτὸν πλαγιάζει καὶ ἀναπαύεται· οὗτος δὲ ὁ ἤχος ὠνομάσθη ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Μουσικοὺς βαρὺς, ὡς ἔχων τὴν βάσιν του εἰς τὸν Ζω, ἐπειδὴ τὸ ἴσον του τόσον εἰς τὴν διατονικὴν κλίμακα τοῦ Διαπασῶν, ὅσον καὶ εἰς τὸν τροχόν, εἶναι τὸ βαρύτετον ἀπὸ ὅλα τὰ ἴσα τῶν λοιπῶν ἤχων.

Ἐρ. Τὸ παπαδικὸν μέλος αὐτοῦ πῶς προβαίνει ;

Ἄπ. Ὁ παπαδικὸς βαρὺς ἤχος ἔχει ἴσον τὸν Ζω, καθὼς παραστήνεται μὲ τὰ διαστήματα τοῦ Διαπασῶν συστήματος· ὅταν δὲ βαδίξῃ στιχηραρικῶς, ἢ εἰρμολογικῶς, τότε θέλει κλίμακα ἐναρμόνιον, καὶ πάλιν ἔχει ἴσον τὸν ἴδιον Ζω· πλὴν καθὼς παραστήνεται μὲ τὰ διαστήματα τοῦ τροχοῦ· δηλαδὴ βαρύτερον ἡμιτόνου· καὶ ἐπειδὴ οὗτος ὁ ἐναρμόνιος Ζω, (διότι εἰς αὐτὸν εὐρίσκονται καὶ Χερουβικά καὶ ἄλλα μαθήματα τῶν παλαιῶν διδασκάλων) συγκρινόμενος μὲ τὸν Ζω, τοῦ Διαπασῶν, δὲν εἶναι στερεός, ἐπεὶ καὶ τὰ διαστήματα, τὰ ὁποῖα παραστήνονται ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἐναρμόνιον λέγω Ζω, εἶναι ὅμοια μὲ τὰ διαστήματα τοῦ Γα Δι, Δι Κε, ἐπὶ τούτῳ διὰ τὴν εὐκολίαν τῶν μαθητῶν, μεταφέρεται τὸ ἴσον στιχηραρικοῦ καὶ εἰρμολογικοῦ βαρέως ἤχου εἰς τὸν Γα.

Ἐρ. Πῶς ἀπηχεῖται κατὰ τοὺς παλαιούς ;

Ἄπ. Ἀπηχεῖται δὲ ὁ βαρὺς ἤχος κατὰ τοὺς παλαιούς μὲ τὸ ἄλλες καὶ μετρούμενος μὲ τὰ Γα Βου Γα, ἐναρμόνια διαστήματα, οὕτω, $\overset{\text{Γα}}{\text{Γα}} \overset{\text{Βου}}{\text{Βου}} \overset{\text{Γα}}{\text{Γα}}$ ἐφάνέρωσε τὸν ἑαυτὸν του.

Ἐρ. Καθ' ἡμᾶς δὲ πῶς ἀπηχεῖται ;

Ἄπ. Καθ' ἡμᾶς δὲ ἀπηχεῖται μὲ μόνον τὸ Λε , τὸ ὁποῖον ζητεῖ προφορὰν σοβαρὰν καὶ ἡγεμονικὴν.

Ἐρ. Ποιοὶ φθόγγοι κυριεύουσι τὸ ἐναρμόνιον ;

Ἄπ. Κυριεύουσι δὲ τὴν μελωδίαν τοῦ ἐναρμονίου βαρέως ἤχου οἱ φθόγγοι Ζω, Δι, Γα, καὶ εὐθὺς ἅμα ἀρχίσῃ ἀγαπᾷ νὰ δεικνῇ

τὸν Βου δίεσιν, καὶ τὸν Ζω ὕφρσιν καταλήγει δὲ ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, καὶ ἐνίοτε εἰς τὸν Νη, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Γα· καὶ ταῦτα τὰ ιδιώματα τὰ φυλάττει τόσον εἰς τὸ στιχηρὰρικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ εἰρμολογικὸν εἶδος· ἐνίοτε ὁμως εἰς τὸ εἰρμολογικὸν εἶδος· ἐνίοτε ὁμως εἰς τὸ εἰρμολογικὸν μεταχειρίζεται διατονικὴν κλίμακα, καὶ τότε καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελῶς δὲ εἰς τὸν Πα, καὶ εἰς τὸν Ζω, καὶ τελικῶς εἰς τὸν Ζω.

Ἐρ. Τίνα διαφορὰν ἔχει ἀπὸ τὸν ἑναρμόνιον τρίτον;

Ἄπ. Ὁ ἑναρμόνιος βαρὺς ἤχος μ' ὄλον ὅτι ἔχει τὴν αὐτὴν βάσιν μὲ τὸν ἑναρμόνιον τρίτον ἤχον, διαφέρει ὁμως ἀπὸ αὐτὸν κατὰ τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους, καὶ κατὰ τὰς ἀτελεῖς καὶ τελικὰς καταλήξεις· ἐπειδὴ ὁ μὲν βαρὺς ἤχος ἔχει δεσπόζοντας φθόγγους τοὺς Δι Γα, ὁ δὲ τρίτος τοὺς Κε, Πα· καὶ ὁ μὲν βαρὺς καταλήγει ἀτελῶς εἰς τὸν Δι, καὶ τελικῶς εἰς τὸν Γα· ὁ δὲ τρίτος ἐντελῶς εἰς τὸν Κε, καὶ ἀτελῶς εἰς τὸν Πα, καὶ τελικῶς εἰς τὸν Γα.

Ἐρ. Τίνα σημεῖα ἔχει;

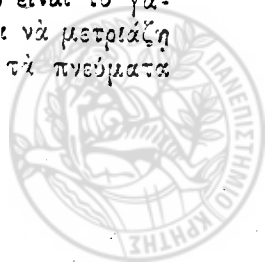
Ἄπ. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς εἰς τὸν βαρὺν διατονικὸν ἤχον εἶναι τοῦτο ξ, καὶ τίθεται εἰς τὸν ὑψηλόν, Ζω, εἰς δὲ τὸν ἑναρμόνιον τοῦτο ϑ, τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ ὁ ἑναρμόνιος τρίτος ἤχος, ὅταν ὀδεύῃ ἀρμονικῶς, τίθεται δὲ αὐτὴ ἢ ἑναρμόνιος φθορὰ εἰς τὸν ὑψηλόν Ζω, διὰ τὴν ὕφρσιν τοῦ ὑψηλοῦ Ζω, τὴν ὁποίαν ὀλεῖ νὰ προφέρωμεν, ὅταν ὀδεύῃ ἀρμονικῶς· ἀπὸ τὸν ὁποῖον μὲ τὰ διαστήματα τοῦ τροχοῦ ἐπὶ τὸ βαρὺ ὀδεύων, εὐρίσκειται ὁ Ζω ὕφρσις· ἐπειδὴ ὁ κάτω Ζω μὲ τὰ διαστήματα τοῦ τροχοῦ παραστήνεται ὕφρσις, καθὼς αὐτὴ ἢ φθορὰ ϑ, εἰς ὅποιον ἄλλον τόνον ἤθελε τεθῆ, ζητεῖ ἐπὶ μὲν τὸ δξὺ τόνους δύο μείζονας, ἐπὶ δὲ τὸ βαρὺ τεταρτημόριον τοῦ μείζονος τόνου, καὶ δύο μείζονας ὡς ἡ φυσικὴ αὐτῆς κλίμαξ.

Ἐρ. Τὰ δὲ σημεῖα τῶν μαρτυριῶν ποῖα;

Ἄπ. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς τὸν βαρὺν ἤχον εἶναι τὰ αὐτὰ· ὅσα ἔχουσιν ὁ τρίτος ἤχος διὰ τὸ ἑναρμόνιον, καὶ ὁ τέταρτος διὰ τὸ διατονικόν· ἐπειδὴ αἱ μαρτυρίαι ἀκολουθοῦσι τὰς φθορὰς.

Ἐρ. Ὅποιον χαρακτῆρα ὕφους ἔχει;

Ἄπ. Ὁ χαρακτῆρ τοῦ ἑναρμονίου βαρέος ἤχου εἶναι τὸ γα-ῖνιον, τὸ εἰρηνικόν, καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ μετριάξῃ τὸ ὀρμητικόν τοῦ τρίτου ἤχου, καὶ νὰ κατακομιζῇ τὰ πνεύματα

των ἀκροατῶν ὁ δὲ τοῦ διατονικοῦ βαρέος ἤχου εἶναι τὸ ἡδονικὸν καὶ τερπνόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄.

Περὶ τοῦ Πλαγίου Τετάρτου ἤχου

Ἐρ. Ὁ ὄγδοος πῶς ὀνομάζεται ;

Ἀπ. Ὁ ὄγδοος ἤχος, ἡ βᾶσις τοῦ ὁποίου εἶναι εἰς τὸν Νη, ὠνομάσθη πλάγιος τοῦ τετάρτου· διότι ὁ τέταρτος παπαδικὸς ἤχος, τοῦ ὁποίου ἡ βᾶσις εἶναι εἰς τὸν Δι, (ἤγουν τέσσαρας τόνους δεξιτέρως) εἰς αὐτὸν πλαγιάζει καὶ ἀναπαύεται· διὸ καὶ ἐκλήθη πλάγιος αὐτοῦ.

Ἐρ. Ποίαν Κλίμακα μεταχειρίζεται ;

Ἀπ. Ἡ Κλίμαξ τοῦ πλαγίου τετάρτου ἤχου εἶναι ἡ διατονικὴ, κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα· πολλάκις ὁμως βαδίζει καὶ κατὰ τὸ τετράχορδον σύστημα, ὃ ἐστὶ, κατὰ τριφωνίαν, διὰ μέσου τῆς ὁποίας, μὲ τρεῖς τόνους, ἢ ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἢ ἐπὶ τὸ δεξιόν, ἀναφαίνεται τὸ αὐτὸ μέλος· ὅταν δὲ ψάλληται τριφωνος, δηλαδή ὅταν ἔχη ἴσον τὸν Γα, ἀντὶ τοῦ Νη, τότε τὸ μὲν ἴσον εἶναι τρεῖς τόνους δεξιότερον ἀπὸ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ βᾶσιν· τὸ μέλος ὁμως ὀδεύει ἀπὸ τοῦ Γα, ὡς ἀπὸ τοῦ Νη, τοῦτ' ἐστὶν ὀδεύει κατὰ τριφωνίαν διατονικήν.

Ἐρ. Πῶς ἀπηχεῖται ;

Ἀπ. Ἀπηχεῖται οὗτος ὁ ἤχος κατὰ τοὺς παλαιούς μὲ τὸ Λεάγια· τὸ ὁποῖον ἀπηχεῖται μὲ τὰ διατονικὰ διαστήματα, Νη, Πα, Βου, Νη, Νη· οὕτω $\gamma \text{---} \overset{\text{||}}{\text{---}} \text{---} \text{---} \text{---} \gamma$ καὶ φανερόναι τὸν

$\delta \lambda \epsilon \alpha \quad \gamma \iota \quad \epsilon \delta$

ἐαυτὸν του· ψάλλεται δὲ μὲ προφορὰν σοβαρὰν καὶ ἡγεμονικὴν· καθ' ἡμᾶς δὲ ἀπηχεῖται μὲ μόνον τὸ λε, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐκφωνῆται μὲ τὴν αὐτὴν προφορὰν.

Ἐρ. Ποίους κυριεύοντας φθόγγους ἔχει ;

Ἀπ. Κυριεύοντας δὲ φθόγγοι εἰς αὐτὸν τὸν ἤχον στιχηραρικῶς καὶ εἰρμολογικῶς, ὅταν μὲν ἔχη ἴσον τὸν Νη, εἶναι οἱ Νη, Βου, Δι· ἐπειδὴ εὐθύς ἅμα ἀρχίσῃ, ἀγαπᾷ νὰ βαδίζῃ εἰς τὸν Βου, καὶ ποτὲ μὲν ἐπιστρέφει εἰς τὸ ἴδιον ἴσον του, ποτὲ δὲ ἀναβαίνει εἰς τὸν Δι, καὶ εἰς τὸν Νη· καταλήγει δὲ ἀτελῶς μὲν, εἰς τὸν Δι, καὶ εἰς τὸν Βου, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Νη, καὶ εἰς τὸν Βου· πολλάκις ὅταν δὲ ἔχη ἴσον τὸν Γα, τότε δεσπόζοντας φθόγγους

ἔχει τοὺς Γα, Δι, Ζω· καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Γα.

Ἐρ. Ποῖα σημεῖα φθορᾶς ἔχει;

Ἄπ. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς εἰς τὸν πλάγιον τοῦ τετάρτου ἤχον εἶναι τοῦτο ρ, τὸ ὁποῖον τίθεται εἰς τὸν Νη, εἰς δὲ τὴν ἐπὶ τὸ ὄξυ ἀντιφωνίαν αὐτοῦ τοῦτο ϕ· διαφέρουσι δὲ αὐταὶ αἱ δύο φθοραὶ κατὰ τὸ σύστημα, ἐπειδὴ αὐτὴ μὲν ρ, τρεῖς τόνους ἐπὶ τὸ βαρὺ παραστήνει μέλος τοῦ Νη, αὐτὴ δὲ ϕ, τρεῖς τόνους ἐπὶ τὸ βαρὺ δεικνύει μέλος τοῦ Δι.

Ἐρ. Σημεῖα μαρτυριῶν ποῖα;

Ἄπ. Σημεῖα μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἤχον δὲν εἶναι ἄλλα, παρὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διωρίσθησαν καὶ διὰ τὸν τέταρτον ἤχον· ὅταν δὲ αὐτὴ ἡ φθορὰ ρ, τεθῇ εἰς τὸν Γα, τότε καὶ τὰ σημεῖα τῶν μαρτυριῶν γίνονται διάφορα, καθὼς φαίνεται εἰς τὴν ἐξῆς κλίμακα.

Ἡ κατὰ τριφωνίαν διατονικὴ Κλίμαξ.

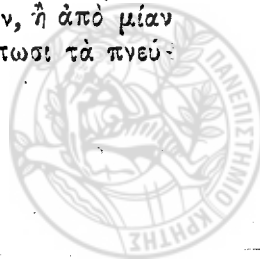
ϕ	ρ	ρ	ϕ	ρ	ρ	ϕ	ρ
ϕ	ρ	ρ	ϕ	ρ	ρ	ϕ	ρ
12	9	7	12	9	7	12	9
Νη	Πα	Βου	Γα ρ	Πα	Βου	Γα	Δι

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ΄.

Περὶ Φθορῶν.

Ἐρ. Μὲ ποίαν μέθοδον ἠμποροῦν οἱ διδάσκαλοι εἰς ἓν μάθημα νὰ μετατρέπῃσι (νὰ μεταβάλλωσι) πρὸς ἡδηκοίαν τὸ διατονικὸν εἰς χρωματικόν, ἢ τὸ χρωματικὸν εἰς ἐναρμόνιον, ἢ τὸ ἐναρμόνιον εἰς χρωματικόν, καὶ ὅπως ἄλλως θέλουσι;

Ἄπ. Οἱ μουσικοὶ ἐπειδὴ ἔγνώρισαν ὅτι τὸ μονότροπον ἦθος ἐνός ἤχου, ὅταν διαμένῃ ἐπὶ πολὺ, ὅσον καὶ ἂν ᾖ καλόν, προξενεῖ βέβαια χορτασμόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον γεννᾶται ἡ δυσαρέσχεια καὶ ἀηδία εἰς τὸν ἀκροατὴν· διὰ τοῦτο ἐπενόησαν εἰς τὴν Μουσικὴν τὰς φθορὰς, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ μία μέθοδος, διὰ μέσου τῆς ὁποίας μεταβαίνουσιν ἀπὸ ἑνα ἤχον εἰς ἄλλον, ἢ ἀπὸ μίαν κλίμακα εἰς ἄλλην, ὥστε διὰ τῆς ποικιλίας νὰ τέρπῃσι τὰ πνεύ-

ματα τῶν ἀκροατῶν, καὶ νὰ τὰ καταστήνουν νεαρὰ καὶ προσεκτικὰ, ἐξαλείφοντες τὴν ἀηδίαν καὶ δυσαρέσκειαν, τὴν ὁποίαν προξενεῖ τὸ μονότροπον ἐκτεταμένον ἦθος (μέλος) ἐνὸς μόνου ἤχου.

Ἐρ. Ταῦτα πῶς καὶ μὲ ποῖα σημεῖα εὐκολύνονται;

Ἀπ. Διὰ τῶν κλίμακων, αἱ ὁποῖαι προβαίνουν μὲ φθοράς.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ φθορά;

Ἀπ. Ἡ φθορά εἶναι παύσις τοῦ ψαλλομένου μέλους οἰουδήτινος ἤχου, ἢ συστήματος, καὶ ἀρχὴ διαφοροῦ μέλους εἰς ἄλλον τινὰ ἦχον, ἢ εἰς ἄλλην κλίμακα· λύσις δὲ εἶναι ἐναλλαγὴ τοῦ μέλους τῆς ἐπικρατούσης φθορᾶς, ἢ κλίμακος, καὶ ἐπιστροφή εἰς τὸν πρότερον φθορᾶς ψαλλόμενον ἦχον ἢ εἰς ἄλλον, ἢ ἐν γένει εἰς ἕτερον σύστημα.

Ἐρ. Τί φανερώνει;

Ἀπ. Ἡ φθορά φανερώνει τὴν κλίμακα τοῦ συστήματος, ἢ τοῦ μέλους· ὅθεν ὅπου εὐρίσκεται τις φθορά, ἐκεῖθεν ἀρχεται ἡ κλίμαξ τοῦ μέλους αὐτῆς· ὅταν δὲ πάλιν ἡ κλίμαξ θέλῃ δέσιν καὶ λύσιν, εἰς τὴν δέσιν ἐμβαίνει τὸ σημεῖον τῆς φθορᾶς, καὶ γίνεται ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς τοῦ ἤχου μετὰ τὴν φθορὰν· πολλάκις ὁμοῦ συμπίπτει καὶ εἰς τὴν φθορὰν αὐτὴν· εἰς δὲ τὴν λύσιν ἐμβαίνει τὸ σημεῖον τῆς τυχούσης ἄλλης κλίμακος, καὶ γίνεται πάλιν ἡ μεταβολὴ τοῦ ἤχου ὕστερον ἀπὸ τὸ σημεῖον τῆς φθορᾶς, εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ, κατὰ τὴν περίστασιν· ἐπειδὴ ὅταν τεθῇ ἡ φθορὰ ὄχι εἰς τὸν φυσικὸν τόπον, ἀλλὰ εἰς ἄλλον τόνον, τότε ἀφίεται ὁ φθόγγος ἐκείνου τοῦ τόνου, καὶ ἀντ' ἐκείνου λέγεται ὁ φθόγγος, τὸν ὁποῖον φανερώνει ἡ φθορὰ, λοιπὸν τότε καὶ τὰ φυσικὰ διαστήματα τῆς κλίμακος ἀλλάζουσι, τὰ ὅποια ἤμποροῦν νὰ μεταβάλωσι τὸν ἦχον, καθὼς γίνεται φανερόν ἀπὸ τὸ ἐξῆς διάγραμμα.

Ἡ φυσικὴ Κλίμαξ.

68	9	7	12	9	7	12	12
68	12	9	7	12	9	7	12

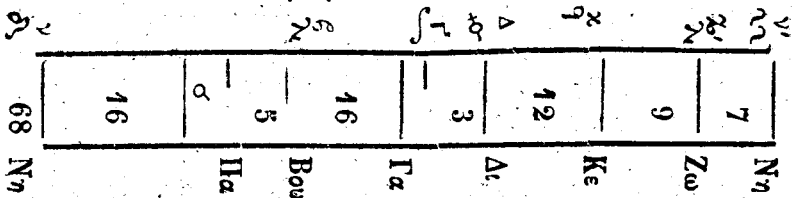
Ἡ φθορικὴ Κλίμαξ.

Ἐρ. Ὅλαι αἱ φθοραὶ τοῦ συστήματος δεκατρεῖς μόνον εἶναι ἢ καὶ ἄλλαι;

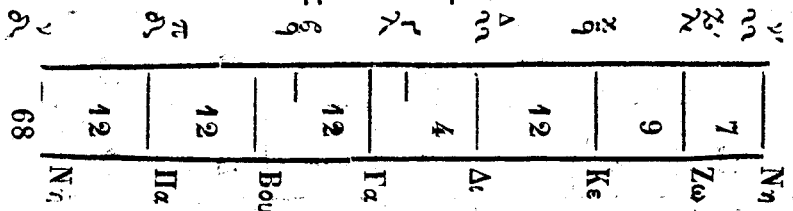
Ἄπ. Ἐκτὸς τῶν δεκατριῶν σημείων τῶν φθορῶν, τὰ ὅποια ἀνεφέραμεν εἰς τοὺς ὀκτῶ ἤχους, εἶναι καὶ ἄλλα πέντε τὰ ἐξῆς σ^{α} σ^{β} σ^{γ} σ^{δ} σ^{ϵ} . ἐκ τῶν ὁποίων τὸ σ^{α} , εἶναι χρωματικόν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐναρμόνια· καὶ τοῦτο μὲν σ^{α} , ἐνεργεῖ ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ ὀρίζει διαστήματα τέσσαρα· οἷον, ὅταν τεθῆ εἰς τὸν Δι, θέλει τὸν Γα δίσειν, καὶ τὸν Βου εἰς τὴν φυσικὴν βᾶσιν τοῦ διατονικοῦ, καὶ πάλιν τὸν Πα δίσειν, καὶ τὸν Νη, εἰς τὴν φυσικὴν βᾶσιν του· ἔχει δὲ ποιότητα τοῦ λαλαῶ, ἡγουν τοῦ χρωματικοῦ Δι, ἂν δὲ τεθῆ εἰς ἄλλον τόνον, τότε ἐκεῖνον τὸν τόνον τὸν λέγομεν Δι, μὲ τὰ ἴδια διαστήματα, τὰ ὅποια εἶπομεν ἄνωθεν ἀπὸ τὸν Δι· ἐπὶ τὸ ὄξυ δὲ ὁδεύει διατονικῶς· κατὰ τὸ ἐξῆς διάγραμμα.

Ἡ φθορικὴ κλίμαξ τοῦ Δι.

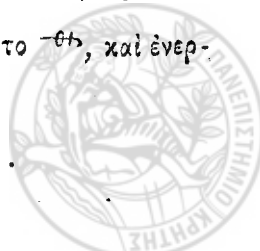

Ἡ δὲ φθορά, τῆς ὁποίας τὸ σημεῖον εἶναι τοῦτο σ^{α} , εἰς ὅποιον τόνον ἤθελε τεθῆ δεικνύει ποιότητα τοῦ λαλαῶ, οἷον τοῦ Γα, ἐνεργεῖ δὲ καὶ αὐτὴ ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ ὀρίζει διαστήματα τέσσαρα, θέλει δὲ νὰ καταβαίη τὸν πρῶτον φθόγγον τριτημόριον τοῦ μείζονος τόνου, (ἡγουν τέσσαρα τῶν δώδεκα)· τοὺς δὲ λοιποὺς τρεῖς τόνους μείζονας ἀπὸ τὸν Δι ἐπὶ τὸ ὄξυ ὁδεύει διατονικῶς· ὡς τὸ παρὸν διάγραμμα.

Ἡ ἐναρμόνιος κλίμαξ τοῦ Δι

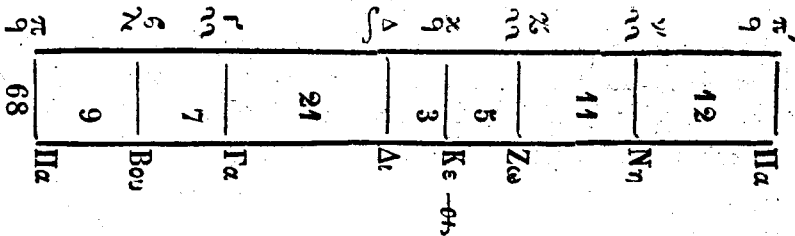

Ἡ δὲ φθορά, τῆς ὁποίας τὸ σημεῖον εἶναι τοῦτο σ^{β} , καὶ ἐνεργ-

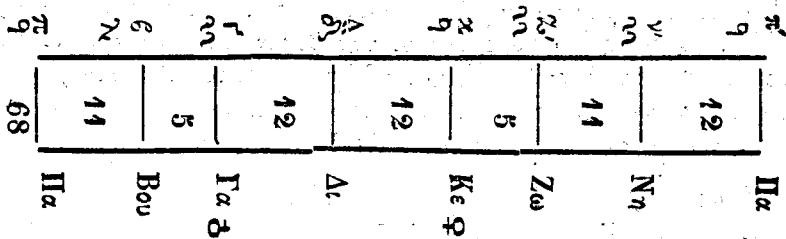

γεί ένα τόνον ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ ἕνα τόνον ἐπὶ τὸ ὀξύ, οἷον, ὅταν ἦναι εἰς τὸν φθόγγον τοῦ Κε, θέλει νὰ καταβαινῆ τὸν πρῶτον φθόγγον, ἤγουν τὸν Δι δίεσιν, τὸν δὲ Γα, εἰς τὸν τόπον του· ἐπὶ τὸ ὀξύ δὲ τὸν Ζω ὕφρσιν, τὸν δὲ Νη, εἰς τὸν τόπον του· τὰ αὐτὰ διαστήματα φυλάττει, ὅταν τεθῆ καὶ εἰς τὸν φθόγγον τοῦ Γα, παρομοίως καὶ εἰς ἄλλον.

Ἡ ἐναρμόνιος Κλίμαξ τοῦ Κε.

Αἱ δὲ λοιπαὶ δύο φθοραὶ τῶν ὁμοίων τὰ σημεῖα εἶναι ταῦτα Φ, φ, ἡ μὲν ἐξ αὐτῶν, εἰς ὅποιον τόνον ἤθελε τεθῆ, ἐνεργεῖ ἕνα καὶ μόνον τόνον ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἤγουν ὅταν τεθῆ εἰς τὸν φθόγγον τοῦ Κε, ζητεῖ τὸν φθόγγον τοῦ Ζω ὕφρσιν ἡ δὲ φ, ὅταν τεθῆ εἰς τὸν Γα, θέλει τὸν πρῶτον φθόγγον ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἤγουν τὸν Βου δίεσιν· τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἔχουσιν, ὅταν τεθῶσι καὶ εἰς ἄλλον φθόγγον· ὡς τὸ παρὸν διάγραμμα.

Ἐρ. Αἱ φθοραὶ ὅλαι πόσαι εἶναι;

Ἀπ. Ὅλαι ὁμοῦ αἱ φθοραὶ εἶναι δεκαοκτώ, καὶ εἶναι αὗται.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιροῦνται;

Ἀπ. Εἰς τρία· εἰς διατονικὰς, χρωματικὰς, καὶ ἐναρμονίους.

Ἐρ. Πόσαι εἶναι διατονικαί;

Ἀπ. Διατονικαὶ εἶναι ὀκτώ.

Ἐρ. Ὅσαι χρωματικά;

Ἀπ. Χρωματικά πέντε $\theta \cdot \sigma \cdot \phi \cdot \rho \cdot \delta$.

Ἐρ. Ὅσαι ἐναρμόνιοι;

Ἀπ. Καὶ ἐναρμόνιοι πέντε $\sigma \cdot \rho \cdot \phi \cdot \rho \cdot \theta$.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ μαρτυριῶν.

Ἐρ. Αἱ δὲ μαρτυρίαι τίνα δύνανται ἔχουσι;

Ἀπ. Αἱ μαρτυρίαι μαρτυροῦσιν ἢ τὸν ἦχον, ἢ τὸ μέλος· καὶ ἐκεῖναι ὅπου μαρτυροῦσι τὸν ἦχον πάντοτε γράφονται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους, αἵτινες εἶναι ἐγγέα τὸν ἀριθμὸν.

Ἡ τοῦ πρώτου ἤχου

ζ
 η

Ἡ τοῦ δευτέρου ἤχου

ω

Ἡ τοῦ τρίτου ἤχου

$\iota \eta \eta \dots$

Ἡ τοῦ τετάρτου ἤχου

ζ
 $\delta \lambda$

Ἡ τοῦ πλαγίου πρώτου ἤχου

$\lambda \eta$

Ἡ τοῦ πλαγίου δευτέρου ἤχου

$\lambda \pi$

Ἡ τοῦ βαρέος ἤχου

ω

Ἡ τοῦ πλαγίου τετάρτου

$\lambda \delta \lambda \eta \eta \lambda \delta \lambda$

Καὶ ἡ τοῦ λεγομένου (Λέγεται)

λ

Ἐρ. Αἱ μαρτυρίαι αὗται μόναι φανερόνουσι τὴν βάσιν τῶν στίχων;

Ἀπ. Ἐπειδὴ δὲν φανερόνουσι τὴν βάσιν στερεὰν, διὰ τοῦτο προσθέτεται καὶ ἡ συλλαβὴ τοῦ φθόγγου, διατονικῶς μὲν χωρὶς φθορᾶς, χρωματικῶς δὲ μετὰ τὴν φθορᾶν, διὰ τὴν κάμνην γνωστὴν τὴν βάσιν καὶ τὴν κλίμακα τοῦ καθενὸς ἤχου, οὕτω.

Ἡχος	ζ η	Κε ἢ ἦχος	ζ η	Πα.
Ἡχος	ω	Δι ἢ ἦχος	ω	Βου
Ἡχος	$\iota \eta$	Γα.		
Ἡχος	$\lambda \eta$	Πα.		
Ἡχος	$\lambda \pi$	Πα ἢ ἦχος	$\lambda \pi$	Βου
Ἡχος	ω	Ζω ἢ ἦχος	ω	Γα
Ἡχος	$\lambda \delta \lambda$	Νη ἢ ἦχος	$\lambda \delta \lambda$	Γα
Ἡχος	λ	Βου.		

Ἐρ. Αἰμαρτυρίαὶ αἰτινες φανερόνουσι τὸ μέλος ποίας ποιότητ. εἶναι;

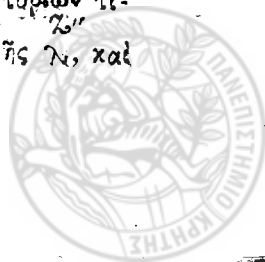
Ἄπ. Αἱ μαρτυρίαὶ αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦσι τὸ μέλος εἶναι ἡ διατονική, ἡ χρωματική, ἡ ἐναρμόνιος· πᾶσα δὲ μαρτυρία ἔχει δύο μέρη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἐν εἶναι σημεῖον, τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ τὴν ποιότητα τοῦ μέλους, τὰ δὲ ἄλλο εἶναι τὸ πρῶτον γράμμα τῶν ἐπτὰ συλλαβῶν τῶν φθόγγων, τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ τὴν βάσιν τοῦ καθενὸς τόνου τῆς κλίμακος, ἡ γουν ταύτης τῆς μαρτυρίας π η , τοῦτο η εἶναι τὸ σημεῖον, τὸ ὁποῖον φανερόνει τὴν ποιότητα τοῦ μέλους· τοῦτο δὲ π , εἶναι τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ Π α φθόγγου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ βάση.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ σημεῖα τῶν διατονικῶν;

Ἄπ. Σημεῖα τῶν διατονικῶν μαρτυριῶν εἶναι τὰ ἐξῆς ἐπτὰ· σ δ . η . λ . ρ . δ . ϵ . ζ τὰ ὁποῖα μαρτυροῦσι τὰ διαστήματα τοῦ μέλους, τὰ δὲ σύμφωνα τῶν συλλαβῶν τῶν φθόγγων, τὰ ὁποῖα τίθενται ἄνωθεν, ἢ κάτωθεν ἀπὸ αὐτὰ, μαρτυροῦσι τὴν βάσιν τῆς κλίμακος τοῦ ἡγουν αὐτῆς τῆς μαρτυρίας λ , τοῦτο λ μαρτυρεῖ ἀνάβασιν ἐλάχιστος, καὶ τοῦτο ϵ μαρτυρεῖ τὸν τόπον τῆς κλίμακος, δηλαδή δεύτερος ἀπὸ τοῦ Π α.

Ἐρ. Κατὰ ποίαν τάξιν βάλλονται;

Ἄπ. Τὰ πρῶτα γράμματα τῶν συλλαβῶν τῶν φθόγγων ἐμβαίνουν ἀπὸ τὸ ἄνω μέρος τῶν μαρτυριῶν εἰς ὄλον τὸ Διαπασῶν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἄρχεται ἀπὸ τῆς η καὶ καταβαίνει ἕως τῆς ρ , εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἐπὶ τὸ βαρὺ Διαπασῶν ἐμβαίνουν ἀπὸ τὸ κάτω μέρος τῶν μαρτυριῶν, τὸ ὁποῖον ἄρχεται ἀπὸ τῆς η καὶ καταβαίνει ἕως τῆς κάτω μαρτυρίας ρ · καὶ μ' ὄλον ὅτι εἰς τόσῃν ἀνάγκην δὲν καταντῶμεν καμμίαν φορὰν, ὥστε νὰ φθάσωμεν ἕως τὸ κάτω ρ , ἀλλ' οὔτε εἰς τὸ ὑπέρτατον μέρος τῆς ἐνταῦθα ἐκτεθειμένης κλίμακος, πλὴν διὰ σαφήνειαν ἀναφέρομεν ταῦτα πρὸς κατάληψιν· πάλιν εἰς τὸ δεύτερον ἐπὶ τὸ δ ξυ Διαπασῶν, ἐμβαίνουν τὰ γράμματα ἀπὸ τὸ ἐν μέρος τῶν μαρτυριῶν μὲ μίαν ὀξείαν, τὸ ὁποῖον ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ ρ · ἡ γουν ταύτης τῆς μαρτυρίας λ , καὶ ἀναβαίνει ἕως τῆς η , εἰς δὲ τὸ τρίτον ἐπὶ τὸ ὀξύτερον Διαπασῶν, πάλιν ἄνωθεν τῶν μαρτυριῶν τίθενται, πλὴν μὲ δύο ὀξείας, τὸ ὁποῖον ἄρχεται ἀπὸ τῆς λ , καὶ

ἀναβαίνει ἕως τῆς ^{κ''} ῥ, ὡς τὸ παρὸν παράδειγμα, ^{κ'' γ'' π'' ε'' ρ''} λ, λ, ρ, λ, λ,
^{δ', ρ'} δ', ρ.

Ἐρ. Εἰς τὰς χρωματικὰς μαρτυρίας ποῖα σημεῖα βάλλονται;

Ἄπ. Εἰς δὲ τὰς χρωματικὰς μαρτυρίας διὰ τὴν κλίμακα τοῦ δευτέρου ἤχου εἶναι ταῦτα τὰ σημεῖα $\curvearrowright$ ρ. εἰς δὲ τὴν τοῦ πλαγίου δευτέρου ταῦτα $\curvearrowleft$ ρ. τὰ ὁποῖα τέσσαρα σημεῖα δέχονται τὰ γράμματα τῶν συλλαβῶν τῶν φθόγγων ἀνωθεν ἢ κάτωθεν, καθὼς καὶ τὰς ὀξεῖας παρομοίως, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω διὰ τὰς διατονικὰς μαρτυρίας.

Ἐρ. Αἱ δὲ μαρτυρίαι τοῦ ἐναρμονίου ποῖαι;

Ἄπ. Αἱ δὲ μαρτυρίαι τοῦ ἐναρμονίου γένους, αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦσι τὸ μέλος ἴδια σημεῖα μαρτυριῶν δὲν ἔχουσιν, ἐκπληροῦνται δὲ τούτων ἢ χρεῖα μὲ τὰ σημεῖα τῶν διατονικῶν μαρτυριῶν, ὡς εἶπομεν ἀνωθεν.

Ἐρ. Ὅπου καὶ ἂν ἦναι βάλλονται ἡ ὄχι;

Ἄπ. Γενικῶς αἱ μαρτυρίαι, αἵτινες μαρτυροῦσι τὸ μέλος, γράφονται εἰς μὲν τὴν ἀρχὴν, διὰ νὰ φανερώσωσι τὴν βᾶσιν καὶ τὰ διαστήματα τῶν χαρακτήρων, εἰς δὲ τὴν μέσσην καὶ τὸ τέλος γράφονται, διὰ βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ Μελοποιίας.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ μελοποιία;

Ἄπ. Μελοποιία εἶναι δύναμις κατασκευαστικὴ μέλους.

Ἐρ. Διαφέρει ἀπὸ τὴν μελωδίαν;

Ἄπ. Διαφέρει, ἐπειδὴ ἡ μελωδία εἶναι ἀπαγγελία μέλους, ἡ δὲ μελοποιία εἶναι ἕξις ποιητικὴ.

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ ἔργον τῆς μελοποιίας;

Ἄπ. Ἡ μελοποιία διακρίνει τόπους τρεῖς τῆς φωνῆς, ὑπατοειδῆ, (ἣτις λέγεται βαρεῖα Διαπασῶν) μεσοειδῆ, (μέσση Διαπασῶν) καὶ νητοειδῆ, (ὀξεῖα Διαπασῶν) καὶ ἡ μὲν ὑπατοειδῆς μελοποιία εἶναι τὰ ἀπὸ τοῦ Πα, ἐπὶ τὸ βαρὺ ὀδεῦον μέλος, νητοειδῆς δὲ τὸ ἀπὸ τοῦ ὕψηλοῦ Ζω, τῆς μέσης Διαπασῶν ἐπὶ τὸ ὀξύ προβαῖνον, καὶ μεσοειδῆς, τὸ ἀπὸ τοῦ Πα, μέχρι πρὸς τὸν ὕψηλόν ^{ζ'} λ, διοδεῦον· ἰδοὺ καὶ ἡ τούτων Κλίμαξ.

Οξεία Διαπασών

Μέση Διαπασών

Χαρπεία Διαπασών

12	Πα
7	Νη
9	Ζω
12	Κε
12	Δι
12	Γα
7	Βου
9	Πα
12	Νη
7	Ζω
9	Κε
12	Δι
12	Γα
7	Βου
9	Πα
12	Νη
7	Ζω
9	Κε
12	Δι
12	Γα
7	Βου
9	Πα

Νητοειδής

Μεσοειδής

Υπατοιειδής

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται ἡ μελοποιία ;

Ἀπ. Εἰς τρία εἰς λῆψιν, εἰς μίξιν, καὶ εἰς χρῆσιν.

Ἐρ. Τί εἶναι λῆψις ;

Ἀπ. Λῆψις εἶναι ἐκείνη, διὰ μέσου τῆς ὁποίας δύναται ὁ Μουσικὸς νὰ εὕρισκῃ ἀπὸ ποῖον φθόγγον τῆς κλίμακος, καὶ ἀπὸ ποῖαν Διαπασῶν πρέπει νὰ ἀρχίσῃ τὴν μελοποιίαν, δηλαδὴ ἀπὸ Διαπασῶν ὑπατοειδῆ, ἢ μεσοειδῆ, ἢ νητοειδῆ.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ μίξις ;

Ἀπ. Μίξις εἶναι ἐκείνη, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἐφαρμόζομεν τοὺς φθόγγους μεταξὺ των, κατὰ τὴν τοῦ ἤχου, ἢ τοὺς τόπους τῆς φωνῆς, ἢ τὰ γένη, ἢ τοὺς ἤχους.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ χρῆσις ;

Ἀπ. Καὶ χρῆσις εἶναι ἡ διάφορος ἐπεξεργασία, δηλαδὴ μεταχειρίσις, καὶ ἐντεχνος πλοκὴ τοῦ μέλους.

Ἐρ. Ἡ μὲν λῆψις εἶναι εὐρεσις τόπου, (ἥτοι φθόγγου τῆς κλίμακος) ἡ δὲ μίξις εἶναι ἐφαρμογὴ τῶν φωνῶν, ἡ δὲ χρῆσις κατ' αὐτὰ εἶναι, ἢ ἔχει διαιρέσεις ;

Ἀπ. Ἡ χρῆσις διαιρεῖται εἰς εἶδη τέσσαρα, εἰς ἀγωγὴν, εἰς πλοκὴν, εἰς πεττεῖαν, καὶ εἰς ποναίαν.

Ἐρ. Ἡ δὲ ἀγωγὴ εἰς πόσα διαιρεῖται ;

Ἀπ. Ἡ ἀγωγὴ διαιρεῖται εἰς εἶδη τρία, εἰς εὐθείαν, εἰς ἀνακάμπουσαν, καὶ εἰς περιφερῆ.

Ἐρ. Τί εἶναι εὐθεῖα ;

Ἀπ. Εὐθεῖα εἶναι ἐκείνη, ἣτις κάμνει τὴν ἀνάβασιν μὲ συνεχεῖς φθόγγους, ὡς Πα Βου Γα Δι Κε.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἀνακάμπουσα ;

Ἀπ. Ἀνακάμπουσα δὲ εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία καταβαίνει μὲ συνεχῆσαν ἀντιστρόφως, οἷον, Κε Δι Γα Βου Πα.

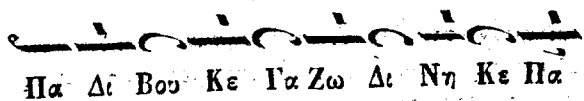
Ἐρ. Τί εἶναι ἡ περιφερῆς ;

Ἀπ. Περιφερῆς δὲ εἶναι ἐκείνη, ἣτις ρίπτει ἕνα ἕνα φθόγγον ὑπερβατῶν διαστημάτων, ἢ δύο δύο, ἢ καὶ περισσοτέρους, βάλλουσα πρότερον ἢ τὰ βαρῆα, ἢ τὰ ὀξεῖα εἰς αὐτὰ, καθὼς

π ————— π'
 9 Πα Γα Βου Δι Γα Κε Δι Ζω Κε Νη Ζω Πα 9

ἢ οὕτως π' ————— π'
 9 Πα Ζω Νη Κε Ζω Δι Κε Γα Δι Βου Γα Πα 9

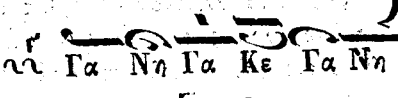

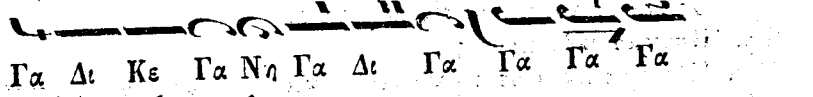
καὶ οὕτως π π'
 9 Πα Δι Βου Κε Γα Ζω Δι Νη Κε Πα 9

ἢ οὕτως π' π
 9 Πα Κε Νη Δι Ζω Γα Κε Βου Δι Πα 9

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ πεττεία;

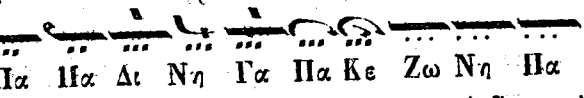
Ἀπ. Πεττεία εἶναι ἡ πτώσις τῆς φωνῆς, ὅπου γίνεται πολλά-

κις εἰς τὸν ἴδιον τόνον, καθὼς,

Ἐρ. Ἡ δὲ τωναία;

Ἀπ. Τωναία δὲ εἶναι ἡ ἐπιμονὴ καὶ πολυχρόνιος στάσις, ἥτις γίνεται ἐπάνω εἰς φθόγγον, ἢ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους, ἢ ἐν τῷ μέσῳ, ἢ περὶ τὸ τέλος, τὸ ὁποῖον φανερόνομεν μὲ διπλῆν, ἢ τριπλῆν, ἢ τετραπλῆν, ἢ μὲ περισσοτέραν καθὼς

π

Ἐρ. Ταῦτα εἶναι τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν μελοποιίαν ἢ εἶναι καὶ ἄλλα;
 Ἀπ. Εἰς αὐτὰ τὰ τέσσαρα εἶδη τῆς χρήσεως προσετέθη καὶ πέμπτον ἢ σιωπὴ (μολονότι ὠμιλήσαμεν πρότερον περὶ αὐτῆς).

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ σιωπὴ;

Ἀπ. Σιωπὴ εἶναι τὸ νὰ ἀπερνᾷ χρόνος ἀφθεγκτός, δηλαδὴ χωρὶς φωνὴν μεταξὺ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ μέλους, εἰς ἢ δύο, ἢ περισσοτέροι, τὸ ὁποῖον γίνεται δι' ἀποπλήρωσιν τοῦ ρυθμοῦ, ἢ τοῦ μέτρου, ἢ δι' ἄλλην οἰκονομίαν.

Ἐρ. Πῶς σημειώνεται ἡ λῆψις;

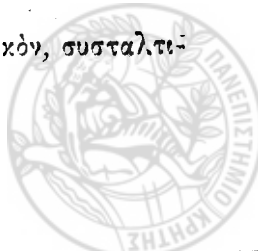
Ἀπ. Τὴν λῆψιν, ἢ ὁποία γίνεται ὅπως φανῆ εὐλογον, τὴν σημειάζομεν μὲ τὰς μαρτυρίας τῶν ἴχων.

Ἐρ. Ἡ δὲ μίξις καὶ χρῆσις;

Ἀπ. Τὴν δὲ μίξιν μὲ τὰς φθοράς, καὶ τὴν χρῆσιν μὲ τοὺς χαρακτῆρας τῶν φθόγγων, καὶ μὲ τὰς χρονικὰς καὶ ἀχρόνους ὑποστάσεις.

Ἐρ. Πόσα εἶναι τὰ ἦθη τῆς μελοποιίας;

Ἀπ. Ἡθὴ τῆς μελοποιίας εἶναι τρία, διασταλτικόν, συσταλι-

κὸν καὶ ἡσυχαστικὸν ὠνομάσθησαν δὲ ἦθη, ἐπειδὴ μὲ αὐτὰ ἐθεωροῦντο καὶ διωρθοῦντο αἱ διάφοροι τῆς ψυχῆς διαθέσεις· καὶ ἦθος μὲν διασταλτικὸν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προξενεῖ μεγαλοπρέπειαν καὶ ἀνδρίαν ψυχῆς, καὶ ἄλλα τοιαῦτά πάθη μεταχειρίζεται δὲ τοῦτο τὸ ἦθος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ τραγωδία.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ συσταλτικὸν ἦθος ;

Ἀπ. Συσταλτικὸν δὲ ἦθος εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διεγείρει ταπεινώσιν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἀνάνδρον διάθεσιν· φιλοῦσι δὲ τοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἐπιβρέπεις εἰς τὰ ἐρωτικά πάθη, ἢ εἰς θρήνους καὶ οἴκτους, καὶ εἰς παρόμοια.

Ἐρ. Ἡσυχαστικὸν ποῖον ;

Ἀπ. Ἡσυχαστικὸν δὲ πάλιν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προξενεῖ ἡρεμίαν ψυχῆς, καὶ εἰρηνικὴν κατάστασιν, προσεῖτι σέβας καὶ κατάνοξιν εἰς τὰ θεία· ἀρμόζουσι δὲ εἰς αὐτὸ ὕμνοι, δοξολογίαι καὶ τὰ ὅμοια· διὰ τοῦτο πρέπει οἱ ἱεροφάλται νὰ ψάλλωσιν εἰς τοὺς θεῖους καὶ ἱερούς Ναοὺς μὲ ὕφος σεμνὸν, καὶ ὄχι ἐξωτερικόν.

Ἐρ. Καὶ μὲ ποῖα ἄλλα μέσα γίνονται τὰ μέλη ;

Ἀπ. Γίνονται τὰ μέλη μὲ παλλιλογίαν, ἐπανάληψιν, ἀπόδοσιν, μίμησιν, μεταβολὴν, διττὸν ρυθμὸν, καὶ ἀρμονίαν.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ παλλιλογία ;

Ἀπ. Παλλιλογία εἶναι, τὸ νὰ ἀναβαίνωμεν καὶ νὰ καταβαίνωμεν μὲ τὴν ἰδίαν θέσιν, ἢ μὲ τὸ ἴδιον σχῆμα, ἢ γραμμὴν.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἐπανάληψις ;

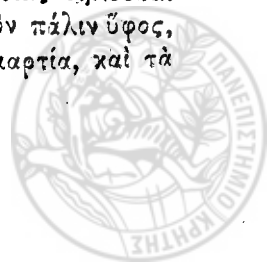
Ἀπ. Ἐπανάληψις δὲ εἶναι, τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν εἰς τὸ μέλος μίαν ὁλόκληρον περίοδον προψαλθεῖσαν.

Ἐρ. Τί ἡ ἀπόδοσις ;

Ἀπ. Ἀπόδοσις δὲ εἶναι, τὸ νὰ λαμβάνωμεν τὰ τέλη τῶν περιόδων μὲ μίαν κατάληξιν.

Ἐρ. Τί εἶναι μίμησις ;

Ἀπ. Μίμησις δὲ εἶναι τὸ νὰ προφέρωμεν μὲ ὑψηλοὺς τόνους ἐκεῖνας τὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι σημαίνουσιν ὕψος, καθὼς τὸ, οὐρανός, ὄρος, καὶ τὰ ὅμοια· καὶ μὲ χαμηλοὺς τόνους τὰ σημαίνοντα χαθαρλόττητα, ὡς γῆ, ἄβυσσος, ἄδης, καὶ τὰ τοιαῦτα· καὶ πάλιν μὲ φωνὴν λαμπρὰν τὰς λέξεις, μὲ τὰς ὁποίας δηλοῦται χαροποιήσις, ὡς, παράδεισος, νίκη· καὶ μὲ λυπηρὸν πάλιν ὕφος, τὰ σημαίνοντα λύπην, ὡς θάνατος, καταδίκη, ἁμαρτία, καὶ τὰ

ὁμοία· καὶ ποτὲ μὲν νὰ ψάλλωνται τραχέως, ποτὲ δὲ ἡπιῶς καὶ ἰλαρῶς, καὶ τὰ λοιπὰ.

Ἐρ. Ἡ δὲ μεταβολή;

Ἀπ. Μεταβολή δὲ εἶναι μετάθεσις ὁμοίου τινὸς εἰς ἀνόμοιον τόπον.

Ἐρ. Ποσαχῶς λέγεται;

Ἀπ. Λέγεται ἡ μεταβολή τετραχῶς, κατὰ γένος, κατὰ ἦχον, κατὰ σύστημα, καὶ κατὰ μελοποιίαν.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ κατὰ γένος;

Ἀπ. Ἡ κατὰ γένος μεταβολή εἶναι, ὅταν μεταβαίνωμεν ἀπὸ διατονικὸν εἰς χρωματικὸν, ἢ ἐναρμόνιον γένος, καὶ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἐρ. Ἡ κατὰ ἦχον;

Ἀπ. Ἡ κατὰ ἦχον, ὅταν μεταβαίνωμεν ἀπὸ ἓνα ἦχον εἰς ἄλλον, τὸ ὅποσον γίνεται καὶ μὲ τὸ μέσον τῶν φθορῶν.

Ἐρ. Ἡ κατὰ σύστημα;

Ἀπ. Ἡ κατὰ σύστημα μεταβολή εἶναι, ὅταν μεταβαίνωμεν ἀπὸ Διαπασῶν εἰς τὸ πεντάχορδον, ἢ τετράχορδον, ἢ τρίχορδον σύστημα, καὶ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἐρ. Ἡ κατὰ μελοποιίαν μεταβολή ποία εἶναι;

Ἀπ. Ὅταν μεταβαίνωμεν ἀπὸ διασταλτικὸν ἦθος, εἰς συσταλτικὸν, ἢ ἡσυχαστικὸν, καὶ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἐρ. Κατὰ ποίους τρόπους γίνεται;

Ἀπ. Ἡ μεταβολή γίνεται κατὰ δύο, ἡγουν ἐμμελής καὶ ἐκμελής.

Ἐρ. Ποία λέγεται ἐμμελής;

Ἀπ. Ἐμμελής λέγεται, ὅταν ψάλλωμεν ὑποθετικῶς ἦχον διατονικὸν, καὶ μεταβαίνωμεν εἰς τὸ χρωματικὸν ἀπὸ τῆν αὐτὴν βάσιν, ἢ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἐρ. Ἐκμελής δὲ ποία;

Ἀπ. Ἐκμελής δὲ μεταβολή εἶναι, ὅταν ἐμβαίνωμεν ἀπὸ διατονικὸν, ἢ χρωματικὸν ἦχον εἰς ἐναρμόνιον, ἀπὸ δευτέραν ἢ βαρυτέραν βᾶσιν, καὶ τὸ ἀνάπαλιν καὶ ταῦτα, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα εἰρημένα ἀνάγονται εἰς τὸν ρυθμόν.

Ἐρ. Τί εἶναι ρυθμός;

Ἀπ. Ρυθμὸς λέγεται σύστημα ἐκ χρόνων, κατὰ τινὰ τάξιν συγκείμενον.

Ἐρ. Πῶς χαρακτηρίζεται;

Ἄπ. Κατὰ τὸ ὀγρήγῳρον καὶ ἀργόν.

Ἐρ. Ἀπὸ πόσα τινὰ θεωρεῖται ὁ ρυθμός;

Ἄπ. Ἀπὸ τέσσαρά τινα ἤγουν ἀπὸ θέσιν, ἄρσιν, ψόφον, καὶ ἡρεμίαν, ἅτινα ὅλα εἰς τὰ προλαμβόντα ἐρρήθησαν κεφάλαια.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται γενικῶς ὁ ρυθμός;

Ἄπ. Εἰς ἀπλοῦν καὶ εἰς διπλοῦν.

Ἐρ. Ποῖος εἶναι ὁ ἀπλοῦς.

Ἄπ. Ἀπλοῦς ρυθμός λέγεται ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει τὸν χρόνον τὸν τακτοποιοῦντα τὸ μέλος, ἴδιον ἀπ' ἀρχῆς τοῦ μέλους μέχρι τέλους.

Ἐρ. Ὁ δὲ διπλοῦς;

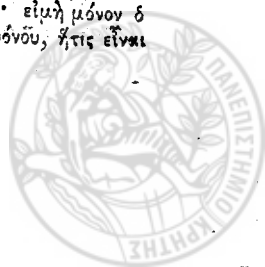
Ἄπ. Ὁ διπλοῦς ρυθμός εἶναι ἡ μεταβολὴ τοῦ χρόνου, ἡ ὁποία γίνεται μεταξὺ τοῦ μέλους, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀργοῦ εἰς τὸ ταχύτερον, ἢ ἀπὸ τοῦ ταχέος εἰς τὸ ἀργόν· δηλαδὴ ὅταν ἀλλάζωμεν τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρόνου, τὸ ὁποῖον γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι κρατήματα· ἐπειδὴ τὰ μὲν κείμενον τοῦ μαθήματος ψάλλεται ἀργῶς, τὸ δὲ κράτημα ταχύτερον, ἢ ἀπὸ ἀργόν εἰς ἀργότερον· ἰστίον ὅμως ὅτι τοῦτα συνεχῶς ἀκολουθεῖ, καὶ μεταξὺ εἰς τὰ κρατήματα, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς καλοφωνικοὺς εἰρμούς (α).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ΄.

Περὶ ἐκθέσεως τῆς τεταγμένης συμπλοκῆς, καὶ ὁμοιοτρόπου σταθερᾶς σημασίας, πάντων τῶν ἐν τῇ Μουσικῇ χαρακτήρων, κατηγοριοθεσίης κατὰ τὴν νέαν μέθοδον παρὰ τῶν τριῶν ἐρευρητῶν τῆς νέας μεθόδου, τακτοποιηθείσης τε καὶ πλεστοις παραδείγμασι πλουτισθείσης παρὰ Θεοδώρου Παπᾶ Παράσχου Φωκαέως, τοῦ ἐκδότος τῆν δε τὴν Κρητίδα.

Ἐρ. Διὰ ποίαν αἰτίαν παρημελήθησαν οἱ χαρακτῆρες ἐκ τῆς παλαιᾶς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς;

(α) Οἱ ἐξωτερικοὶ Μουσικοὶ (Χανεντέδες ὀνομαζόμενοι), ὀνομάζουσι τὸν ρυθμὸν οὐ-
σούλι, ἥτοι προσδιορισμένον μέτρον ἀπὸ βραχείων, καὶ μακρῶν χρόνων μειγμένων·
καὶ ἔχουσι ὑπὲρ τῆ. 23 εἶδη βραχέων, διαφέροντα τὸ ἐν ἀπὸ τοῦ ἄλλου εἰς τὰ μέτρα
τῶν χρόνων, εἰς τὰς χεῖρας, καὶ εἰς τοὺς πόδας· καὶ τὰ περισσότερα εἰς τὴν ἀγωγὴν
τοῦ χρόνου· ὅθεν διὰ τῶν μεγάλων καὶ ἀργῶν ρυθμῶν, μελοποιούσιν ἀργὰ καὶ μεγάλα
μαθήματα, ὅσον μπεστέδες, σεμαγιά, κιάρια, σαρκιά· εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς συντόμοις ρυθ-
μοῦ, οἱ ἔχοντες δηλαδὴ ταχύτεραν τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρόνου, μελοποιεῖσι δὲ αὐτῶν
πεστέρες, σεμαγιά, σαρκιά, κιάρια διάφορα ἄλλα· ἔατοι δὲ γνωστῶν, ὅτι οἱ βραχέστες
ρυθμοὶ δὲν εἶναι ἐν χρήσει εἰς τὴν ἡμῶν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν· εἰμὴ μόνον ὁ
ἀπλοῦς καὶ διπλοῦς ρυθμός, ἥως εἴρηται, καὶ ἡ ἀγωγὴ τοῦ ταχέος χρόνου, ἥτις εἶναι
σημειωμένη εἰς πᾶσαν ἀρχὴν τῆς μελωδίας.

Ἄπ. Οἱ χαρακτῆρες τῆς παλαιᾶς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, θεωρούμενοι κατὰ τὰς γραμμὰς καὶ τὰς θέσεις, εἰς διαφόρους ἐκλαμβάνονται σημασίας· ὅθεν συμβαίνει τὸ αὐτὸ μάθημα νὰ ψάλλεται διαφόρως, κατὰ τὴν διάφορον τῶν σημασιῶν ἐκλιψιν, καὶ ἀκανόνιστον παράδοσιν τῶν διδασκάλων.

Ἐρ. Οἱ χαρακτῆρες ταύτης τῆς μεθόδου εὐμάρειαν, ἤγουν εὐκολίαν ἔχουσιν ;

Ἄπ. Οἱ ἐφευρεταὶ τῆς νέας Μουσικῆς μεθόδου παρατηρήσαντες, ὅτι αἱ περισσότεραι δυσκολίαι εἰς τὴν πρόοδον τῆς παλαιᾶς Μουσικῆς προήρχοντο ἀπὸ τὰς συμβολικὰς αὐτῆς γραμμὰς καὶ θέσεις, καὶ ἀπὸ τὴν ἀκανόνιστον σημασίαν τῶν μεγάλων σημείων καὶ παράθεσιν, ἐπεχειρίσθησαν ὄλαις δυνάμεσι νὰ ἐξομαλύνωσιν αὐτὰς τὰς δυσκολίας, καὶ νὰ μεταβάλωσι τὴν τέχνην εἰς ἐπιστήμην, διὸ καὶ ἐξακριβώσαντες μετ' ἐπιστάσις τὴν μεταξὺ τῶν χαρακτῆρων διαφορὰν, καὶ ἐξηγήσαντες αὐτοὺς ἐγγρόνως, μετεποίησαν τὴν ἀνισότητά εἰς ἰσότητά, δόντες εἰς αὐτοὺς μίαν κανονικὴν καὶ σταθερὰν ὁμοίτροπον σημασίαν· ὥστε ὁ αὐτὸς χαρακτῆρ, εἰς διάφορα μαθήματα νὰ γίνηται σημαντικὸς τοῦ αὐτοῦ μέλους· καὶ καθὼς εἰς τὰς διαλέκτους ἡ κυρία σημασία τῶν ὄρων προξενεῖ σαφήνειαν καὶ καθαρότητα, οὕτω καὶ εἰς τὰς διαλέξεις τῆς Μουσικῆς ἡ ὁμοίτροπος σημασία τῶν χαρακτῆρων, εἰς κανονικὴν ἐξηγήσιν ταχθεῖσα, ἥτις καὶ ὀρθογραφία λέγοιτο τῆς Μουσικῆς, θέλει προξενήσῃ ἀναντιρρήτως δύο μεγάλα κατὰ εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τούτου τοῦ συστήματος.

Ἐρ. Ποῶν εἶναι τὸ πρῶτον καλόν ;

Ἄπ. Α'. Θέλει ἐννοοῦσιν ὀρθῶς καὶ ψάλλουσιν εὐκόλως τὰ διάφορα ποικίλα μέλη ὄλων τῶν Μουσικῶν βιβλίων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, καθὼς παρ' αὐτῶν ἐξηγήθησαν ὁμοίως κατὰ τὰ μέλη πάντα τῶν νεωτέρων Ἐκκλησιαστικῶν Μουσικῶν.

Ἐρ. Τὸ δεύτερον καλόν ποῶν ;

Ἄπ. Β'. Θέλει γένη καταληπτὸν καὶ σαφές εἰς αὐτοὺς καὶ χωρὶς διδασκαλίας, καὶ εἶτι ἄλλο μέλος Ἐκκλησιαστικόν, ἢ ἐξωτερικόν νεώτερον ἤθελε παρρησιασθῆ εἰς αὐτοὺς, καὶ θέλει ψάλλουσαι αὐτὸ ἐν εὐκολίᾳ οὕτως ὀρθῶς καὶ ἐντελῶς, καθὼς καὶ αἱ παραδοθέντες αὐτὸ με ἀκρίβειαν, κατὰ τὴν ἐντεχνον συμπλοκὴν τῶν χαρακτῆρων.

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τοῦ Ἰσου.

Ἐρ. Πῶς γίνεται λοιπὸν ἡ ἀκριβὴς συμπλοκὴ τοῦ Ἰσου;

Ἀπ. Τὸ Ἰσον ὅταν λάβῃ κάτωθεν αὐτοῦ τὸ Ὀλίγον, ὁ φθόγγος αὐτοῦ προφέρεται ζωηρότερος, οἷον

Δ δὲ ε ρι ρι ρι ρε ε ρι ρε λ

Ἀπ. Ὅταν δὲ ἦναι δύο Ἰσα συνδεδεμένα με Ἐτερον, οἱ φθόγγοι αὐτῶν προφέρονται με λαρυγγισμόν ὁμαλὸν παραδείγματος χάριν,

π ρ τε ε ε τε ε ε τε ε ε τε Δ δὲ

Ἐρ. Εἰς τί ἄλλο συμβάλλει τὸ Ἰσον;

Ἀπ. Πολλάκις τὸ Ἰσον συμβάλλει καὶ πρὸς ἀποπλήρωσιν χρόνου, ὅπου ὁ χαρακτήρ χρόνον δὲν ἐπιδέχεται, καθὼς τοῦτο,

π ρ ε ε ε ε ε π ρ

Ἐρ. Ὅταν ἔχῃσι κάτωθεν ὁμαλὸν καὶ ἄνωθεν γοργόν;

Ἀπ. Τὰ δύο ἴσα ὅταν δέχονται κάτωθεν ὁμαλὸν με γοργόν ἄνωθεν, οἱ φθόγγοι τῶν προφέρονται με λαρυγγισμόν τραχύν οἷον

π ρ τε ε ε τε ε ε τε ε ε τε ε τε χ ρ

Ἐρ. Ὅταν ἔχη κατιόντας ἔμπροσθεν;

Ἀπ. Τὸ Ἰσον ὅταν ἔχη δύο, ἢ περισσοτέρους κατιόντας χαρακτῆρας ἔμπροσθεν, καὶ ἀπαιτῆ τὸ μέλος νὰ προφερθῇ ὁ φθόγγος του ζωηρῶς, τότε λαμβάνει ψήφιστόν, οὕτω

Δ δὲ ε ρι ρεμ τε ρι ρε ε ρρεμ τε ρε ε ρεμ π

εἰδὲ καὶ δὲνεῖναι χρεια ζωηρότητος, τίθεται χωρὶς ψηφιστοῦ, οὕτως

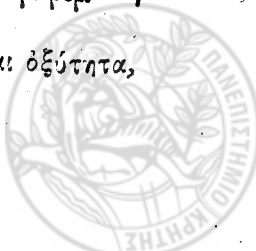
Δ δὲ ε ρι ρι ρι ρε ρεμ π

ὁμοίως καὶ ὅταν ἦναι ἑτερόχρονον με τὸν ἀκόλουθον κατιόντα χαρακτῆρα καθὼς,

Δ δὲ ε ρι ρερεμ ε ρι ρι ρερεμ τε ρε ρε ε ρι ρεμ π

Ἐρ. Ὅταν ἔχη κλάσμα.

Ἀπ. Τὸ Ἰσον τὸ ὁποῖον ἔχει κλάσμα, εἰν ἐπιδέχεται ὀξύτητα,

λαμβάνει όμαλόν ούτω

π
 ρ τε ρε ρε ρε ρεμ ε ρι ρε ρε ρεμ ρ

ή εξηγεϊται με δεύτερον "Ισον και Όμαλόν, προφερομένης βαρειάς, καθώς τουτο

π
 ρ τε ε ε ρε ε ρε ρε ε ρι ρε ε ρερεμ ρ

Έρ. Όταν λάβη ύφειν;

Άπ. Το "Ισον όταν λάβη ύφειν, ό φθόγγος αύτου προφέρεται βαρύτερος τεταρτημορίου τόνου, και όταν λάβη δίσειν, προφέρεται όξύτερος όμοίως.

Δι Δι Δι Γα Βου Ηα

και άλλως

Το "Ισον όταν ύποτάξη
 Δι Δι Δι Κε ε

τήν Πεταστήν, ό φθόγγος λαμβάνει όξύτητα όμοίως, ούτω

ε ρι ρεμ τε ρι ρεμ δ

Έρ. Όταν δε τύχη μεταξύ των δύο "Ισων άνωϊων χαρακτήρ;

Άπ. Εϊ μέν έχη γοργόν, γραφεται με Όλίγον, και προφέρεται με λαρυγγισμόν, καθώς,

λ τε ε ε ε ε ρι ρι ρεμ

μη ούσης δε χρείας γοργού, τίθενται άντι Όλίγου κεντήματα, και προφέρονται ήπίως, οϊον τουτο

λ τε ε ε ε ε ε ε ε

ειδέεις αύτην την ήπίως λαμβανομένην προφοράν γέννη χρεία τά κεντήματα να έχωσι γοργόν, τότε επιγράφονται άνωθεν του Όλίγου ούτω

λ τε ε ε ε ε τε ε τε ε ε δ

ήναι χρεία να τεθώσι κεντήματα, και εις την σύνταξιν ακολουθη σύγχυσις, τότε άντι κεντημάτων εμβαίνει Όλίγον, οϊον τουτο

το ο ο ο ο ο ο ο δ

Έρ. Το "Ισον τίθεται με άπλην;

Άπ. Το "Ισον δέν επιδέχεται μιαν μόνην άπλην, ειμή όταν λάβη αντικένωμα κάτωθεν, με κατιόντα χαρακτήρα εμπροσθεν και γοργόν

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τοῦ Ὀλίγου.

Ἐρ. Ὄταν χρειάζεται νὰ ἀναβῶμεν, πῶς τίθεται ὁ φθόγγος οὗτος;

Ἀπ. Ὄταν ἔχωμεν χρειάν νὰ ἀναβῶμεν μὲ συνέχειαν ἀνὰ ἓνα φθόγγον, καὶ εἰς καθ' ἓνα νὰ λαμβάνωμεν συλλαβὴν, μεταχειριζόμεθα τὸ Ὀλίγον οὕτως, $\gamma \text{ ————— } \nu$
 $\delta \lambda \text{ ου τως ουν α να θαι νε ηλ}$

Ἐρ. Ὄταν ἦναι ἡ συνεχῆς αὕτη ἀνάβασις εἰς μίαν μόνην συλλαβὴν;

Ἀπ. Αὕτη ἡ συνέχεια ὅταν ἦναι εἰς μίαν συλλαβὴν τότε εἰς τὰ Ὀλίγα θέτομεν καὶ κεντήματα ἢ κάτωθεν μόνον οὕτω,

$\gamma \text{ ————— } \nu$
 $\delta \lambda \text{ τε ε ε ε τε τε ε ε ε δλ}$ ἢ ἔξωθεν καὶ ἄνωθεν κατὰ τὴν περίερασιν ἔπειδῆ, ὅταν ὑπερον ἀπὸ τοὺς ἀνιόντας χαρακτῆρας ἔπονται κατιόντες ἰσόχρονοι, τότε τὰ πρῶτα κεντήματα τίθενται ἔξωθεν τῶν Ὀλίγων, τὰ δὲ τελευταῖα τίθενται ἄνωθεν μὲ ψηφισδν,

$\gamma \text{ ————— } \nu$ β π
οὕτω, $\delta \lambda \text{ τε ε ε ε ε ε ε ε λη}$ οὕτως $\eta \text{ ει ει ει ει ει}$
 π
ει ει ει ει ει ει μι ι η

Ἐρ. Ἐάν δὲ τεθῆ γοργόν εἰς τὸ Ὀλίγον τὸ ὁποῖον ἔχει κάτωθεν κεντήματα;

Ἀπ. Ἄν εἰς τὸ Ὀλίγον, τὸ ὁποῖον ἔχει κάτωθεν κεντήματα, ἤθελε τεθῆ γοργόν, τότε τὸ γοργόν ἐννοεῖται εἰς τὰ κεντήματα, τὰ ὁποῖα καὶ εἰς τὸν κτύπον τοῦ χρόνου φεύγουσι πάντοτε εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ πρὸ αὐτῶν φθόγγου, ὡς ἐνταῦθα τοῦ Ἰσου

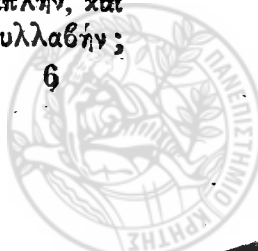
$\gamma \text{ ————— } \nu$ Δ
 $\delta \lambda \text{ τε ρι ρι ρε ε ρι ρεμ δλ}$

Ἐρ. Ὄταν τύχῃσι κεντήματα ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου μὲ γοργόν;

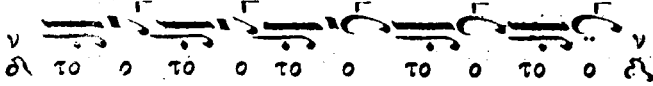
Ἀπ. Τότε ὁ κτύπος τοῦ χρόνου προσφέρεται εἰς τὸ Ὀλίγον καὶ εἰς τὴν ἄρσιν αὐτοῦ φεύγουσι τὰ κεντήματα, ὡς τοῦτο,

$\gamma \text{ ————— } \nu$ Δ
 $\delta \lambda \text{ τε τε ε τε ε τε ε τε ε δλ}$

Ἐρ. Τὸ Ὀλίγον ὅταν ἔχη κάτωθεν ἀντικένωμα μὲ ἀπλῆν, καὶ ἔμπροσθεν κατιόντα χαρακτῆρα, μὲ γοργόν εἰς μίαν συλλαβὴν;

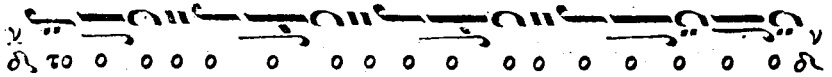

Ἄπ. Τότε ὁ φθόγγος τοῦ κατιόντος χαρακτήρος προφέρεται
κρεμάμενος τρόπον τινά, καὶ ἀχώριστος, καθῶς,

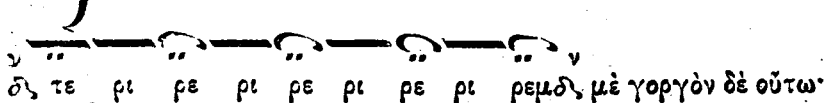
ν ν
δ' το ο το ο το ο το ο το ο δ'

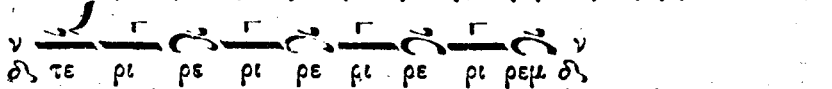
Ἐρ. Ὄταν ἐμπροσθεν τύχη ἐλαφρὸν ;

Ἄπ. Ὄταν ἐμπροσθεν τοῦ Ὀλίγου τύχη ἐλαφρὸν, εἰ μὲν εἶναι εἰς
τὴν αὐτὴν συλλαβὴν λαμβάνει ἀντικένωμα τὸ Ὀλίγον, καθῶς τοῦτο

ν ν
δ' το ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο δ'

εἶδὲ τὸ ἐλαφρὸν πίπτει εἰς ἄλλην συλλαβὴν, ἀντικένωμα τὸ Ὀλίγον
δὲν ἐπιδέχεται, καὶ ἔχη γοργόν, καὶ μὴ, καὶ χωρὶς γοργοῦ οὔτω,

ν ν
δ' τε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρε με δ' με γοργόν δὲ οὔτω

ν ν
δ' τε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρε με δ'

Ἐρ. Τὸ δὲ γοργὸν μόνον ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου τίθεται ;

Ἄπ. Τὸ γοργὸν τίθεται καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου
ἀδιαφόρως.

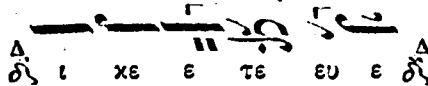
Ἐρ. Τὸ Ὀλίγον ὅταν ἔχη ἀπόστροφον ὑποτασσομένην πῶς ;

Ἄπ. Τὸ Ὀλίγον ὅταν ἔχη ἐμπροσθεν ἐλαφρὸν μὲ ὑποτεταγ-
μένην ἀπόστροφον, λαμβάνει ψηφιστὸν οὔτως,

Δ ν
δ' τε τε τε ε ε τε ε ε δ'

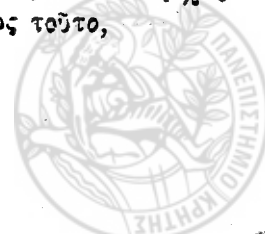
Ἐρ. Ἐὰν εὐρεθῶσι κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου κεντήματα μὲ γορ-
γὸν ἄνωθεν :

Ἄπ. Τότε τὸ Ὀλίγον δὲν ὑποδέχεται ψηφιστὸν, καθῶς,

Δ Δ
δ' ι κε ε τε ευ ε δ'

Ἐρ. Ὄταν ἦναι χρεία τοῦ ν' ἀποδείξωμεν τὸ τελευταῖον Ὀλί-
γον, πῶς κάμνομεν ;

Ἄπ. Ὁ τελευταῖος χαρακτήρ τῆς ἐπὶ τὸ δξὸ συνεχείας τοῦ
Ὀλίγου, ἂν ἦναι ἑτερόχρονος μὲ τοὺς ἀκολούθους κατιόντας χα-
ρακτῆρας, ἀντὶ Ὀλίγου τίθεται πεταστῆ. καθῶς τοῦτο,

 Λ δ τε ε ρε ρε ρι ρι ρε μ τε ρε ρε ρι ρι ρε μ λ β

Ἐρ. Ἐὰν δὲ ἰσόχρονος ;

Ἀπ. Εἰδὲ Ἰσόχρονος, γίνεται Ὀλίγον, καὶ λαμβάνει ψηφιστὸν οὕτω,

 β λ ε ρε ρε μ ε ρι ρε ρε μ τε ε ρε ε ρι ρι ρε μ δ γ

Ἐρ. Ὅταν ἔμπροσθεν τοῦ Ὀλίγου ἦναι ἀπόστροφος ;

Ἀπ. Ὅταν ἔμπροσθεν τοῦ Ὀλίγου τύχη μία καὶ μόνη ἀπόστροφος με κλάσμα, καὶ ἰσοχρονῆ τῷ Ὀλίγῳ, τίθεται κάτωθεν ὀμαλὸν, καθὼς

 π το ο ο ο ο ο ο ο ο π

ἐδῶ καὶ εἰς τὸ ἀργὸν ἰσοχρονία εἶναι, διότι τὰ κεντήματα φεύγουσιν εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ κλάσματος, καὶ μένουσι δύο χρόνοι εἰς τὸ Ὀλίγον, ἦγουν εἰς χρόνος διὰ τὸ Ὀλίγον, καὶ εἰς διὰ τὸ ἀργὸν· πολλάκις δὲ τὸ Ὀλίγον δὲν ἰσοχρονεῖ μετὰ τὴν ἀπόστροφον, πλὴν ὁ ἐπόμενος φθόγγος τῶν κεντημάτων ἀναπληροῖ τὸν ἰσόχρονον, καθὼς τοῦτο,

 π τε ε ε ε ε ε ε ε ε π

Ἐρ. Καὶ ἄλλως πῶς δύναται νὰ ἔχη ὀμαλὸν ;

Ἀπ. Καὶ χωρὶς αὐτῆς τῆς αἰτίας τὸ Ὀλίγον γίνεται νὰ λαμβάνῃ ὀμαλὸν ὅταν ἔχη κλάσμα, οἷον

 π τε ε ε ε ε τε ε ε π

Ἐρ. Εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις δύναται νὰ ἦναι χωρὶς Ὀμαλοῦ τὸ Ὀλίγον ;

Ἐρ. Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιστάσεις, ὅταν τὸ μέλος δὲν συγχωρῆ εἰς τὸ Ὀλίγον ὀξύτητα ἢ τραχύτητα, ἢμπορεῖ νὰ γράφηται καὶ χωρὶς ὀμαλοῦ, καθὼς ᾧδε.

 ξ ῥ τε ε ε ε ε ε ε ε δ Λ

Ἐρ. Καὶ πῶς ἄλλως ἢμποροῦμεν νὰ παραστήσωμεν τὴν δύναμιν τοῦ τε ὀμαλοῦ, καὶ τοῦ ἀντικένωματος ;

Ἀπ. Ὅπου ἀπαιτεῖ ψηφιστὸν εἰς τὸ Ὀλίγον, ἢ ἀντικένωμα, καὶ τύχη ἔμπροσθεν αὐτοῦ βαρεῖα, ἀφαιρεῖται τὸ ψηφιστὸν, ἢ τὸ ἀντικένωμα, καθὼς τοῦτο διὰ τὸ ψηφιστὸν.

λι θε ο λη η πτε ε λ και τουτο δια το αντεκένωμα.

υ ε ρι ρε ρι ρι ρι ρε μ δ

Ερ. Αν έχη την ιδίαν συλλαβήν;

Απ. Αν ήναι εις την ιδίαν συλλαβήν οι δύο απόστροφοι, τότε αντί βαρείας τίθεται ψηφιστόν, ως

π η της ε λε η μο συ υ υ υ υ δ

Ερ. Το Όλιγον όταν έχη εμπροσθέν του δύο, ή περισσοτέρους κατιόντας φθόγγους, και ο πρώτος ισοχρονή τῷ Όλίγῳ;

Απ. Τότε λαμβάνει ψηφιστόν ούτω,

π η πα γ χ ρ υ σω δι ε δ α σ κ α λι ι ι ι ι

Ερ. Αν τύχη μαρτυρία;

Απ. Είς τοιαύτην περίστασιν αν τύχη μαρτυρία μετά τον πρώτον κατιόντα φθόγγον, τότε το Όλιγον αντί ψηφιστού, λαμβάνει όμαλόν καθώς,

ε ε εκ παρ θε νου ο δρα κι ιτηνηπα

Ερ. Διὰ ποίαν αίτιαν;

Απ. Διότι, ή μαρτυρία επειδή διακόπτει την φωνήν, ο ακόλουθος φθόγγος γίνεται τρόπον τινά ως αρχή μέλους· ως εις αυτήν την γραμμήν φαίνεται,

π κυ υ ρι ρι ι ε ε π

Ερ. Η δευτέρα απόστροφος τίνα σημεία στάσεως λαμβάνει;

Απ. Η δευτέρα απόστροφος μετά το Όλιγον λαμβάνει άπλήν· όταν όμως το τέλος τῆς ιδίας γραμμῆς ήναι διάφορον, τότε ή δευτέρα απόστροφος, αντί τῆς άπλής, δέχεται κλάσμα, ούτω

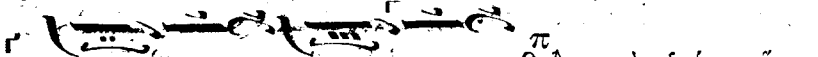
π Κυ υ υ ρι ε π

Ερ. Το Όλιγον μόνον μίαν άπλήν δέχεται;

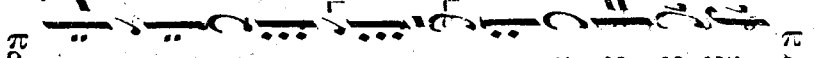
Απ. Το Όλιγον μόνον άπλήν δέν επιδέχεται, άλλ' άγτι άπλής

δέχεται τὸ κλάσμα· δέχεται δὲ κάτωθεν τὴν διπλῆν, τριπλῆν, τετραπλῆν, καὶ καθεξῆς, ἢ μὲ ἕτερον, καθὼς,

π
 α το ο ο ο το ο α ο ρ ἢ χωρὶς ἑτέρου, ὅταν
 ἔχη συλλαβὴν ἢ ἀπόστροφος, ἢ τὸ ἐλαφρῶν,

π
 ρ ε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρε ρεμ ρ

Ἐρ. Τὸ ἄργον, τὸ κλάσμα καὶ τὸ γοργόν πῶς τίθενται;

Ἄπ. Τὸ μὲν ἄργον ἐπιτίθεται εἰς τὸ Ὀλίγον, τὸ δὲ κλάσμα καὶ τὸ γοργόν, καθὼς ὅλαι αἰ φθοραὶ τῶν ἤχων, ἐπιτίθενται καὶ ὑποτίθενται εἰς τὸ Ὀλίγον ἀδιαφόρως.

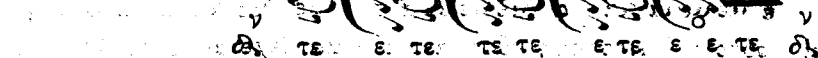
Ἐρ. Αἱ δὲ ἀρχροκοὶ ὑποστάσεις πῶς γράφονται μὲ τὸ Ὀλίγον;

Ἄπ. Ἀπὸ ἐξ τὰς ἀχρόνους ὑποστάσεις, ἢ μὲν βαρεῖα εἰς τὸ Ὀλίγον προγράφεται, αἱ δὲ λοιπαὶ ὑπογράφονται ὅλαι, πλὴν τοῦ ἔνδοφώνου, τὸ ὅποιον οὐδέποτε τίθεται εἰς τὸ Ὀλίγον.

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τῆς Πενταστῆς.

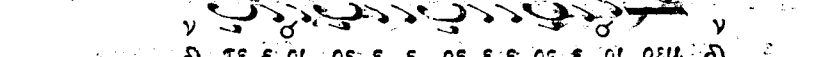
Ἐρ. Ἡ δὲ Πενταστῆ πῶς συμπλέκεται;

Ἄπ. Ἡ Πενταστῆ ὅταν ἔχη κλάσμα μὲ δύο κατιόντας χαρακτῆρας ἔμπροσθεν, εἰ μὲν εἶναι εἰς τὴν αὐτὴν συλλαβὴν, τίθεται πρὸ αὐτῶν βαρεῖα οὕτως,

γ δα τε ε τε τε τε ε τε ε ε τε δ

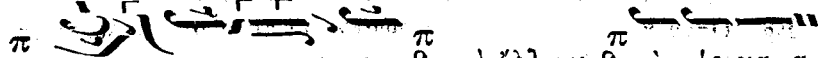
ἐὰν δὲ ἡ δευτέρα ἀπόστροφος δέχεται συλλαβὴν χωρὶς βρεῖας τίθεται, καθὼς

γ δα τε ε ρι ρε ε ε ρε ε ε ρε ρεμ δ

Ἐρ. Ὅταν ἔχη κατιόντα χαρακτῆρα ἔμπροσθεν;

Ἄπ. Τότε αὐτὴ ψηφιστῶν δέχεται, αὐτὴ κλάσμα, εἰμὴ μόνον εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν, τὴν ὁποῖαν δὲν ἐξήγησαν οἱ διδάσκαλοι,

π ρυ υ ρι ι ι ι ε ρ καὶ ἄλλως ρ τὰς ψο χα α

α ας η η η η μων ρ

γοργόν, ὁ τελευταῖος ἐκείνος ἀνιῶν χαρακτήρ τῆς ἀναβάσεως, γράφεται μὲ Πεταστήν οὕτω,

χο ρευ ε τω ω ται οι οι νυνη

καὶ ἄλλως, ὡς τῶν ἀνω πω ω ω ω νδ.

Ἐρ. Ὅταν ὁ ἀνιῶν χαρακτήρ ἔχη ὑποβρόχην ἐμπροσθεν, πῶς γράφεται;

Ἀπ. Ἀνιῶν τις χαρακτήρ μὲ κλάσμα, ἢ χωρὶς κλάσματος, ὅταν ἔχη ὑποβρόχην μόνον ἐμπροσθεν, γράφεται μὲ Πεταστήν,

χ δ ε ρρεμ ερρεμ ε ρρεμ ερρεμ δλ ἄλλο,

τε ε τε ε τε καὶ ἄλλο μὲ τοιαύτην ἀγωγὴν,

ἔσω δὲ γνωστόν, ὅτι εἰς πάντα χρόνον ταύτης τῆς ἀγωγῆς χ. δαπανῶνται τρεῖς χρόνοι τῆς αὐτῆς χ. ὡς ἐσχεδιάσται εἰς τὸ ἔννατον Κεφάλαιον.

Ἐρ. Ἐὰν ἀκολουθῇ καὶ ἄλλος μὲ ὑποβρόχην;

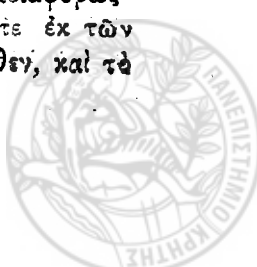
Ἀπ. Ἄν μετὰ τὴν ὑποβρόχην ἀκολουθῇ ἄλλος κατιῶν χαρακτήρ, ἢ εἷς, ἢ πολλοί, τότε ἀντὶ Πεταστῆς, τίθεται ὀλίγον μὲ ψηφισόν, ὡς

ε ρρεμ ερρεμ ερρεμ ερρεμ ε ρε ρεμ καὶ ταῦτα εἰς τὰ κρατήματα τῶν τερερισμῶν· εἰς τοὺς λειανισμοὺς δὲ, ἀντὶ ὑποβρόχης, τίθεται ἐλαφρόν, καθὼς,

ε να ε να ε να ε λε ε

Ἐρ. Γοργόν ἢ ἀργόν ἐπιδέχεται ἡ Πεταστή;

Ἀπ. Ὅλαι αἰ φθοραὶ τῶν ἤχων, καθὼς καὶ ἡ διέσις καὶ ὑφρσις, τίθενται καὶ ἀνωθεν τῆς Πεοαστῆς καὶ κάτωθεν ἀδιαφόρως· γοργόν δὲ ἢ ἀργόν οὐδέποτε ἡ Πεταστή δέχεται, οὕτε ἐκ τῶν ἀχρόνων ὑποστάσεων ἄλλην, εἰμὴ τὴν βαρεῖαν ἐμπροσθεν, καὶ τὴ

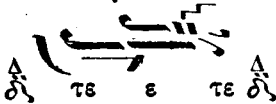

ψηφιστόν κάτωθεν, εἰς μίαν μόνην γραμμὴν, ὡς εἴρηται, καὶ τὸ ἀντικένωμα μὲ τὴν ἀπλῆν·

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τῶν Κεντημάτων.

Ἐρ. Τὰ Κεντήματα πῶς συμπλέκονται;

Ἄπ. Τὰ Κεντήματα ἐν ἀρχῇ μέλους, ἢ θέσεως, ἢ στίχου, καὶ ἐν γένει εἰς κάμμίαν ἀρχὴν δὲν τίθενται, ἀλλ' οὔτε εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου ποτὲ ἐμβαίνουναι· ἀλλὰ πρέπει νὰ προηγήται χαρακτήρ, ἢ τῆς ποσότητος, ἢ τῆς ποιότητος, εἰς τὸν ὅποιον νὰ ἐπακουμβῶσιν· ἐπομένου δὲ κατιόντος χαρακτήρος, δὲν στέκονται πρὸ αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ ἐπακουμβισμένα εἰς τὸ ὀλίγον, καθῶς

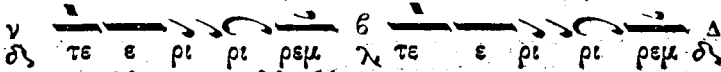

Ἐρ. Καὶ χωρὶς νὰ ἀκουμβῶσι δὲν τίθενται;

Ἄπ. Καὶ χωρὶς νὰ ἀκουμβῶσι τίθενται, ὅταν ἀπὸ δέγοργον, ἢ τρίγοργον πέρωνται εἰς τὴν ἄρσιν, καθῶς

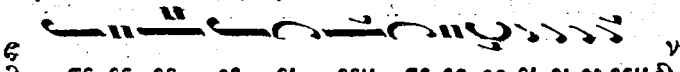

ἢ ἡ καὶ ὅταν ἀκολουθῇ σύγχυσις εἰς τὴν σύνθεσιν, δίδουσι τόπον εἰς τὸ ὀλίγον, τὸ ὅποιον, ἀντὶ Κεντημάτων τιθέμενον, Ψηφιστόν δὲν λαμβάνει, καθῶς,

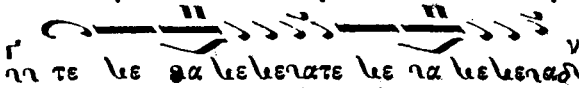

Ἐρ. Δέχονται συλλαβὴν;

Ἄπ. Τὰ Κεντήματα δὲν δέχονται συλλαβὴν, ἐκτὸς τῶν κρατημάτων τῶν τερρισμῶν, ὅπου καὶ δέχονται, ὡς

εἰς δὲ τοὺς λειανισμοὺς ἀντὶ Κεντημάτων τίθεται ὀλίγον, καθῶς,

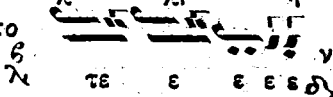

Ἐρ. Σημεῖα ἀργίας ἢ γοργότητος δέχονται;

Ἄπ. Τὰ Κεντήματα φυλάττουσι συνέχειαν καὶ εἰς τὸν πρὸ αὐτῶν, καὶ εἰς τὸν ἐπόμενον φθόγγον, δέχονται δὲ σημεῖον γοργότητος, καὶ ὄχι ἀργίας· ὅταν δὲ χρειασθῇ καὶ εἰς αὐτὰ ἀργία, τί-

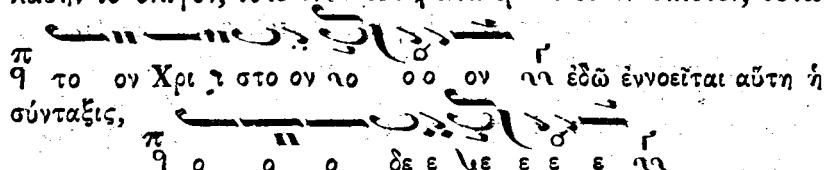
θεται ἔμπροσθεν αὐτῶν ἴσον, τὸ ὁποῖον δέχεται τὰ χρονικά σημεῖα, ἀνήκοντα εἰς τὰ Κεντήματα καθὼς τοῦτο

λοιπὸν ἐδῶ τὸ ἴσον μετὰ τὴν διπλὴν ἐννοεῖται εἰς τὰ Κεντήματα· διότι τὰ τελευταῖα Κεντήματα, ἀφοῦ ληφθῶσιν εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ Ἰσου, ἐννοεῖται ὅτι ἀργοποροῦσι τρεῖς χρόνους, καὶ ἔπειτα γίνεται ἡ κατάβασις τῶν δύο ὑποβρόων.

Ἐρ. Καὶ τὰ Κεντήματα δέχονται συλλαβὴν;

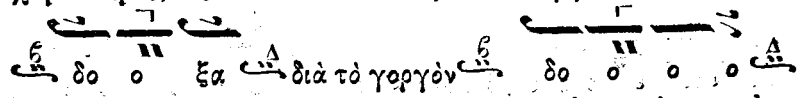
Ἀπ. Τὰ Κεντήματα ὅταν κάτωθεν τοῦ ὀλίγου τίθωνται, ἐκείνο τὸ ὀλίγον δὲν ὑποδέχεται συλλαβὴν, εἰμὴ εἰς τοὺς τεπερισμοὺς, ὡς εἶπομεν· καὶ ὅταν ᾖναι χρεια εἰς τοιαύτην περίστασιν νὰ λάβῃ συλλαβὴν τὸ ὀλίγον, τότε τὰ Κεντήματα ἐμβαίνουσι ὀπισθεν, οὕτω

π το ον Χρι στο ον νο ο ο ον η ἐδῶ ἐννοεῖται αὕτη ἡ σύνταξις,

Ἐρ. Ὅταν τεθῶσι κάτωθεν τοῦ ὀλίγου;

Ἀπ. Ὅταν δὲ τὰ Κεντήματα τεθῶσι κάτωθεν τοῦ ὀλίγου μετὰ γοργόν, ἢ ἄργον ἄνωθεν, λαμβάνονται εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ προτέρου χαρακτῆρος, ὡς ἐνταῦθα τοῦ Ἰσου, διὰ τὸ ἄργον,

Ἐρ. Ποίας ὑποστάσεις δέχονται τὰ Κεντήματα ἐκ τῶν ἀχρόνων καὶ χρονικῶν;

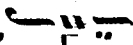
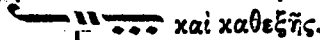
Ἀπ. Ἐκ τῶν ἀχρόνων καὶ χρονικῶν ὑποστάσεων, τὸ γοργόν μόνον δέχεται τὰ Κεντήματα, τὸ ὁποῖον καὶ ὑποτίθεται, καὶ ἐπιτίθεται εἰς αὐτὰ ἀδιαφόρως.

Ἐρ. Τὸ δὲ ἄργον πῶς τίθεται;

Ἀπ. Τὸ δὲ ἄργον, ὅπερ ἐπιτίθεται εἰς τὸ ὀλίγον μετὰ Κεντήματα κάτωθεν, μόνον ὅτι θέλει νὰ ληφθῶσι τὰ Κεντήματα εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ πρὸ αὐτῶν χαρακτῆρος, χωρὶς νὰ ᾖναι γοργόν, καθὼς εἶπομεν, πάντοτε, πλην τὸ ἄργον ἐννοεῖται εἰς τὸ ὀλίγον, διότι ἐὰν τὸ διαλύσῃς οὕτω — δὲν ἐμβαίνει γοργόν εἰς τὰ Κεντήματα, καὶ ἄργον εἰς τὸ ὀλίγον, ἀλλὰ τίθεται κλάσμα οὕτω,

Ἐρ. Ἄν δὲ ἦναι διάργον;

Ἄπ. Ἄν δὲ ἦναι διάργον τίθεται εἰς τὸ ὀλίγον διπλῆ, εἰδὲ τρίαργον, τριπλῆ, καὶ καθεξῆς.

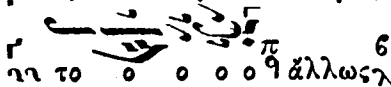
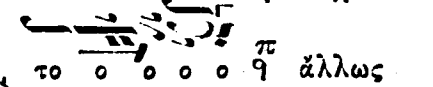

Ἐρ. Καὶ διὰ τί ἄλλο χρησιμεύουσι τὰ Κεντήματα;

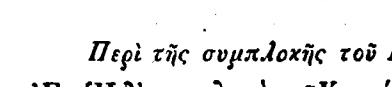
Ἄπ. Εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ κλάσματος, τοῦ ὀμαλοῦ, τῆς ὀξύτητος τῆς Πεταστῆς, καὶ τῶν τοιούτων, μεταχειριζόμεθα πάντοτε τὰ Κεντήματα, ὡς προφερόμενα ἠπίως, καὶ χωρὶς λαρυγισμῶν. ὅταν ὁμως ἀκολουθῆ σύγχυσις εἰς τὴν σύνταξιν, τότε δίδουσι τόπον εἰς τὸ ὀλίγον καθὼς τοῦτο,

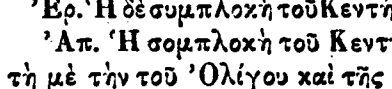
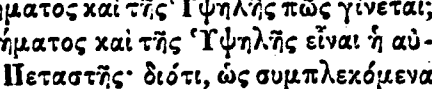
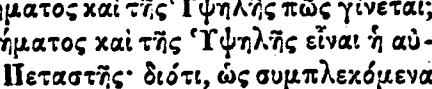
 α νε χο ο ο με ε νος

Ἐρ. Αἱ ὑποστάσεις αἱ ὁποῖαι τίθενται εἰς τὸ Ὀλίγον, τὸ ὁποῖον ἔχει κάτωθεν τὰ Κεντήματα, ποῦ ἐννοοῦνται;

Ἄπ. Ὅλαι αἱ ὑποστάσεις, αἱ ὁποῖαι ὑποτίθενται εἰς τὸ Ὀλίγον, ὅταν ἔχη κάτωθεν ἑαυτοῦ τὰ Κεντήματα, ἐννοοῦνται εἰς τὸ ὀλίγον, καὶ ὄχι εἰς τὰ Κεντήματα, ἐπειδὴ πρῶτον προφέρονται τὰ Κεντήματα, καὶ ὕστερον τὸ ὀλίγον, καθὼς τὰ κάτωθι παραδείγματα,

 γα το ο ο ο ο αλλως γα το ο ο ο ο αλλως

 λα τε ε ε ε ε αλλως λα τε ε ε ε ε

 ε γα λα τε ε ε ε ε αλλως δλ το το ο τ ο ο ο ο δλ

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τοῦ Κεντήματος καὶ τῆς Ὑψηλῆς.

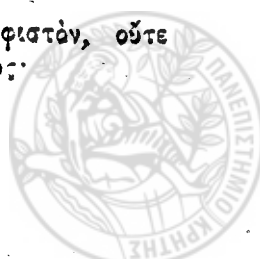
Ἐρ. Ἡ δὲ συμπλοκὴ τοῦ Κεντήματος καὶ τῆς Ὑψηλῆς πῶς γίνεται;

Ἄπ. Ἡ συμπλοκὴ τοῦ Κεντήματος καὶ τῆς Ὑψηλῆς εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τοῦ Ὀλίγου καὶ τῆς Πεταστῆς· διότι, ὡς συμπλεκόμενα μὲ αὐτὰ, φυλάττουσι καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν καὶ τὰ ιδιώματα καθ' ὅλα, ὁμοίως καὶ ἡ χαμηλὴ ὅταν εὑρίσκεται ἐν συνθέσει.

Περὶ συμπλοκῆς τῆς Ἀποστρόφου.

Ἐρ. Ἡ Ἀπόστροφος πῶς;

Ἄπ. Ἡ Ἀπόστροφος δὲν ἐπιδέχεται κάτωθεν ψηφιστῶν, οὔτε κλάσμα. εἰμὴ ὅταν εὑρεθῇ ἀνωθεν τοῦ Ὀλίγου οὕτως:

δ τε ε ε ε τε ε ε τε ε ε τε δ

Ἐρ. Ὅταν ἦναι συνέχεια κατιόντων;

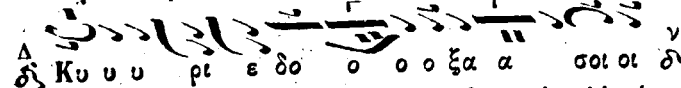
Ἀπ. Ὅταν δὲ ἦναι συνέχεια κατιόντων φθόγγων πολλῶν, καὶ ἀνὰ δύο ἐξ αὐτῶν λαμβάνωσι συλλαβὴν, τότε δέχονται βαρεῖαν οὕτως·

δ ου το ος γα αρ ε ε στιν β λ

Ἐρ. Ἐάν δὲ ταυτοσυλλαβοῦσιν;

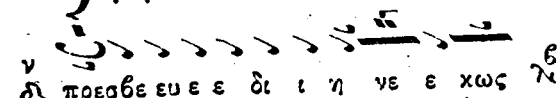
Ἀπ. Εἰδὲ ταυτοσυλλαβοῦσιν αἱ δύο πρῶτοι Ἀπόστροφοι μὲ τὸν πρῶτον φθόγγον, βαρεῖαν αὐτοὶ δὲν ἐπιδέχονται, καθὼς τοῦτο,

δ Κυ υ υ ρι ε δο ο ο ο ξα α σοι οι δ

Ἐρ. Ὅταν δὲ δὲν ἦναι εἰς τὴν τελευταίαν Ἀπόστροφοι;

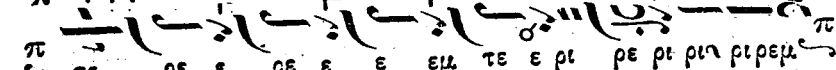
Ἀπ. Ὅταν δὲ εἰς τὴν τελευταίαν συλλαβὴν δὲν εὑρεθῶσι δύο Ἀπόστροφοι, τότε δισόλου βαρεῖα δὲν τίθεται, οἶον,

δ πρεσβε ευ ε ε δι ι η νε ε κως β λ

Ἐρ. Ἡ Ἀπόστροφος ὅταν ἔχη ἢ ἐννοῆ ὑπογεγραμμένην;

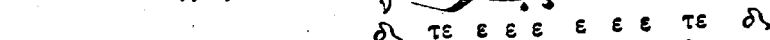
Ἀπ. Ἡ Ἀπόστροφος ὅταν ἔχη, ἢ ἐννοῆται ὑπογεγραμμένη, εἴτε ἔχει γοργόν, εἴτε μὴ, ἀντὶ τοῦ κλάσματος δέχεται τὴν ἀπλῆν, καθὼς

π τε ρε ε ρε ε ε εμ τε ε ρι ρε ρι ρι ρεμ π

Ἐρ. Ἐάν ἔχη καὶ ἐτέραν Ἀπόστροφον ἐμπροσθεν μὲ γοργόν;

Ἀπ. Ὁμοίως καὶ ἡ Ἀπόστροφος, ὅπου ἔχει ἐμπροσθεν τῆς ἐτέραν Ἀπόστροφον μὲ γοργόν, καὶ αὕτη ἐπιδέχεται δύο χρόνους μὲ ἀπλῆν, καὶ γράφεται οὕτω,

δ τε ε ε ε ε ε ε τε δ

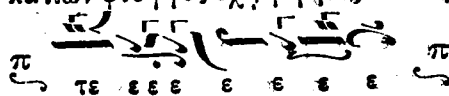
Ἐρ. Ὅταν ὑποτάξῃ τὸ Ὀλίγον μὲ ψηφιστόν, τίνα δύναμιν ἔχει;

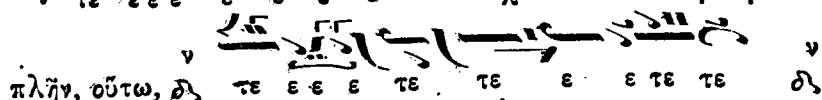
Ἀπ. Ἡ Ἀπόστροφος ὅταν ὑποτάξῃ τὸ ὀλίγον μὲ ψηφιστόν κάτωθεν, ὁ φθόγγος τῆς προφέρεται ζωηρότερος· καὶ ὅταν ὑποτάξῃ τὴν Πεταστήν, ὁ φθόγγος τῆς προφέρεται μὲ δεῦντητα· διότι οἱ ὑπογεγραμμένοι χαρακτῆρες χάνουσι μὲν τὴν δύναμίν των, δὲν ὕστεροῦνται ὁμῶς τὰς ἐνεργείας των.

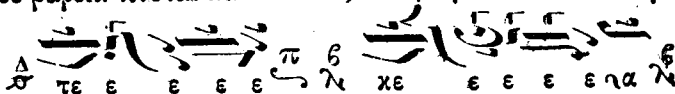
κατιών φθόγγος ἔχη γοργόν, καὶ λαμβάνεται ὡς κρεμάμενος αὐτῶ·

 π τε εεε ε ε ε ε π δέχεται καὶ τὸ ἕτερον με δι-

 πλην, οὕτω, δε τε εεε τε τε ε ε τε τε δε

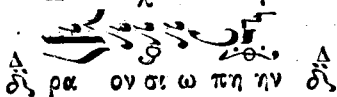
Ἐρ. Ἡ δὲ βαρεία εἰς ποῖον μέρος τίθεται;

Ἀπ. Ἡ δὲ βαρεία τίθεται καὶ ὀπισθεν, καὶ ἔμπροσθεν τῆς Ὑπο-
ρόης.

 Δ τε ε ε ε ε π β λ κε ε ε ε ε λ α λ

Ἐρ. Τί ἄλλο δέχεται;

Ἀπ. Δέχεται ἀκόμη τὸ ἐνδόφωνον κάτωθεν, ὡς,

 Δ ρα ον σι ω πη ην δε

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τοῦ Ἐλαφροῦ.

Ἐρ. Τὸ Ἐλαφρὸν πῶς συμπλέκεται;

Ἀπ. Ὅταν ἦναι μόνον τὸ Ἐλαφρὸν, λαμβάνεται ὑπερβατῶς·
ὅταν δὲ ὑποτάξῃ τὴν Ἀπόστροφον, οἱ δύο αὐτοῦ φθόγγοι λαμβά-
νονται με συνέχειαν, ὁ μὲν πρῶτος εἰς τὴν ἄρσιν, ὁ δὲ δεύτερος εἰς
τὴν θέσιν, καθὼς καὶ τῆς ὑποβρόχης, ὅταν ἦναι με γοργόν.

Ἐρ. Τίνα διαφορὰν ἔχει λοιπὸν ἀπὸ τὴν ὑποβρόχην, ἐν ᾧ εἶναι ὁ-
μοία με τὴν τῆς ὑποβρόχης συνέχειαν;

Ἀπ. Διαφέρει ἢ με γοργόν ὑποβρόχῃ ἀπὸ τὸ συνεχὲς Ἐλαφρὸν,
κατὰ τοὺς ἐξῆς λόγους.

1ον Ἡ Ὑποβρόχῃ συλλαβὴν δὲν ὑποδέχεται, τὸ δὲ τοιαύτου Ἐ-
λαφρὸν ὑποδέχεται συλλαβὴν εἰς τὸν δεύτερον φθόγγον του.

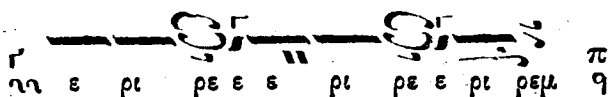
2ον Ἡ ὑποβρόχῃ ὅταν δὲν ἔχη γοργόν, ἔχει δύο χρόνους· τοῦ
δὲ τοιοῦτου Ἐλαφροῦ ὁ πρῶτος φθόγγος πάντοτε λαμβάνεται εἰς
τὴν ἄρσιν τοῦ πρὸ αὐτοῦ χαρακτῆρος.

3ον Ἡ ὑποβρόχῃ τίθεται εἰς τὰ κρατήματα τῶν τερρισμῶν, τὸ
δὲ τοιοῦτον Ἐλαφρὸν εἰς τοὺς λειανισμοὺς τῶν κρατημάτων.

Ἐρ. Ὅταν ἦναι μόνον πῶς προφέρεται, καὶ ὅταν ἦναι ἐπάνω
τινὸς χαρακτῆρος πῶς;

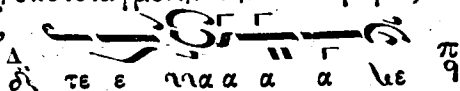
Ἀπ. Τὸ Ἐλαφρὸν μόνον κείμενον δὲν ἔχει δξύτητα, ἀνω τῆς
πεταστῆς τιθέμενον, λαμβάνει τὴν δξύτητά της, καθὼς τοῦτο:

 ρ ε ρι ρε ε ε ρι ρε ε ρι ρε μ π ρ

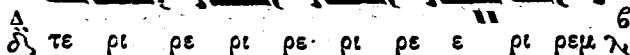
Ἐρ. Ὅταν ἔχη ὑποτεταγμένην ἀπόστροφον;

Ἀπ. Ὅμοίως καὶ ὅταν ἔχη ὑποτεταγμένην τὴν ἀπόστροφον, καὶ εὐρεθῇ ἐπὶ τὴν πεταστὴν ὡς,

 Δ δὲ τε ε ρα α α α α λε π ρ

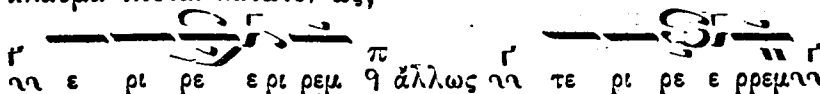
Ἐρ. Τὸ κλάσμα εἰς ποῖον μέρος τοῦ Ἐλαφροῦ τίθεται;

Ἀπ. Τὸ κλάσμα τίθεται ἄνωθεν τοῦ Ἐλαφροῦ, ὅταν γράφεται μόνον καθῶς,

 Δ δὲ τε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ε ρι ρε μ β ρ

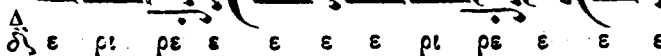
Ἐρ. Ἐὰν ᾗται ἄνωθεν τοῦ ὀλίγου τὸ Ἐλαφρόν;

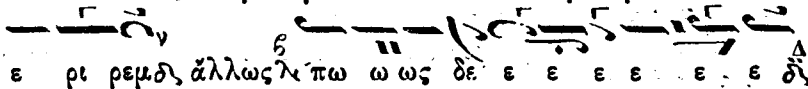
Ἀπ. Εἰδὲ καὶ εἶναι ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου, ἢ τῆς πεταστῆς, τὸ κλάσμα τίθεται κάτωθεν ὡς,

 ρ ε ρι ρε ε ρι ρε μ π ἄλλως ρ τε ρι ρε ε ρε μ ρ

Ἐρ. Τί ἄλλο δέχεται;

Ἀπ. Τὸ Ἐλαφρόν δέχεται κάτωθεν ἀντικένωμα μὲ ἀπλῆν, ὅταν ἔχη ἔμπροσθεν αὐτοῦ κατιόντα χαρακτῆρα μὲ γοργόν, ὡς κρεμάμενον καθῶς,

 Δ δὲ ε ρι ρε ε ε ε ε ρι ρε ε ε ε

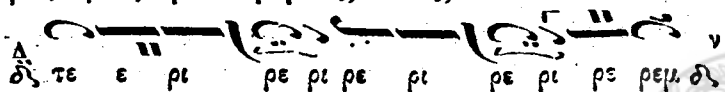

 ε ρι ρε μ δ, ἄλλως β πω ω ως δε ε ε ε ε ε ε δ

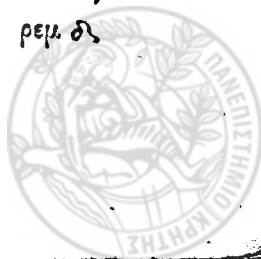
Ἐρ. Δέχεται γοργόν δι' ὑποβροϊκὴν ἐνέργειαν καθῶς καὶ τῆς ὑποβροϊκῆς;

Ἀπ. Τοῦ Ἐλαφροῦ αἱ δύο φωναὶ οὐδέποτε διαχωρίζονται μὲ τὸ γοργόν, ἀλλ' εἰς τόπον γοργοῦ τεθείσης τῆς ἀποστροφῆς, πολλὰ πλησίον τοῦ Ἐλαφροῦ, ἀποτελεῖ δύναμιν γοργοῦ, καὶ χωριστὰ ἀποδεικνύονται αἱ φωναί.

Ἐρ. Τὴν διπλῆν πῶς;

Ἀπ. Λαμβάνει δὲ κάτωθεν τὴν διπλῆν, ἢ τριπλῆν, ἢ περισσότερον, προηγουμένης βαρείας, καθῶς,

 Δ δὲ τε ε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρε μ δ γ

ράς τοῦ διατονικοῦ γένους, καὶ τὰ τρία ταῦτα συστήματα, τῆς τριφωνίας, τετραφωνίας, καὶ ἑπταφωνίας.

Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ἑναρμονίους δύο ἤχους, τὸν τρίτον καὶ βαρὺν, καθ' ὃν ἀνωτέρω εἴρηται τρόπον· τὰς φθορὰς αὐτῶν μετὰ τῶν κλιμάκων, καὶ τὸ σύστημα τῆς τριφωνίας αὐτῶν, ὥστε νὰ διακρίνη τὸ ἑναρμόνιον ἀπὸ τὸ διατονικὸν γένος.

Ἀκολούθως νὰ σπουδάσῃ τοὺς δύο χρωματικούς ἤχους, δεῦτερον καὶ πλάγιον τοῦ δευτέρου, μὲ τὰς κλίμακας αὐτῶν, τὰ συστήματα τῆς διφωνίας καὶ τριφωνίας τοῦ αὐτοῦ γένους, καὶ τὰς πέντε χρωματικὰς φθορὰς, ὥστε νὰ διακρίνη τὸ χρωματικὸν γένος ἀπὸ τὸ διατονικὸν, καὶ τὸ ἑναρμόνιον.

Μετὰ τὸ Ἀναστασιματᾶριον πρέπει νὰ παραδίδηται 15 διατονικὰ δοξαστικά, 10 ἑναρμόνια, καὶ 15 χρωματικά, ἀπὸ τοῦ ἐκδοθέντος δοξασταρίου παρὰ τοῦ Πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κυρίου Κωνσταντίνου.

Ἐπὶ τούτοις ἀναγκαῖον εἶναι νὰ παραδίδηται 15 διατονικὰ δοξαστικά, 10 ἑναρμόνια καὶ 15 χρωματικά, ἀπὸ τοῦ ἀργοῦ δοξασταρίου Ἰακώβου τοῦ πρωτοψάλτου· τὰ δοξαστικά ὅλων τῶν πολυελέων τῶν περιερχομένων εἰς τὴν τετάρτην ἐκδοσιν τῆς Ἀνθολογίας, καὶ τὰ, καὶ νῦν, τουτέστι θεοτοκία μετὰ τῶν κρατημάτων, καὶ τοὺς στίχους τῶν δύο τῆς Θεοτόκου πολυελέων «Λόγον ἀγαθόν» τὰ εἰς τὴν αὐτὴν ὑπάρχοντα μαθήματα, καὶ ἀργὰ πασαπνεᾶρια μετὰ τῶν κρατημάτων.

Ἐπειτα δὲ τὰ μέγιστα κατ' ἤχον Χερουβικά, Γρηγορίου πρωτοψάλτου, καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος· τὰ κατ' ἤχον αἰνεῖτε Γρηγορίου πρωτοψάλτου, καὶ Πέτρου πρωτοψάλτου Βυζαντιῦ· καὶ πάντα τὰ Κοινωνικά τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς τετάρτης ἐκδόσεως τῆς Ἀνθολογίας.

Ἰσπερον δὲ νὰ διεξέλθῃ ὅλον τὸ καλοφωνικὸν εἰρμολόγιον, ἐμπεριέχον 86 κατ' ἤχον καλοφωνικούς εἰρμούς, καὶ 24 κατ' ἤχον κρατήματα, παρὰ διαφόρων διδασκάλων· καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις τὰ ἀνοιξαντάρια. Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον καὶ τὸ βᾶδισμα, συγκροτεῖται ἱκανῶς ὁ μουσικός, ἀλλ' ἀφοῦ κάμη αὐτὰ, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ λάβῃ καὶ τὴν πρέπουσαν τριβὴν εἰς τὴν ἱεράν Ἐκκλησίαν, παρὰ τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ περὶ τὸν ἕνα χρόνον τοῦλάχιστον.

